

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLMOUCI

PEDAGOGICKÁ FAKULTA

Bakalářská práce

2014

Jana Lyčková

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

PEDAGOGICKÁ FAKULTA

Ústav pedagogiky a sociálních studií

Bakalářská práce

Jana Lyčková

Historie základního školství v Rybí do roku 1945

Olomouc 2014

vedoucí práce: PhDr. Jitka Plischke, Ph.D.

PROHLÁŠENÍ

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně a že jsem použila jen uvedené zdroje a literatury.

V Olomouci dne 21. března 2014

.....
Jana Lyčková

PODĚKOVÁNÍ

Děkuji za cenné rady vedoucí mé práce paní PhDr. Jitce Plischke, Ph.D.

Rovněž děkuji pamětnicím paní Miladě Kudělkové, paní R. F. a paní H. K., které svými cennými vzpomínkami doplnily to, o čem kroniky z nejrůznějších důvodů mlčí.

Dík patří také paní Marii Janečkové, starostce obce Rybí, paním Jaroslavě Honešové a Janě Markové z Obecního úřadu v Rybí a paní Haně Frydrychové, ředitelce Základní školy Adolfa Záborského v Rybí, za jejich ochotu a zapůjčení farní, obecních a školních kronik. Děkuji také paní Petře Vlčkové ze Státního okresního archívu v Novém Jičíně za poskytnutí historických materiálů.

OBSAH

ÚVOD	5
1 OBEC RYBÍ	8
1.1 POLOHA OBCE A OBYVATELSTVO	8
1.2 DĚJINY OBCE	9
1.2.1 Vývoj názvu Rybí	9
1.2.2 Nejstarší zmínky o obci	10
1.2.3 Rybí v době pobělohorské	11
1.2.4 Od časů Marie Terezie po konec monarchie	13
1.2.5 Prvorepublikové období	17
1.2.6 Sudety a II. světová válka	19
2 HISTORIE ŠKOLSTVÍ	21
2.1 HISTORICKÉ KOŘENY VÝCHOVY A VZDĚLÁVÁNÍ	21
2.2 OD RANÉHO STŘEDOVĚKU PO OSVÍCENSTVÍ	22
2.3 OSVÍCENSKÉ REFORMY A RAKOUSKO-UHERSKÉ OBDOBÍ	25
2.4 PRVOREPUBLIKOVÉ ŠKOLSTVÍ	29
2.5 II. SVĚTOVÁ VÁLKA	31
3 DĚJINY ZÁKLADNÍHO ŠKOLSTVÍ V OBCI RYBÍ	33
3.1 PŘED ROKEM 1780	33
3.2 POČÁTKY ZÁKLADNÍHO ŠKOLSTVÍ V OBCI	34
3.3 ZA ČASŮ C. K. MONARCHIE VE VLASTNÍ ŠKOLE	36
3.4 ZA PRVNÍ REPUBLIKY	46
3.5 SUDETSKÉ OBDOBÍ A II. SVĚTOVÁ VÁLKA	50
4 ANALÝZA ROLE UČITELE V PRŮBĚHU STALETÍ	54
5 ZÁVĚR	60
POUŽITÁ LITERATURA A ZDROJE	62
SEZNAM PRAMENŮ	62
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	62
INTERNETOVÉ ZDROJE	64
SEZNAM ZKRATEK	64
SEZNAM PŘÍLOH	65

ÚVOD

Hlavním tématem bakalářské práce jsou dějiny základního školství v obci Rybí na Novojičínsku. První doložené záznamy týkající se školství na území obce jsou z období kolem roku 1800, tedy z období končící římskoněmecké říše a transformace habsburské monarchie v Rakouské císařství. Práce shrnuje dostupné informace od počátku školství v obci a jeho další rozvoj v příslušných historických souvislostech, dějinných epochách a měnících se státních útvarech a společenských i politických zřízeních. Prochází postupně obdobími pozdního feudalismu v rakousko-uherském mocnářství, první republiky, válečnými lety v rámci Sudet a končí osvobozením v květnu 1945. Dalšímu poválečnému vývoji rybského školství až po současnost se již práce nevěnuje, a to mimo jiné z důvodu překročení rozsahu obvyklého pro tento typ práce. Během sběru podkladů a studia historických pramenů jsem nashromáždila velké množství materiálu, kterého hodlám využít při případném pokračování na úrovni magisterské práce o historii školy a školství v obci od osvobození Československa do dnešní doby.

Ke zvolenému tématu mám velmi úzký osobní vztah. V Rybí jsem strávila dětství, mládí, chodila tu do školy a v současnosti zde bydlím. Mí předkové sem podle dochovaných údajů přišli již v roce 1700, zastávali v obci různé funkce a mnozí tady po generace zůstali. Ostatně i jeden z prvních místních učitelů byl mým příbuzným. Tudiž mám k vesnici a místní škole citovou vazbu, která spolurozhodla o zaměření mé bakalářské práce.

Počínaje rokem 2009 nese zdejší škola název Základní škola Adolfa Záborského. Během slavnostního aktu přejmenování školy a zejména při následném pročítání zapůjčených školních kronik jsem si uvědomila absenci souhrnné práce dokumentující ucelené dějiny školství v Rybí. Rozhodla jsem se proto svou prací tuto mezeru vyplnit.

Jak uvedeno výše, práce se odvíjí od historie školství v obci, ale nelze vynechat ani informace celospolečenského a mnohdy celoevropského významu. Historické události ať už českého či evropského charakteru zanechaly svůj otisk i v malé moravské vesnici. Jednou rakouský, jindy německý, ale vždy se zcela patrným českým akcentem. Proto je celá jedna část práce zaměřena na alespoň stručný přehled historie vzdělávání v Evropě od nejstarších dob.

Obci Rybí je věnována úvodní kapitola. Pro pochopení školské problematiky v obci je důležité nejen zasadit vše do příslušného historického kontextu společnosti, ale především obce samé. Za nejdůležitější letopočty z hlediska tématu práce lze považovat roky 1780 a

1842, tedy léta, kdy byla pravděpodobně v obci založena expozitura nedaleké štramberské školy a kdy obec získala svou vlastní samostatnou školní budovu. Od těchto let můžeme směle hovořit nejen o historii školství v Rybí, ale i o historii školy jako takové.

Každá obec má své slavné rodáky, kterými se právem pyšní. Rybí je hrdé zejména na akademického malíře a oceňovaného ilustrátora dětských knih Adolfa Zábranského, jehož jméno se objevuje v současném názvu místní školy. Za zmínku stojí i fakt, že malířův otec Karel Zábranský působil dlouhá desetiletí jako učitel a ředitel rybské školy. Dalším slavným místním občanem je někdejší dlouholetý šéfdirigent Symfonického orchestru Českého rozhlasu Vladimír Válek. Věhlas obou umělců daleko přesáhl hranice České republiky a oběma se dostalo a dostává celosvětového ocenění.

Klíčové kapitoly práce vycházejí v první řadě z bádání v archivních materiálech uložených převážně v Okresním archivu v Novém Jičíně, v místním obecním úřadu a škole. Analýzou a shrnutím dat získaných studiem historických pramenů vznikla část práce sice zaměřená na podmínky obce Rybí, ale základní data je možné do jisté míry zobecnit na celou společnost. Z historických skutečností a z analýzy získaných údajů, z názorů a vzpomínek pamětníků, vyplynulo srovnání úlohy učitele a jeho postavení či prestiže v jednotlivých údobích. Práce tudíž nabývá i jiné dimenze a není omezena pouze na historickou a dokumentační povahu.

Cílem práce je kromě zpracování historie školství v obci porovnat a analyzovat úlohu, postavení a roli učitele ve společnosti od konce osmnáctého do poloviny minulého století. Škola a učitelé bývali v různých dobách a společenských řádech také různě vnímáni a názory na vzdělání, byť často „jen“ základní, se mnohdy zcela zásadním způsobem odlišují. Také vztah církve k učitelům a naopak prošel svým vývojem, o čemž také tato práce pojednává. Některé poznatky lze zevšeobecnit, nicméně místní specifika (nejen regionální, ale také třeba sociální nebo náboženská) musí být rovněž vzata do úvahy.

Práce má přispět k obohacení odborné literatury o dějinách obce. Oblast historie školství a školy v Rybí v ucelené formě nebyla nikdy zpracována, přičemž existovaly jen roztržštěné záznamy v různých kronikách a sbornících. Ani k historii a vývoji obce samé dosud nebyla vydána žádná samostatná publikace.

Základní informace o obci lze dohledat v publikacích věnujících se místopisu, například v Povšechném přehledu Moravského Kravařska, Historickém místopisu Moravy a Slezska, Místopisu obcí, Kulturním místopisu Novojičínska nebo v Kulturních památkách okresu Nový Jičín.

Práce vychází primárně z archivních dokumentů. Vzhledem k jejich významu proto uvádím stručný přehled využitých pramenů.

Nejdůležitějším zdrojem informací je **Školní kronika 1800 – 1962**. Její název sice odkazuje již na rok 1800, nicméně psát ji začal až řídící učitel Křesťan, který do obce přišel ve školním roce 1874-75. Zápisy o předchozím období byly tudíž do kroniky dopsány zpětně. Pro svou práci jsem čerpala z jednoho svazku Školní kroniky.

Dalším důležitým pramenem je **Obecní kronika MNV Rybí (opis 1930 – 1953) 1954 – 1975**. Tato kronika poskytuje informace z historie obce a lze v ní nalézt rovněž základní data k historii školy. Kronika se začala psát od roku 1930 a obsahuje také tehdy známá fakta z předešlých století. Protože byla psána nevhodným inkoustem, musely být záznamy z let 1930 – 1953 přepsány znovu v roce 1954 paní Boženou Horutovou, tehdejší učitelkou rybské školy a pomocnicí kronikáře. Při studiu archivních dokumentů jsem měla k dispozici elektronickou podobu kroniky.

Doplňujícím zdrojem je **Pamětní kniha farnosti Rybské 1898 – 2010**. Také v této kronice se objevují zmínky o důležitých událostech z historie školy.

Tato bakalářská práce dostupné informace sjednocuje a soustředí do jediného svazku. Obsahuje faktografické přílohy z historie místní školy (jmenné seznamy ředitelů a učitelů v jednotlivých údobích, skladbu a počty žáků), všímá si místních specifických prvků (vztah obyvatel obce ke škole a vzdělání obecně v různých údobích).

Práce může být následně využita také jako zajímavý materiál pro všechny, které zajímá historie školství v podmínkách malotřídní vesnické školy. Mohou z ní čerpat studenti, pedagogičtí pracovníci, zájemci o historii, zastupitelé obce a okresu a svým způsobem se může stát nejen cenným studijním materiálem, ale po určitých formálních úpravách může posloužit také jako literatura propagující obec Rybí s důrazem na historii vzdělávání. Obsahuje údaje a poznatky z praxe na pozadí historických skutečností.

1 OBEC RYBÍ

1.1 POLOHA OBCE A OBYVATELSTVO

Obec Rybí se rozkládá v předhůří Moravskoslezských Beskyd, v údolí mezi jižním svahem Libhošťské hůrky (497 m n. m.) a severovýchodním svahem vrchu Holivák (481 m n. m.),¹ Mařeniným kopcem, Kúty, Pouští a Obecníkem. Rybím protékají potoky Rakovec a Klimbach. Obec Rybí s domy po obou stranách potoka patří mezi obce zvané „podlouhlice“. Do katastru obce patří dále takzvané Sirkové lázně poblíž staré okresní silnice mezi Novým Jičínem a Libhoštěm, které byly založeny roku 1804 novojičínským měšťanem Martinem Ritzem.²

Rybí je samostatná obec, která administrativně patří do Moravskoslezského kraje a spádově pod obec s rozšířenou pravomocí Nový Jičín. Je velmi dobře dopravně obslužná, a to především díky své ideální poloze přesně uprostřed mezi dvěma největšími městy regionu, Novým Jičínem a Kopřivnicí, která jsou každé vzdáleno jen asi 6 km. Geografickou atraktivitu dodává obci také bezprostřední sousedství historického Štramberka, jednoho z nejvýznamnějších turistických center kraje. Jen několik kilometrů od obce probíhá mezinárodní dopravní komunikace E462, která patří k nejdůležitějším silničním spojnicím mezi evropským severem (Pobaltí, Polsko) a jihem (Rakousko, Itálie). Železniční spojení obec nemá, nejbližší nádraží jsou v Kopřivnici (trať Studénka – Veřovice) a v Novém Jičíně (trať Nový Jičín – Suchdol nad Odrou), obě s přímým napojením na jeden z hlavních železničních koridorů v zemi, trať Bohumín – Brno, resp. Praha. Necelých 20 kilometrů, tudíž v relativní blízkosti od obce, se nachází mezinárodní Letiště Leoše Janáčka Ostrava – Mošnov; samotné krajské město Ostrava je vzdáleno cca 35 km.

Za zmínku stojí zajímavá skutečnost, že obyvatelstvo bylo vždy, a to navzdory své poloze v někdejších Sudetech, v drtivé míře české národnosti. Počet obyvatel se od roku 1834 do současnosti téměř zdvojnásobil (příloha č. 7).³

Podle posledních statistických údajů žilo v obci počátkem roku 2013 1202 obyvatel.⁴

---

¹ BALAŠ, Miloslav. *Kulturní místopis Novojičínska*. Nový Jičín: Vlastivědný ústav, 1967, s. 204.

² BALAŠ, Miloslav. *Kulturní místopis Novojičínska*. Nový Jičín: Vlastivědný ústav, 1967, s. 205.

³ *Povšechný přehled Mor. Kravařska: Moravské Kravařsko. Část prvá*. Příbor, 1898, s. 202.

⁴ *Rybí* [online]. 2013 [cit. 2013-10-06]. Dostupný z WWW: //http.wwww.rybi.cz/index.php?akce=historie.

Obyvatelé se zabývali především polním hospodařením a řemesly. S nastupujícím průmyslem a se vznikem lomů, dílen a továren v blízkém okolí (Štramberk, Kopřivnice, Nový Jičín) rostl podíl dělnického obyvatelstva.

V současné době význam zemědělství v obci klesá, většina obyvatel dojíždí za prací do blízkého okolí. Nové pracovní příležitosti nabídly podzemní zásobníky plynu, které byly na území Rybí a Štramberka vytvořeny v posledních dekadách minulého století.

1.2 DĚJINY OBCE

1.2.1 Vývoj názvu Rybí

Odkud se vzal název obce, můžeme dnes jen spekulovat. V záznamech nalézáme různé přepisy a stěží lze s jistotou tvrdit, který je ten správný. Postupně se setkáváme s německými názvy Raybnik (1481), Reybnik (1618-1839), Reimlich (1720-1945),⁵ případně Reimbnigk, Reimnigk, Rybnik, Raybnig nebo Reimblich,⁶ Rybnyk.⁷ České Rybí se objevilo snad už v roce 1478. Můžeme se setkat také s názvy Rybný (1771-1847) a dokonce i Rybé (1846-1885).⁸ Ani původ samotného názvu není jednoznačně doložen, nicméně s určitou mírou pravděpodobnosti můžeme předpokládat, že obci daly jméno rybníky, které se v okolí kdysi nacházely.⁹

---

⁵ VLČKOVÁ, Petra. *Archív obce Rybí 1765 -1945 (1954). Inventář*. Nový Jičín: Státní okresní archiv v Novém Jičíně, 2012, s. 3.

⁶ *Povšechný přehled Mor. Kravařska: Moravské Kravařsko. Část prvá*. Příbor, 1898, s. 202.

⁷ CHOBOT, Karel. *Okres Nový Jičín: Místopis obcí. 2. svazek*. Nový Jičín: Okresní úřad a Státní okresní archiv v Novém Jičíně, 1998, s. 130.

⁸ VLČKOVÁ, Petra. *Archív obce Rybí 1765 – 1945 (1954). Inventář*. Nový Jičín: Státní okresní archiv v Novém Jičíně, 2012, s. 3.

⁹ SEVERA, Václav. *Vlastivěda Moravská. II. Místopis. Okres Novojičínský*. Brno: Musejní spolek v Brně, 1933, s. 235.

1.2.2 Nejstarší zmínky o obci

Nejstarší písemná zmínka o obci sice odkazuje na rok 1397,¹⁰ ale jiné materiály uvádějí až roky 1411¹¹ či 1481.¹² Ať tak či onak, osídlení regionu lze s jistotou datovat již do pravěku. Důkazem budiž archeologické nálezy nejen ze všeobecně známé štramberské jeskyně Šipka (část čelisti neandrtálského dítěte), ale přímo z území dnešní obce Rybí. Na jihozápadním svahu Libhošťské hůrky byly nalezeny kamenné nástroje odhadem z období 100 000 – 40 000 let před naším letopočtem, tedy ze středního paleolitu. V oblasti mezi obcí a Sirnými lázněmi se našly o něco mladší neolitické sekeromlaty. Ty odborníci datovali zhruba do roku 5000 před naším letopočtem.¹³

První písemná zmínka o obci z roku 1397 udává název Rybnyk a má podobu dokumentu, v němž se jistý Mikoláš z Rybí (psáno *Rybnyk*) zaručuje společně s Arnoldem ze Žiliny (dnešní místní část Nového Jičína), Jarošem z Bernartic a městem Nový Jičín za dluh pana Lacka z Kravař.¹⁴ Praví se, že někdy z konce 14. století také pravděpodobně pochází místní farní kostel, který je zasvěcen ke cti a slávě Nalezení svatého kříže. Roku 1411 Rybí náleží k panství štramberskému, jehož vznik se datuje podle starých listin do této doby.¹⁵ Tehdy bylo prodáno bratrům Jindřichovi z Boskovic a Černé Hory a vladykovi Benešovi z Hustopeče. Písemně je ovšem tato příslušnost doložena až roku 1481, kdy je připomenut Rybník jako majetek štramberského velkostatku.¹⁶ Rybí mělo v 15. století statut zvláštního statku se svobodným dvorem.¹⁷

V písemnostech z 16. století se obec Rybí objevuje častěji. Víme, že statek, který již nenáležel ke štramberskému, nýbrž k fulneckému panství Bernarda z Žerotína, patřil Janovi z Rybího a později, v letech 1520-1531, jeho dětem, vladykovi Jiřímu ze Závěšic a Dorotě z Rybího. Jména sourozenců jsou zmíněna už o rok dříve, neboť v letech 1519-1521 podávali vrchnosti stížnost proti umučení svého bratra Petra z Rybího v Novém Jičíně.

¹⁰ CHOBOT, Karel. *Okres Nový Jičín: Místopis obcí*. 2. svazek. Nový Jičín: Okresní úřad a Státní okresní archiv v Novém Jičíně, 1998, s. 130.

¹¹ *Pamětní kniha farnosti Rybské 1898 – 2010*. Originál uložen v libhošťské fáře, s. 1.

¹² GAVENDOVÁ, M., M. KOUBOVÁ a P. LEVÁ. *Kulturní památky okresu Nový Jičín*. Ostrava 1996, s. 190.

¹³ VLČKOVÁ, Petra. *Archív obce Rybí 1765 – 1945 (1954). Inventář*. Nový Jičín: Státní okresní archiv v Novém Jičíně, 2012, s. 3.

¹⁴ CHOBOT, Karel. *Okres Nový Jičín: Místopis obcí*. 2. svazek. Nový Jičín: Okresní úřad a Státní okresní archiv v Novém Jičíně, 1998, s. 130.

¹⁵ *Pamětní kniha farnosti Rybské 1898 – 2010*. Originál uložen v libhošťské fáře, s. 1.

¹⁶ SEVERA, Václav. *Vlastivěda Moravská: II. Místopis. Okres Novojičínský*. Brno: Musejní spolek v Brně, 1933, s. 235.

¹⁷ *Povšechný přehled Moravského Kravařska: Moravské Kravařsko. Část první*. Příbor, 1898, s. 202.

V 16. století se často střídali majitelé fulneckého panství. Nástupce Bernarda z Žerotína, jeho synovec Karel, prodal celé Fulnecko i s obcí Rybí roku 1523 Oldřichu Cetryšovi z Kynšperka.¹⁸

Roku 1538 patřilo Rybí Václavu Havránkovi z Rybího, který si mohl dovolit koupit od Viléma z Víčkova pustou ves Svárov. Další zmínka o příslušnosti Rybí k fulneckému panství pochází z roku 1567. Připojení k fulneckému panství končí jeho dělením roku 1584, kdy připadlo k velkostatku Kunvald (současný Kunín u Nového Jičína).¹⁹ Ne však na dlouho. Již po čtyřech letech, roku 1588, prodal tehdejší kunvaldský vlastník Jan Baltazar Cetryš z Kynšperka na Kunvaldě a Pohořelicích pro finanční těžkosti osady Rybí a Ženklovu pro město Nový Jičín, a to samotnému císaři Rudolfovi II.²⁰ Rybí se tak na dlouhá léta, v podstatě až do konce feudální doby, stává součástí novojičínského či novojičínsko-štramberského panství.

1.2.3 Rybí v době pobělohorské

17. století přineslo obci i samotnému novojičínskému panství řadu válečných útrap. V letech 1618-1621 se město Nový Jičín přiklonilo k Bedřichu Falckému a aktivně se zapojilo do stavovského povstání proti císaři Ferdinandu II. Přitížilo mu také přechovávání protestantů. Za to vše mu byly zabaveny všechny jeho statky a stalo se městem poddanským. Veškeré zabavené statky byly dne 23. května 1624 darovány Olomouckému konventu jezuitskému. Konvent panství držel až do zrušení jezuitského řádu o necelých 150 let později (1773).²¹

Mnohem hůře se ale samotné obce dotkl nájezd polských kozáků za třicetileté války. Celá obec byla společně se Štramberkem a Ženklovou vypálena. Stalo se tak v roce 1624.²² O dva roky později bylo Rybí opětovně připojeno ke štramberskému panství. Připojení ke štramberskému panství roku 1626 mělo zásadní význam i z hlediska školství. Do tohoto roku nelze o školství na území obce vůbec hovořit, ale připojení ke Štramberku s sebou současně

---

¹⁸ *Mistopisy* [online]. 2013 [cit. 2013-03-31]. Dostupný z WWW: http://www.mistopisy.cz/rybi_10125.html.

¹⁹ *Pamětní kniha farnosti Rybské 1898 – 2010*. Originál uložen v libhošťské faře, s. 1.

²⁰ *Mistopisy* [online]. 2013 [cit. 2013-03-31]. Dostupný z WWW: http://www.mistopisy.cz/rybi_10125.html.

²¹ *Pamětní kniha farnosti Rybské 1898 – 2010*. Originál uložen v libhošťské faře, s. 1.

²² *Povšechný přehled Mor. Kravařska: Moravské Kravařsko. Část prvá*. Příbor, 1898, s. 203.

neslo i takzvané „příškolení“, takže rybské děti získaly první možnost vzdělávat se i jinde než doma. O tom, nakolik rybští rodiče této možnosti využívali, kroniky ovšem mlčí.

Údobí temna zlověstně pokračovalo. Ze Štramberka byl ve stejné době vypuzen poslední českokobratrský kněz, jehož nahradil vrchností dosazený katolický farář páter Melichar Vobsa.²³ Další válečné hrůzy na sebe nenechaly dlouho čekat. Sotva se obec vzpamatovala po kozáckém útoku, byla několikrát mezi lety 1642 a 1648 zpustošena a vypleněna Švédy.²⁴

Třicetiletá válka přinesla zkázu také místnímu kostelu, který byl značně poškozen, takže musel být ve druhé polovině 17. století zásadně přestavěn. Během rekonstrukce našli řemeslníci na půdě kostela plechového kohouta, symbol evangelické víry. Přesné důkazy o příslušné víře bohužel chybí a vše komplikuje navíc fakt, že kohout býval symbolem i na kostelích katolických. Pravda bude asi v duchu hesla „koho země, toho náboženství“. Víra se zřejmě střídala vždy podle majitelů obce.²⁵

Z hlediska přísně historicky dokumentačního je významným rok 1656. Tehdy je poprvé v takzvaných lánových rejstřících uvedeno jméno rybského fojta. Byl jím Tomáš Havrlant. To, že Rybí mělo svého fojta, dokládají sice záznamy ve výběřím rejstříku olomouckého kraje již roku 1516, nicméně první jméno se v historických análech objevuje až o 140 let později. Fojt neboli rychtář byl představitelem obce a fungoval jako jakýsi zmocněnec majitele panství. Fojtství bývalo sice dědičné, ale bylo je možno vykoupit ze strany pána nebo prodat, a to nezřídka dokonce mezi nejbližšími členy rodiny. Roku 1662 koupil fojtství za 500 rýnských slezských Jan Kvita a rod Kvitů držel pak rychtářský úřad po další dvě staletí. Posledním rybským fojtem pak byl od roku 1838 Josef Kvita, který si koupil úřad od svého otce Josefa. Jen pro srovnání, částka, kterou zaplatil za fojtství poslední rybský fojt svému otci, činila už 1200 rýnských slezských.²⁶

Roku 1676 provedla vrchnost sčítání domů na svém panství. Rybí mělo v té době 52 komínů (číslo domovních), z nichž bylo 11 poroucháno. Platilo se tedy ze 41 komínů. Majiteli byli fojt (rychtář), 25 sedláků, 4 chalupníci a 22 domkařů, z nichž 3 domy byly bez roboty (28 gruntů a chalup, 10 starých domů a 1 nový dům, 2 pusté domy).²⁷ Zajímavé byly povinnosti jednotlivých obyvatel vůči vrchnosti. Fojt byl povinován vykrmením jednoho vola pro vrchnost a musel rovněž přivést 2 bečky vína ročně. Také sedláci měli povinnost přivážet

²³ SOkA Nový Jičín, *Obecní kronika MNV Rybí (opis 1930 – 1953) 1954 – 1975*. Kronika 1. Opis v elektronické podobě uložen v Obecním úřadě v Rybím, s. 11. (SOkA Státní okresní archiv)

²⁴ *Povšechný přehled Mor. Kravařska: Moravské Kravařsko. Část první*. Příbor, 1898, s. 203.

²⁵ SOkA Nový Jičín, *Obecní kronika MNV Rybí (opis 1930 – 1953) 1954 – 1975*. Kronika 1. Opis v elektronické podobě uložen v Obecním úřadě v Rybím, s. 11.

²⁶ VLČKOVÁ, Petra. *Archív obce Rybí 1765 – 1945 (1954). Inventář*. Nový Jičín: Státní okresní archiv v Novém Jičíně, 2012, s. 4.

²⁷ *Povšechný přehled Mor. Kravařska: Moravské Kravařsko. Část první*. Příbor, 1898, s. 202.

vrchnosti víno, pro které jezdívali nejen do okolí Znojma a Šatova, ale až na území Rakouska, do Retze či Vídně. Cestovní výdaje (mýto, clo, obrok pro koně) sice hradila sedlákům vrchnost, ale peněžní náhrady dostávali pouze v případě cest delších než 20 mil, což v oněch časech představovalo vzdálenost téměř 160 kilometrů. Robotníci s koňmi museli navíc zásobovat dřívím jezuitský konvent v Olomouci.²⁸

1.2.4 Od časů Marie Terezie po konec monarchie

Ani 18. století nepřineslo obci klid. Na vině tentokrát nebyly jen války, ale také morové epidemie. Nejprve roku 1715 a poté znovu v roce 1741.²⁹ To už vládla císařovna Marie Terezie, která ovšem musela tvrdě bojovat o svůj dědický nárok na trůn a uznání takzvané pragmatické sankce, která jej potvrzovala. V rámci válek o rakouské dědictví se novojičínským panstvím přehnal další vojska, tentokrát pruská.

To, že Rybí bylo vždy převážně českou obcí, dokladuje i složení obecní rady z roku 1749, kde z patnácti členů nalezneme česká jména u plných jedenácti: Pavelka, Hložák, Hanzelka, Petráš, Marek, Pudmanský, Křížek, Černoch, Bartoň, Kvita a Novák. Částečně německá jména mají Haverland a Hickel, ovšem lze vystopovat i české transkripce Havrlant a Hykel nebo Hykl. Jedinými nositeli čistě německých jmen v radě byli Mölner a Neusser.³⁰

V roce 1773 přestali být jezuité v důsledku zrušení svého řádu majiteli novojičínského panství. Novojičínsko-štramberské panství přešlo pod správu císařské komory jako kamerální statek (tedy nemovitost patřící do přímého majetku císařství) a posléze, roku 1781, bylo odevzdáno do majetku císařsko-královské Tereziánské vojenské akademie ve Vídni.³¹ V něm zůstalo až do úplného konce rakousko-uherského mocnářství na podzim památného roku 1918.

Do poslední čtvrtiny 18. století můžeme také zařadit opravdu první významné milníky v oblasti školství nejen v obci samotné, ale v celém Rakousku-Uhersku. Patří k nim

---

²⁸ VLČKOVÁ, Petra. *Archív obce Rybí 1765 – 1945 (1954). Inventář*. Nový Jičín: Státní okresní archiv v Novém Jičíně, 2012, s. 4.

²⁹ VLČKOVÁ, Petra. *Archív obce Rybí 1765 – 1945 (1954). Inventář*. Nový Jičín: Státní okresní archiv v Novém Jičíně, 2012, s. 5.

³⁰ SEVERA, Václav. *Vlastivěda Moravská: II. Místopis. Okres Novojičínský*. Brno: Musejní spolek v Brně, 1933, s. 236.

³¹ *Místopisy* [online]. 2013 [cit. 2013-03-31]. Dostupný z WWW: http://www.mistopisy.cz/rybi_10125.html.

především uzákonění povinné školní docházky. O školské problematice bude ale detailněji pojednávat samostatná kapitola 2.3 Osvícenské reformy a rakousko-uherské období.

Roku 1775, tedy v samém závěru vlády Marie Terezie, byl vydán robotní patent, který sice neznamenal úplné zrušení roboty, ale stal se alespoň drobným příslibem do budoucna. Daleko většího významu nabyly jiné dva patenty nastoupivšího panovníka Josefa II.: toleranční zajišťující částečnou náboženskou svobodu (1781) a patent o zrušení nevolnictví, který přispěl rozhodující mírou k zaručení osobní svobody jednotlivců. K důležitým počínům té doby patřily také nařízení o zavedení příjmení a o povinném číslování domů.³²

Následující 19. století nezačalo pro obec, a vlastně pro celou zemi, příliš šťastně. Hned na jeho počátku pocítili obyvatelé obce opět hrůzy válek, v tomto případě napoleonských. Rybští obyvatelé museli zajistit přístřeší a stravu francouzským vojákům.³³ Obcí prošla také vojska ruská a polská, což se pochopitelně neobešlo bez ničení a drancování. A aby těch útrap nebylo málo, přidala se katastrofální neúroda v roce 1816. Příroda zaútočila dlouhotrvajícím suchem, které vystřídaly vichřice, krupobití a záplavy. Místní kronikář poznamenal, že nedostatek potravin přinutil občany dokonce k pojídání kořínků a listí.³⁴

Významným letopočtem se pro obec stal rok 1822, kdy bylo Rybí částečně duchovně odděleno od štramberské farnosti a získalo vlastní duchovní správu, byť pouze ve formě kuracie štramberské farnosti. Prvním místním duchovním správcem se stal pán Vincenc Ficker, jemuž obec vděčí mimo jiné za vystavění budovy fary (1823). V Rybí působil až do svého skonu v roce 1843.³⁵

Historickým mezníkem se stal také rok 1842, kdy se započalo se stavbou místní školy.³⁶

Revoluční rok 1848 přinesl do obce nejen výrazné celospolečenské změny. Definitivně bylo zrušeno nevolnictví a konec poddanského či vrchnostenského vztahu byl následně stvrzen říšskou ústavou ze dne 4. března 1849.³⁷ Roku 1848 se také uzákonila celková reorganizace státní správy. Po zavedení nové samosprávy se stal prvním starostou obce Josef Kvita, který vyměnil svůj rychtářský úřad za starostenský. Josefa Kvitu vystřídal

---

³² VLČKOVÁ, Petra. *Archív obce Rybí 1765 – 1945 (1954). Inventář*. Nový Jičín: Státní okresní archiv v Novém Jičíně, 2012, s. 4.

³³ *Pamětní kniha farnosti Rybské 1898 – 2010*. Originál uložen v libhošťské faře, s. 2.

³⁴ SOkA Nový Jičín, *Obecní kronika MNV Rybí (opis 1930 – 1953) 1954 – 1975*. Kronika 1. Opis v elektronické podobě je uložen v Obecním úřadě v Rybím, s. 45.

³⁵ *Pamětní kniha farnosti Rybské 1898 – 2010*. Originál uložen v libhošťské faře, s. 6.

³⁶ SOkA Nový Jičín, *Obecní kronika MNV Rybí (opis 1930 – 1953) 1954 – 1975*. Kronika 1. Opis v elektronické podobě uložen v Obecním úřadě v Rybím, s. 19.

³⁷ VLČKOVÁ, Petra. *Archív obce Rybí 1765 – 1945 (1954). Inventář*. Nový Jičín: Státní okresní archiv v Novém Jičíně, 2012, s. 6.

v čele obce Jan Honeš po roce 1871, dalšími starosty byli postupně mlynář Čeněk Purmanský (1876-1888), Pavel Marek (1888-1897) a do 20. století přivedl Rybí Pavel Holub (1897-1905).³⁸

Od roku 1851 začal ve Štramberku fungovat poštovní a telegrafní úřad a v Novém Jičíně se zřídila četnická stanice. Obě události měly pozitivní vliv i na obec Rybí.³⁹

Za působení duchovního správce pána Pavla Schwacha (1848-1866) byl v Olomouci přelit starý prasklý zvon z místního kostela. Zvon, který byl původně bez nápisu, nově nese text „*Ke cti a chvále Nalezení sv. Kříže. Přelity roku 1854 za času velebného pána Pavla Schwacha pochází od Leopolda Fr. Stanke v Olomouci.*“ Kostel má 2 zvony, přičemž ten menší je z roku 1710.⁴⁰ Ani nově přelity zvon bohužel Rybí neochránil od další pohromy, která navštívila obec hned následujícího roku 1855, tentokrát v podobě cholery. Zlé nemoci podleli čtyři místní občané.⁴¹

Farní i obecní kronika uvádí ale také radostnější novinky. Dne 20. března 1866 podepsal velebný pán Pavel Schwach věnovací listinu obci Rybské za účelem povýšení kuracie na farnost. Stalo se tak po dlouhých byrokratických průtazích, neboť zmíněné povýšení na faru bylo u c. k. okresního úřadu v Novém Jičíně projednáváno už v letech 1860 a 1863. Jednání bylo uzavřeno a podepsáno až po dlouhých šesti letech a dne 20. března 1866 se páter Pavel Schwach stal prvním rybským farářem. Bohužel se z nově povýšeného úřadu těšil jen velice krátce, neboť o pouhé dva dny později zemřel.⁴²

Velmi důležitým se stalo pro obec působení čtvrtého faráře v pořadí, pána Ferdinanda Spisara (v čele farnosti v letech 1895-1918). Jistě významnou se pro věřící stala již návštěva arcibiskupa knížete Theodora⁴³ (dr. Kohna⁴⁴) roku 1896, ale dalekosáhlejšího významu dosáhl pan farář na poli kulturním a společenském na samém sklonku století. Hned po svém příchodu do farnosti zřídil a otevřel místní knihovnu. V roce 1897 spolu s učitelem Křest'ánem a Tvarůžkem stál u zrodu čtenářského a poté Raiffeisenova spořitelního a záloženského spolku

---

³⁸ VLČKOVÁ, Petra. *Archív obce Rybí 1765 – 1945 (1954). Inventář*. Nový Jičín: Státní okresní archiv v Novém Jičíně, 2012, s. 6.

³⁹ SEVERA, Václav. *Vlastivěda Moravská: II. Místopis. Okres Novojičínský*. Brno: Musejní spolek v Brně, 1933, s. 237.

⁴⁰ *Pamětní kniha farnosti Rybské 1898 – 2010*. Originál uložen v libhošťské faře, s. 7.

⁴¹ SOKA Nový Jičín, *Obecní kronika MNV Rybí (opis 1930 – 1953) 1954 – 1975*. Kronika 1. Opis v elektronické podobě uložen v Obecním úřadě v Rybím, s. 49.

⁴² *Pamětní kniha farnosti Rybské 1898 – 2010*. Originál uložen v libhošťské faře, s. 7., SOKA Nový Jičín, *Obecní kronika MNV Rybí (opis 1930 – 1953) 1954 – 1975*. Kronika 1. Opis v elektronické podobě uložen v Obecním úřadě v Rybím, s. 12.

⁴³ *Pamětní kniha farnosti Rybské 1898 – 2010*. Originál uložen v libhošťské faře, s. 10.

⁴⁴ SOKA Nový Jičín, *Obecní kronika MNV Rybí (opis 1930 – 1953) 1954 – 1975*. Kronika 1. Opis v elektronické podobě uložen v Obecním úřadě v Rybím, s. 13.

(společně s farářem z nedalekých Hodslavic). Raiffeisenův spolek vznikl údajně reakcí na rozpínavé aktivity židovských lichvářů.⁴⁵

V témže roce si za farářova přičinění založili svůj spolek rovněž místní včelaři. Sám farář byl horlivým včelařem. Nejstaršími spolky v obci však byly Sbor dobrovolných hasičů založený již 26. května 1885 za působení starosty Čeňka Purmenského⁴⁶ a Spolek vojenských vysloužilců (založen roku 1894, zanikl po rozpadu monarchie).⁴⁷

V letech 1898-1899 byl postaven nový most přes potok ke kostelu.⁴⁸ A konečně v srpnu 1900 byly budova místní školy a kostel opatřeny hromosvodem.⁴⁹

Pán Ferdinand Spisar pokračoval také v aktivitách svého předchůdce faráře Josefa Fuchsíka (1886-1895), který založil jednotu pro zřízení nového kostela. Původní jmění jednoty v hodnotě 12 000 korun (při odchodu faráře Fuchsíka) dokázal farář Spisar navýšit až na 49 031 korun, jak poznamenávají údaje z roku 1914.⁵⁰

Obecní záležitosti spravovali v posledních dekadách monarchie postupně starostové Jindřich Honeš (od roku 1905 do své abdikace na jaře 1911) a Petr Havrlant, následně potvrzený řádnými volbami v listopadu 1911.⁵¹

Rokem 1909 se také datuje vznik prvního politického spolku v obci, kterým byla místní organizace sociálně demokratická. Rok nato vznikla venkovská Omladina, která působila na základech katolické morálky.⁵²

Někdy ve stejných letech překonala obec Rybí hranici 1000 obyvatel.⁵³ (příloha č. 7)

Roku 1911 postihlo Rybí katastrofální sucho. Nejspíš v reakci na toto sucho byl v obci zřízen téhož roku vodovod přivádějící do vsi vodu z pramene z úpatí Holiváku.⁵⁴

Aktivita obyvatelstva se projevovala i na poli sportovním a tělocvičném. V roce 1912 vznikly hned dvě tělocvičné jednoty, Orel a Sokol.⁵⁵

---

⁴⁵ SOkA Nový Jičín, *Obecní kronika MNV Rybí (opis 1930 – 1953) 1954 – 1975*. Kronika 1. Opis v elektronické podobě uložen v Obecním úřadě v Rybím, s. 13.

⁴⁶ SOkA Nový Jičín, *Obecní kronika MNV Rybí (opis 1930 – 1953) 1954 – 1975*. Kronika 1. Opis v elektronické podobě uložen v Obecním úřadě v Rybím, s. 26.

⁴⁷ SOkA Nový Jičín, *Obecní kronika MNV Rybí (opis 1930 – 1953) 1954 – 1975*. Kronika 1. Opis v elektronické podobě uložen v Obecním úřadě v Rybím, s. 28.

⁴⁸ *Školní kronika 1800 - 1962*. Originál uložen v ředitelství Základní školy Adolfa Záborského v Rybím, s. 30.

⁴⁹ *Školní kronika 1800 - 1962*. Originál uložen v ředitelství Základní školy Adolfa Záborského v Rybím, s. 31.

⁵⁰ SOkA Nový Jičín, *Obecní kronika MNV Rybí (opis 1930 – 1953) 1954 – 1975*. Kronika 1. Opis v elektronické podobě uložen v Obecním úřadě v Rybím, s. 15.

⁵¹ VLČKOVÁ, Petra. *Archív obce Rybí 1765 – 1945 (1954). Inventář*. Nový Jičín: Státní okresní archiv v Novém Jičíně, 2012, s. 6-7.

⁵² VLČKOVÁ, Petra. *Archív obce Rybí 1765 – 1945 (1954). Inventář*. Nový Jičín: Státní okresní archiv v Novém Jičíně, 2012, s. 10.

⁵³ VLČKOVÁ, Petra. *Archív obce Rybí 1765 – 1945 (1954). Inventář*. Nový Jičín: Státní okresní archiv v Novém Jičíně, 2012, s. 3.

⁵⁴ *Pamětní kniha farnosti Rybské 1898 – 2010*. Originál uložen v libhošťské faře, s. 16.

Do dalších událostí obce zasáhla krutě světová válka v letech 1914 – 1918. Mnoho mužů z obce muselo narukovat do c. k. rakouské armády a celkem 35 z nich zaplatilo životem. Jejich jména jsou připomenuta na památníku padlým, který byl v centru obce odhalen 28. října 1923.⁵⁶ Hruzy války se připomenuly nejsilněji v roce 1916, kdy do obce přibýlo celkem 320 uprchlíků z haličských okresů Buczacz, Stanislawow a Tlumacz.⁵⁷ Životní podmínky se navíc zhoršily další katastrofální neúrodou. Obecní kronika praví, že maso bylo v té době velkou vzácností a pivo nebylo vůbec. Ječmen se nesměl sladovat, pivo se vařilo z pýru. Kořalky sice bylo dost, ale příliš drahé ...⁵⁸ Za zmínku k roku 1916 stojí také fakt, že 1. května onoho roku byl v mocnářství vůbec poprvé zaveden letní čas, který platil do 1. října.⁵⁹

1.2.5 Prvorepublikové období

Radost z konce války a vzniku samostatného československého státu zkalila v obci smutná zpráva o skonu oblíbeného faráře Ferdinanda Spisara, který zesnul 27. listopadu 1918.⁶⁰

Krátce po válce získala obec do svého majetku knihovnu, jejíž základy položil původní čtenářský spolek společně s kroužkem divadelních ochotníků působících při spolku. Spolek se roku 1909 změnil v odbor Národní jednoty severovýchodní Moravy v Olomouci a jako takový knihovnu po válce věnoval obci. Spolek se také krátce před svým rozpadnutím zásadním způsobem přičinil o zbudování pomníku padlým.⁶¹

Dne 15. června 1919 se v Rybí konaly první volby do obecního zastupitelstva. Vítězem se stali sociální demokraté před lidovci a republikány. Starostou byl jmenován Josef Marek (1919 – 1923), který tak vystřídal v úřadu Petra Havrlanta. Havrlantovo rekordně dlouhé jediné volební období trvalo více než 8 let, neboť volby, které měly proběhnout už koncem roku 1914, se kvůli válce o čtyři a půl roku odsunuly. Petr Havrlant se pak do úřadu

---

⁵⁵ SOkA Nový Jičín, *Obecní kronika MNV Rybí (opis 1930 – 1953) 1954 – 1975*. Kronika 1. Opis v elektronické podobě uložen v Obecním úřadě v Rybím, s. 33.

⁵⁶ SOkA Nový Jičín, *Obecní kronika MNV Rybí (opis 1930 – 1953) 1954 – 1975*. Kronika 1. Opis v elektronické podobě uložen v Obecním úřadě v Rybím, s. 59.

⁵⁷ *Školní kronika 1800 - 1962*. Originál uložen v ředitelství Základní školy Adolfa Záborského v Rybím, s. 105.

⁵⁸ SOkA Nový Jičín, *Obecní kronika MNV Rybí (opis 1930 – 1953) 1954 – 1975*. Kronika 1. Opis v elektronické podobě uložen v Obecním úřadě v Rybím, s. 57- 58.

⁵⁹ *Školní kronika 1800 - 1962*. Originál uložen v ředitelství Základní školy Adolfa Záborského v Rybím, s. 89.

⁶⁰ *Pamětní kniha farnosti Rybské 1898 – 2010*. Originál uložen v libhošťské faře, s. 17.

⁶¹ SOkA Nový Jičín, *Obecní kronika MNV Rybí (opis 1930 – 1953) 1954 – 1975*. Kronika 1. Opis v elektronické podobě uložen na Obecním úřadě v Rybím, s. 29- 30.

na ještě jedno volební období vrátil (1928 – 1931), ale to až po Aloisi Kelnarovi (1923 – 1928).⁶²

Poválečné nadšení ze vzniku republiky se odrazilo v zakládání a oživování dalších spolků a jednot: lidová jednota a znovu oživený včelařský spolek z roku 1919, Dělnická tělocvičná jednota (1920), skupina kloboučnických dělníků (1925), v roce 1927 byla založena místní odbočka Svazu katolických žen a dívek. Roku 1920 byla také založena v Rybí pobočka církve československé.⁶³

Roku 1922 se v obci konal vůbec první civilní sňatek, v němž si své ano řekli Heřman Jančařík se slečnou Zátopkovou. Až do té doby byly všechny sňatky výhradně církevní.⁶⁴

Obec ve dvacátých letech investovala i do rekonstrukce šesti set metrů vodovodu (1920) a do odvodnění řady obecních pozemků (1925),⁶⁵ svou tělocvičnu slavnostně otevřeli místní Sokolové (1927).⁶⁶

V roce 1930 navštívil Rybí po 34 letech opět olomoucký arcibiskup, tentokrát pán Leopold Prečan.⁶⁷

Světová hospodářská krize zasáhla také Novojičínsko. Kopřivnická automobilka Tatra a novojičínská továrna na klobouky, jedny z největších průmyslových závodů v okrese, musely v roce 1931 omezit výrobu, což se citelně projevilo na rostoucí nezaměstnanosti především dělnictva.⁶⁸

V těchto nehezkých časech se stal starostou Josef Pavelka, který zůstal v úřadu od svého zvolení na podzim 1931 až po duben 1939.⁶⁹ Navzdory tíživé ekonomické situaci se v obci podařilo roku 1933 postavit nový vodojem⁷⁰ a dva roky nato zřídit veřejnou telefonní hovorňu v místní Katolické besedě.⁷¹ Ještě před vypuknutím války se stihla výstavba nové

---

⁶² VLČKOVÁ, Petra. *Archív obce Rybí 1765 – 1945 (1954). Inventář*. Nový Jičín: Státní okresní archiv v Novém Jičíně, 2012, s. 7.

⁶³ SOKA Nový Jičín, *Obecní kronika MNV Rybí (opis 1930 – 1953) 1954 – 1975*. Kronika 1. Opis v elektronické podobě uložen v Obecním úřadě v Rybím, s. 37- 39.

⁶⁴ *Pamětní kniha farnosti Rybské 1898 – 2010*. Originál uložen v libhošťské faře, s. 25.

⁶⁵ SOKA Nový Jičín, *Obecní kronika MNV Rybí (opis 1930 – 1953) 1954 – 1975*. Kronika 1. Opis v elektronické podobě uložen v Obecním úřadě v Rybím, s. 35.

⁶⁶ SOKA Nový Jičín, *Obecní kronika MNV Rybí (opis 1930 – 1953) 1954 – 1975*. Kronika 1. Opis v elektronické podobě uložen v Obecním úřadě v Rybím, s. 34.

⁶⁷ *Pamětní kniha farnosti Rybské 1898 – 2010*. Originál uložen v libhošťské faře, s. 35.

⁶⁸ *Pamětní kniha farnosti Rybské 1898 – 2010*. Originál uložen v libhošťské faře, s. 35.

⁶⁹ VLČKOVÁ, Petra. *Archív obce Rybí 1765 – 1945 (1954). Inventář*. Nový Jičín: Státní okresní archiv v Novém Jičíně, 2012, s. 7.

⁷⁰ SOKA Nový Jičín, *Obecní kronika MNV Rybí (opis 1930 – 1953) 1954 – 1975*. Kronika 1. Opis v elektronické podobě uložen v Obecním úřadě v Rybím, s. 70.

⁷¹ SOKA Nový Jičín, *Obecní kronika MNV Rybí (opis 1930 – 1953) 1954 – 1975*. Kronika 1. Opis v elektronické podobě uložen v Obecním úřadě v Rybím, s. 73.

okresní silnice mezi Rybím a Kopřivnicí (1936)⁷² a v prosinci 1936 se podařilo dokončit elektrifikaci obce.⁷³ Následovalo zřízení obecního rozhlasového zařízení, takže občané mohli v září 1937 naslouchat přímému přenosu ze smutečního obřadu s rozloučením s T. G. Masarykem.⁷⁴

1.2.6 Sudety a II. světová válka

Po mnichovské dohodě v září 1938 došlo k rozdělení Československa a 10. října 1938 připadla obec, přestože téměř výhradně česká, úředně do sudetské župy.⁷⁵ Ještě před koncem roku 1938 se rybským občanům dostalo „demokratické“ možnosti rozhodnout v referendu, zda chtějí připojení k Říši. Referendum se konalo 4. prosince a jeho výsledek byl více než překvapivý: 98% obyvatel se údajně vyslovilo pro připojení k Německu. Přestože občanům bylo umožněno volit svobodně, nad samotným sčítáním hlasů se právem vznášejí otazníky. Hlasy totiž byly sčítány pouze přítomnými Němci z Nového Jičína, kteří také oznámili Čechům výsledek bez možnosti následné kontroly či odvolání.⁷⁶ Do čela obce byl dosazen v dubnu 1939 Alex Lowak, který vydržel ve funkci starosty po celou válku až do roku 1945.⁷⁷ Patřil spíše k umírněným Němcům, jeho paní byla Češka. Nemohl nijak zabránit některým akcím typickým pro razantní nástup nacistů k moci, jako třeba zrušení místní knihovny a ničení knih od českých či jiných „problematických“ autorů.⁷⁸ Veškeré české noviny a časopisy se staly nedostupnými, kvůli rušení nebylo možno přijímat vysílání československého rozhlasu.⁷⁹ Pole pod Hůrkou zabrala vojenská správa a zřídila tam cvičiště.⁸⁰ Dne 28. srpna 1939 se vojenské cvičiště a vlastně celá obec zaplnila německými vojáky s těžkou technikou, kteří se připravovali na válečný vpád do blízkého Polska.⁸¹

---

⁷² SOkA Nový Jičín, *Obecní kronika MNV Rybí (opis 1930 – 1953) 1954 – 1975*. Kronika 1. Opis v elektronické podobě uložen v Obecním úřadě v Rybím, s. 73.

⁷³ *Pamětní kniha farnosti Rybské 1898 – 2010*. Originál uložen v libhošťské faře, s. 50.

⁷⁴ SOkA Nový Jičín, *Obecní kronika MNV Rybí (opis 1930 – 1953) 1954 – 1975*. Kronika 1. Opis v elektronické podobě uložen v Obecním úřadě v Rybím, s. 75.

⁷⁵ *Pamětní kniha farnosti Rybské 1898 – 2010*. Originál je uložen v libhošťské faře, s. 55.

⁷⁶ SOkA Nový Jičín, *Obecní kronika MNV Rybí (opis 1930 – 1953) 1954 – 1975*. Kronika 1. Opis v elektronické podobě uložen v Obecním úřadě v Rybím, s. 81.

⁷⁷ SOkA Nový Jičín, *Obecní kronika MNV Rybí (opis 1930 – 1953) 1954 – 1975*. Kronika 1. Opis v elektronické podobě uložen v Obecním úřadě v Rybím, s. 82.

⁷⁸ SOkA Nový Jičín, *Obecní kronika MNV Rybí (opis 1930 – 1953) 1954 – 1975*. Kronika 1. Opis v elektronické podobě uložen v Obecním úřadě v Rybím, s. 82.

⁷⁹ SOkA Nový Jičín, *Obecní kronika MNV Rybí (opis 1930 – 1953) 1954 – 1975*. Kronika 1. Opis v elektronické podobě uložen v Obecním úřadě v Rybím, s. 83.

⁸⁰ *Pamětní kniha farnosti Rybské 1898 – 2010*. Originál uložen v libhošťské faře, s. 56.

⁸¹ *Pamětní kniha farnosti Rybské 1898 – 2010*. Originál uložen v libhošťské faře, s. 57.

Obec trpěla nejen válkou, ale i rozmary přírody. Kruté zimy přinesly rekordně nízké teploty až -22 stupňů (1940/41)⁸² a nezvykle brzký sníh (12. října 1941).⁸³ Ani ostatním ročním obdobím se nevyhýbaly přírodní extrémy. Dne 11. července 1941 zasáhla Rybí ničivá bouře s katastrofální povodní.

Závěrečné měsíce války prožívala obec v obavách z blížícího se přechodu fronty. Nedaleký Nový Jičín se pravidelně stával terčem náletů.⁸⁴ Rybím prošlo v zimě 1944 několik transportů s ruskými, polskými a jugoslávskými zajatci. Byli ubytováni v Dělnickém domě, kam jim místní občané tajně nosili jídlo, přestože sami trpěli nouzí.⁸⁵ Také škola a Katolická beseda byly dány k dispozici pro nouzové ubytování.⁸⁶ Někdy od počátku dubna 1945 přestala v obci fungovat elektřina.⁸⁷ Prakticky po celý duben 1945 obcí procházeli a projížděli Němci prchající od Frýdku, Frenštátu nebo Bílovce. Na přelomu dubna a května pobýval na faře německý generál von Pappenheim se svými pobočníky.⁸⁸

Rybí bylo osvobozeno 6. května 1945, kdy v 9 hodin 15 minut vstoupili do obce první ruští vojáci.⁸⁹ Němci se sice bránili střelbou z okolních kopců, ale brzy se stáhli, aby po krátkém odpoledním boji prchli i z Nového Jičína.⁹⁰

Tím skončilo jedno z nejhorších a nejtěživějších údobí pro obec Rybí v historii. Údobí, které sice trvalo jen necelých šest let, ale jehož důsledky si s sebou všichni aktéři nesli další dlouhá desetiletí. A to nejen v obci samotné, v okrese či kraji, ale v celé nově obnovené (byť znovu poněkud okleštěné) republice. V euforii májových dní roku 1945 nikdo nemohl tušit, že ani ne za tři roky vystřídá fašistickou diktaturu diktatura jiná, která se stejnou vehemencí a nenávistí pošlape opět ty nejelementárnější demokratické principy. To je ovšem již jiná historie, pro niž v této práci z důvodů rozsahových není prostoru.

---

⁸² *Pamětní kniha farnosti Rybské 1898 – 2010*. Originál uložen v libhošťské faře, s. 62.

⁸³ *Pamětní kniha farnosti Rybské 1898 – 2010*. Originál uložen v libhošťské faře, s. 64.

⁸⁴ *Pamětní kniha farnosti Rybské 1898 – 2010*. Originál uložen v libhošťské faře, s. 74.

⁸⁵ SOKA Nový Jičín, *Obecní kronika MNV Rybí (opis 1930 – 1953) 1954 – 1975*. Kronika 1. Opis v elektronické podobě uložen v Obecním úřadě v Rybím, s. 88.

⁸⁶ SOKA Nový Jičín, *Obecní kronika MNV Rybí (opis 1930 – 1953) 1954 – 1975*. Kronika 1. Opis v elektronické podobě uložen v Obecním úřadě v Rybím, s. 89.

⁸⁷ *Pamětní kniha farnosti Rybské 1898 – 2010*. Originál uložen v libhošťské faře, s. 75.

⁸⁸ *Pamětní kniha farnosti Rybské 1898 – 2010*. Originál uložen v libhošťské faře, s. 75.

⁸⁹ *Pamětní kniha farnosti Rybské 1898 – 2010*. Originál uložen v libhošťské faře, s. 75.

⁹⁰ SOKA Nový Jičín, *Obecní kronika MNV Rybí (opis 1930 – 1953) 1954 – 1975*. Kronika 1. Opis v elektronické podobě uložen v Obecním úřadě v Rybím, s. 90.

2 HISTORIE ŠKOLSTVÍ

V přeneseném slova smyslu lze konstatovat, že učení je tak staré jako lidstvo samo. U prvobytně pospolné společnosti o systematickém vyučování nemůže být řeči, ale s prvními počátky vzdělávání se lze setkat už v tomto období. Zprvu byla výchova jednotná, s dělbou práce se dělila i výchova. Muži se učili lovu, boji, stavebním pracím, ženy domácím činnostem. Děti si osvojovaly pracovní návyky, posléze se přidala i základní výchova mravní, tělesná a branná.⁹¹ S rozpadem prvobytně pospolné společnosti souvisí sociální rozlišení výchovy. Po rozpadu této společnosti vzniká otrokářská společnost s neomezenou mocí panovníka, vojskem, úředníky a kněžími. Pro poddané obyvatelstvo se omezuje výchova jen na pracovní a mravní. Vzdělávají se jen děti z vládnoucích vrstev.

První zmínky o školách, které vznikaly při chrámech nebo panovnických dvorech v Egyptě, Mezopotámii a Persii, se datují do čtvrtého tisíciletí před naším letopočtem. Děti z nejvyšších sociálních vrstev se nejprve učily psát, získávaly základy vědění a později si osvojovaly poznatky z medicíny, stavebnictví a vojenství.⁹² O systémovém vzdělávání ovšem stále nebylo možné hovořit. Na to si lidstvo muselo počkat až do vzniku antického Řecka.

2.1 HISTORICKÉ KOŘENY VÝCHOVY A VZDĚLÁVÁNÍ

Systematicky se školství počalo rozvíjet v antickém Řecku, které bylo tvořeno řadou městských států. Ve Spartě se zaměřovala výchova více na složku tělesnou a brannou, měla vojenský ráz, byla určena hochům i dívkám a byla státní. Aténským cílem se zase stala *kalokagathia* (ideální spojení krásy a dobra) s výchovou rozumovou, tělesnou, mravní a estetickou. Vznikl i třístupňový systém soukromých škol pro hochy.⁹³

V Aténách docházeli hoši a dívky do školy od 7 let věku. Přestože vzdělání nebylo ani povinné ani bezplatné, rodiče děti do škol posílali – zejména chlapce. Vzdělání se dělilo na múzické (hudba, čtení, psaní, počítání, kreslení) a kalokagathii (běh, zápolení, skok do dálky, plavání, hod diskem a oštěpem). Základem všeho byla výchova k ctnostem – ke cti, odvaze a spravedlnosti. Děti nebývaly známkovány. Ti snaživější dostávali pochvalu, lenivější naopak

---

⁹¹ JŮVA, Vladimír et al. *Základy pedagogiky pro doplňující pedagogické studium*. Brno: Paido, 2001, s. 24.

⁹² JŮVA, Vladimír sen & jun. *Stručné dějiny pedagogiky*. Brno: Paido, 2007, s. 11.

⁹³ JŮVA, Vladimír et al. *Základy pedagogiky pro doplňující pedagogické studium*. Brno: Paido, 2001, s. 24.

výprask. Od dvanácti let se vyučovalo hře na hudební nástroj (lyra, kythara, flétna). V 18 letech odcházeli mladíci na dvouletou vojnu a teprve poté jim bylo umožněno další studium v takzvaných rétorských školách, které vznikaly v 5. století př. n. l. Tam se vyučovala geometrie, astronomie, politika, taktika, gramatika, literatura a právo. Dívky měly k vyššímu vzdělání jen omezený přístup, jejich hlavní úlohou bylo v dospělosti mateřství a správa domu.⁹⁴

V antickém Římě bylo vzdělávání zpočátku výlučnou záležitostí rodičů. Výchova byla prostá a přímá a zacílená zpravidla buď na zemědělství, nebo vojenství a děti získávaly jen základní znalosti ve čtení, psaní a počítání. Hlavní složkou byla výchova pracovní. Teprve později si Římané osvojili řecký typ vzdělávání a po punských válkách vznikaly první veřejné školy, mnohdy zakládané propuštěnými vzdělanými otroky řeckého původu. Hlavním cílem se stává výchova řečníka. Školy mívaly tři stupně. Od 7 let se děti učily číst, psát, počítat a memorovat soubor hlavních římských zákonů (12 desek). Školní rok trval 8 měsíců od poloviny října do poloviny června. Druhý stupeň byl zaměřen více humanitně a k hlavním předmětům patřily gramatika a řečtina. Takto děti studovaly až do 16 let věku. Poté následoval třetí stupeň trvajících jeden až dva roky s rétorikou, dialektikou, filozofií a právem. Po vojně mohli ti nadanější pokračovat na univerzitách v Aténách, Rhodu či Alexandrii nebo se připojit k nějakému právníkovi nebo řečníkovi a získávat vzdělání přímo od něj.⁹⁵

2.2 OD RANÉHO STŘEDOVĚKU PO OSVÍCENSTVÍ

Po rozpadu západořímské říše v 5. století se v Evropě tvoří feudální společnost. Postupně se profilují jednotlivé vrstvy či stavy (šlechta, duchovní, měšťané, poddaní). Vzniká rozdílná výchova těchto stavů, nastává úpadek ve vzdělávání. Více než vzdělání se cenilo umění vojenství, i panovníci bývali v oněch časech spíše vojáci než vzdělanci. Šlechtická výchova se uskutečňovala na hradech. Od 7 do 14 let byl hoch pázetem, od 14 do 21 let zbrojnošem a od 21 let rytířem. Výchovu tvořilo sedmero rytířských ctností (jízda na koni, plavání, vrh kopím, šerm, hra v dámu a skládání a zpěv veršů). Převažovala zde výchova branná a tělesná. První středověké školy byly církevní, nositelem vzdělání byla církev a vzdělání se proto omezilo prakticky výlučně na duchovní sféru. Vznikaly klášterní školy,

⁹⁴ MAJZNER, Dorry. Škola základ života. *Živá historie*, 2011, duben 2011, s. 42.

⁹⁵ MAJZNER, Dorry. Škola základ života. *Živá historie*, 2011, duben 2011, s. 42, taktéž JÚVA, Vladimír et al. *Základy pedagogiky pro doplňující pedagogické studium*. Brno: Paido, 2001, s. 26.

kteře ovšem vychovávaly pouze nové duchovní, v sídlech biskupů školy katedrální, u far školy farní, které byly nejnižším typem církevních škol a sloužily i pro širší vrstvy obyvatel k výchově křesťanství. V 8. století, za časů Karla Velikého, přinesla školská reforma nařízení, aby se u každého kláštera nebo opatství zřídila škola. Obsahem výchovy bylo sedmero svobodných umění a náboženství. Skládalo se z trivía (gramatika, rétorika a dialektika) a kvadrivía (aritmetika, astronomie, geometrie a muzika). S rozvojem měst v pozdním středověku vznikají školy městské, které byly zaměřeny praktičtěji, vyučovalo se v nich sedmeru mechanických umění (zbrojířství, zpracování vlny, lodní plavba, zemědělství, lovectví, lékařství, divadelnictví). Začaly vznikat univerzity.⁹⁶

Nejinak tomu bylo i na našem území, které se po příchodu soluňských bratří Cyrila a Metoděje na Velkou Moravu v roce 863 stalo rovněž součástí křesťanské Evropy. Do doby Velkomoravské říše tak můžeme datovat počátky školství na území dnešních českých zemí, i když lze podle legend a některých archeologických nálezů usuzovat o ranějších zárodcích vzdělávání u nás. První školy, ve kterých se vzdělávali budoucí kněží, založili na našem území pravděpodobně právě Cyril a Metoděj. Záhy začaly vznikat školy katedrální, a to postupně při Svatém Vítu v Praze, na Vyšehradě a v Olomouci.⁹⁷

Ve středověkých církevních školách byla základem výuka tzv. sedmera svobodných umění. Vyučovací systém čerpal z antiky, zejména z období pozdně římského. Vzdělávání probíhalo v ryze náboženském duchu, forma dostávala přednost před obsahem. Hlavním účelem výuky bylo správně pochopit Písmo svaté, boží stvoření a řád. Klášterní školy poskytovaly vzdělání i světské části obyvatelstva. Na farních školách se žákům dostalo pouze základních dovedností ve čtení, psaní a někdy i v počtech. Ve středověku se také začaly používat první učebnice. Žáci si dělali zápisky, učili se recitovat básně. Seběmenší kázeňský prohrěšek byl ihned ztrestán výpraskem rákoskou.

S rozvojem měst se v pozdním středověku (od 13. a 14. století) zvyšovala poptávka po vzdělání. Začaly se objevovat první městské školy, kde se vzdělávaly hlavně děti bohatých kupců a řemeslníků, kteří tvořili nově vznikající měšťanskou vrstvu. Největšího rozkvětu dosáhly za vlády Karla IV. Základem vzdělání bylo opět trivium, tedy gramatika, rétorika a dialektika, a k tomu přibýly praktické dovednosti užitečné ponejvíce pro budoucí obchodníky a řemeslníky.⁹⁸ Městské školy bývaly nižší dvou a tříleté, kde si děti osvojovaly dovednosti ve

---

⁹⁶ JÚVA, Vladimír et al. *Základy pedagogiky pro doplňující pedagogické studium*. Brno: Paido, 2001, s. 27.

⁹⁷ KANTOROVÁ, Jana a kol. *Vybrané kapitoly z obecné pedagogiky II*. Olomouc: Hanex, 2010, s. 67

⁹⁸ SVOBODOVÁ, Eva. Klášter: oáza vědomostí. *Živá historie*, 2011, květen 2011, s. 46 – 47. Taktěž JÚVA, Vladimír et al. *Základy pedagogiky pro doplňující pedagogické studium*. Brno: Paido, 2001, s. 27.

čtení, psaní, počtech, latinské mluvnici a náboženství. Na vyšších (někdy zvaných též partikulárních) pětiletých školách se vyučovaly vybrané části trivia a kvadrivia a již zmíněné praktické dovednosti. České městské školy se nazývaly dětinské. Jiné vzdělání nabízely soukromé elementární neboli postranní, pokoutní školy. Mnohdy nedostatečně vzdělání učitelé nebyli schopni naučit nic než pouhé základy psaní a čtení.

Za vlády Karla IV. byla také založena v Praze první univerzita na našem území (1348).⁹⁹

S postupem 15. století sílí na úkor farních škol vliv škol městských nebo později bratrských v době husitské reformace. Základního vzdělání se s nástupem husitství a zejména díky pozdějšímu vlivu Jednoty bratrské dostalo mnohem širším vrstvám obyvatelstva. Obecně se v této době dělily školy na elementární (čtení, psaní, náboženství, duchovní zpěv), nižší bratrské (poskytovaly elementární vzdělání a latinu) a vyšší bratrské neboli gymnázia, kde se kromě základního sedmera (trivium a kvadrivium) kladl důraz na cizí jazyky (latina, řečtina, hebrejština). Období relativního rozmachu vzdělanosti a její dostupnosti širším vrstvám je násilně přerušeno porážkou na Bílé hoře roku 1620, která ve svém důsledku znamenala likvidaci nekatolického školství na našem území.¹⁰⁰

Doba rozkvětu školství v 16. a zejména na počátku 17. století je neodmyslitelně spjata s Jednotou bratrskou a s osobností jejího posledního biskupa Jana Ámose Komenského. Přínos Komenského pro novodobou pedagogiku je neoddiskutovatelný a jen pouhý výčet jeho reformních návrhů a školských změn přesahuje rámec této práce, proto jen velmi stručně shrnutí toho nejzásadnějšího: omezil vyučování v ne všem srozumitelné latině, prosadil zavedení tříd (a to i v malých vesnicích), zpřístupnil vzdělání bohatým i chudým a chlapcům i dívkám bez rozdílu, nevyklučoval ani méně bystré žáky. Položil základ ke čtyřstupňovému systému vzdělání: mateřské školy, základní školy, střední školy, vysoké školy. Razil zásadu cestování za poznáním, je autorem konceptu celoživotního vzdělávání, nedostatek knih eliminoval školskými hrami, ze kterých udělal pomůcku, jejímž hlavním cílem bylo přimět žáky nenásilným způsobem k opakování látky. Všeříkající jsou jeho citáty, mota nebo názvy některých děl: jen namátkou Škola hrou, Brána jazyků otevřená, Orbis Pictus (Svět v obrazech), Omnes Omnia Omnia (volně jako Být učeni všichni, všemu, všemi dostupnými prostředky a přirozeně v logicky navazujících krocích).¹⁰¹

---

⁹⁹ JŮVA, Vladimír sen & jun. *Stručné dějiny pedagogiky*. Brno: Paido, 2007, s. 17.

¹⁰⁰ SOMR, Miroslav a kol. *Dějiny školství a pedagogiky*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1987, s. 36.

¹⁰¹ CÍHOVÁ, Jitka. Škola ve hře a škola hrou. *Živá historie*, 2011, září 2011, s. 78- 79.

Ještě před rokem 1620 měli vyznavači každého náboženství k dispozici konfesně vyhovující školu v domácím prostředí (katolíci jezuitská gymnázia, čeští bratři bratrské školy včetně gymnázia v moravských Ivančicích, kulturního učiliště ve Velkém Meziříčí a řadu dalších škol i na severu Moravy, ve Slezsku, v Čechách). Po bitvě na Bílé hoře se změnilo vše a nastalo období temna s katolictvím jako jedinou přípustnou vírou.¹⁰² Likvidovalo se nekatolické školství, rozvoj škol pokračoval jen ve městech, školy na vesnici doslova zanikly.¹⁰³ Základní vzdělání tak bylo možné v podstatě jen na jezuitských školách. Někteří mohli využít škol jiného katolického řádu piaristů. Určitou alternativu představovalo od první poloviny 18. století benediktinské školství, ovšem spíše rozšířené v sousedním Bavorsku.¹⁰⁴

Pobělohorskou dobu temna ukončily až osvícenské reformy ve druhé polovině 18. století.

2.3 OSVÍCENSKÉ REFORMY A RAKOUSKO-UHERSKÉ OBDOBÍ

V 17. a 18. století prochází Evropa revolučními změnami. Feudální společnost se zvolna transformuje, rozvíjí se manufaktury a prudce se zvyšuje touha po vzdělání. Striktní náboženská dogmata přestávají být bezvýhradně přijímána. Nastupuje osvícenské hnutí, nejdříve v Holandsku v 16. století, v Anglii v 17. století, po něm následuje Velká francouzská revoluce. Jedním ze základních požadavků osvícenců byl růst vzdělanosti, a to na všech úrovních. Upjaté a sešňované školství pod přísným dohledem církve naprosto nevyhovovalo měnícím se požadavkům doby. Lidové školství v českých zemích si nejprve hledalo vzory v německém prostředí a tamtéž se nechala inspirovat i císařovna Marie Terezie, korunovaná za českou královnu v roce 1743. Systém školství zcela přetransformovala podle pruského vzoru.¹⁰⁵ Marie Terezie povolala do země ze sousedního pruského Slezska školského reformátora Johanna Ignaze von Felbingera, který dostal jednoznačný úkol pozvednout školství v monarchii. A to počínaje školstvím základním, neboť alespoň základní vzdělání se stávalo nezbytným také pro pracovní síly v rozvíjejících se manufakturách a v zemědělství. Absolutní nutností se v první řadě jevílo zavedení povinné školní docházky, které v Prusku

---

¹⁰² KUBEŠ, Jiří. Škola urozených. *Živá historie*, 2011, červenec- srpen 2011, s. 54-55.

¹⁰³ KANTOROVÁ, Jana a kol. *Vybrané kapitoly z obecné pedagogiky II*. Olomouc: Hanex, 2010, s. 69.

¹⁰⁴ KUBEŠ, Jiří. Škola urozených. *Živá historie*, 2011, červenec- srpen 2011, s. 54-55.

¹⁰⁵ SOMR, Miroslav a kol. *Dějiny školství a pedagogiky*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1987, s. 153.

díky Felbingerovi již nějaký čas fungovalo pro pěti až dvanáctileté děti. A to tím spíše, že roku 1773 došlo ke zrušení jezuitského řádu, který po více než sto padesát let ovládal školství v českých zemích. Jezuitský majetek byl zkonfiskován a školy zestátněny. Za historicky významné datum proto můžeme považovat 6. prosinec 1774, kdy byl vydán takzvaný Všeobecný školní řád pro německé normální, hlavní a triviální školy. Felbingerovým školním řádem vstoupila i u nás v platnost povinná šestiletá školní docházka pro děti od 6 do 12 let věku. Školní povinnost nicméně nebyla definována zcela přesně a její porušování nebylo v prvních letech platnosti nijak sankcionováno, povinnost vstoupila v platnost až v roce 1789, tedy v posledních letech vlády Josefa II.¹⁰⁶ Ve školním řádu se pravilo, že rodiče by měli posílat děti do školy alespoň po dobu šesti roků. Řád pamatoval i na případné úlevy: například venkovské děti ve věku 9-12 let nemusely docházet do školy denně v období polních prací (od dubna do listopadu), tolerovala se absence ze zdravotních důvodů v zimních měsících, respektovalo se právo na alternativní soukromé vyučování šlechtických a bohatých patricijských dětí.¹⁰⁷

Jak vyplývá z úplného názvu školního řádu, platil pro tři typy německých základních škol v monarchii: normální, hlavní a triviální. Normální školy byly v každém zemském městě, kde působila školní komise. Bývaly čtyřtřídní a kromě výuky žactva se v těchto školách zřizovaly taky kurzy pro vzdělávání učitelů – přípravy neboli tzv. preparandy. Hlavní školy bývaly v každém větším městě nebo při klášterech, mívaly tři a později také čtyři třídy, kromě ředitele a katechety zde působili zpravidla další 3 až 4 učitelé. Vyučovalo se předmětům běžným na triviálních školách a také základům latiny, zeměpisu, dějepisu, přírodopisu, slohu, kreslení a geometrii, základům hospodářství, industriálnímu vzdělání. Preparandy byly později zřizovány taky u těchto škol. Triviální neboli obecné školy bývaly v menších městech, při farách případně filiálních kostelech, děti se zde učily jen základním předmětům: čtení, psaní, čtyřem základním úkonům početním s jednoduchou trojčlenkou, základům hospodaření. Pokud bývaly tyto školy zřízeny ve městech, pak se zde vyučovaly ještě dovednosti potřebné pro průmyslovou výrobu. I zde bylo ovšem hlavním předmětem náboženství a dívky se navíc učily šití a pletení. Vyučování probíhalo v rodném jazyce. Obecně se triviální školy otvíraly všude tam, kde bylo v blízkém okolí alespoň 80-100 dětí školou povinných.¹⁰⁸

---

¹⁰⁶ JORDÁNEK, Jiří. Škola ve věku rozumu. *Živá historie*, 2012, říjen 2011, s. 46–47.

¹⁰⁷ SOMR, Miroslav a kol. *Dějiny školství a pedagogiky*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1987, s. 153.

¹⁰⁸ SOMR, Miroslav a kol. *Dějiny školství a pedagogiky*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1987, s. 157.
Taktéž KANTOROVÁ, Jana a kol. *Vybrané kapitoly z obecné pedagogiky II*. Olomouc: Hanex, 2010, s. 70–71.

Přes uvedené pokrokové reformy v monarchii stále citelně chyběl obecně platný systém školství, který by obsahoval nutné vnitřní předpisy včetně definice závazných učebních osnov. Teprve v poslední třetině 18. století se podařilo takový systém konstituovat, hlavně díky obětavosti mnoha učitelů a vzdělavců a za podpory v té době osvícenecky orientovaného státu. Poprvé tak byla v dějinách našeho školství vytvořena možnost získání určitého alespoň omezeného a utilitaristicky zaměřeného vzdělání pro všechny mladé lidi. Nemalou měrou k tomu přispěl i Josefem II. zavedený státní dozor, kdy na kvalitu výuky a dodržování učebních osnov dohlíželi pověřeni a státu zodpovědní školní komisaři.¹⁰⁹

Po smrti Josefa II. (1790) vzaly osvícenské myšlenky v Rakousku rychle zsvé. Vládnoucí garnitura se až příliš obávala idejí Velké francouzské revoluce. Už roku 1805 si opravná dvorská studijní komise pospíšila s vydáním nového školního řádu (Politické zřízení německých škol v c. k. německých dědičných zemích, tzv. Schulkodex). V kodexu je proklamována zásada, že Rakousko nepotřebuje vzdělané lidi, nýbrž oddané poddané. Uvedený zákon znamenal definitivní pohřbení všech osvícenských záměrů josefinismu.¹¹⁰

K dalším změnám došlo v důsledku událostí revolučního roku 1848, který v celé Evropě předznamenal vzepětí buržoazně demokratického a národně osvobozenického hnutí proti přežitým společenským strukturám. Stranou nezůstali ani významní představitelé českého veřejného života, politiky, kultury a vědy, kteří usilovali mimo jiné i o reformu české školy. Místo uvolnění podmínek, demokratizace a větší podpory vzdělání však nastal opak daný především porážkou revoluce. V roce 1855 podepsal stát dohodu s církví (konkordát), podle které se veškeré rakouské školství podřizuje církvi.

V roce 1860 vydal císař František Josef I. tzv. Říjnový diplom, kterým zrušil absolutismus a obnovil ústavu, díky čemuž došlo v českých zemích ke značné aktivitě politické, hospodářské i kulturní. K uvolnění přispěl pochopitelně velkou měrou Zemský zákon o provedení rovného práva obou jazyků, což přeloženo do srozumitelného textu znamenalo zrovnoprávnění českého a německého jazyka ve školách (jeden jazyk povinný, druhý nepovinný).

Koncem šedesátých let devatenáctého století došlo také v Rakousku (a tudíž i v českých zemích) konečně i na řešení problému lidového vzdělání. Svou roli sehrála bezesporu také průmyslová revoluce související s rozmachem přírodních věd a techniky a prohra Rakouska ve válce s Itálií a Pruskem. Nejprve byl vydán tzv. Říšský zákon, který

---

¹⁰⁹ SOMR, Miroslav a kol. *Dějiny školství a pedagogiky*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1987, s. 157.

¹¹⁰ SOMR, Miroslav a kol. *Dějiny školství a pedagogiky*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1987, s. 157-158.

upravoval vzájemný vztah škol a církve. Podle něj přechází řízení, správa a dohled nad školami do kompetence státu.

Základní školský zákon upravující elementární školství v Rakousku vyšel nedlouho poté, 14. května 1869, a v povědomí vešel pod názvem *květnový* nebo *velký říšský zákon*. Podle svého tvůrce, ministra vyučování Leopolda Hasnera, se také nazýval *Hasnerův zákon*.¹¹¹ Tento zákon zavedl školu obecnou a měšťanskou, učitelské ústavy, stanovil povinnou osmiletou školní docházku. Zřídil státní osmitřídni obecnou školu na vesnici a tříletou školu měšťanskou ve městech jako pokračování po pěti letech školní docházky. Místo šestiletých triviálních škol vznikaly osmileté obecné školy.¹¹² Dále rozšířil oblast vzdělávání, kromě jiného zmínil možnost vysokoškolského vzdělávání učitelů národních škol, uvažoval o formách dalšího vzdělávání učitelů a stanovil pravidla jejich ekonomického a sociálního zabezpečení.¹¹³

Roku 1870 byl vydán školní a vyučovací řád pro školy obecné, který obsahoval předpisy o návštěvě školy, rozdělení školního roku, propouštění ze školy, o školní kázi, zkouškách, vysvědčení a podobně.

Významného pokroku se dosáhlo také ve vzdělávání samotných učitelů. Dosavadní preparandy, u nichž se délka studia postupně prodloužila z 3-4 měsíců v roce 1774 až na 2 roky v roce 1849, byly zrušeny a více než plnohodnotně nahrazeny učitelskými ústavami se čtyřletou dobou studia. Učitelům byly také poprvé přiznány základní platy a jejich společenskou prestiž jistě zvýšil i fakt, že plat byl poukazován přímo od příslušného úřadu. Až do té doby byl totiž učitel často odkázán na obtížně vymahatelné příspěvky od rodičů dětí.¹¹⁴

Samotné pojetí a cíle školy vycházely obecně z požadavků vládnoucích vrstev na občana, kterého si přáli vychovávat ke zbožnosti, mravnosti, poslušnosti a ochotě plnit stanovené úkoly.

Počínaje rokem 1869 se školní docházka uskutečňovala trojím možným způsobem, jehož výběr závisel na rodičích. Možnosti byly následující:

- osmiletá obecná škola;
- osmiletá měšťanská škola;
- pětiletá obecná a tříletá měšťanská škola.¹¹⁵

---

¹¹¹ KANTOROVÁ, Jana a kol. *Vybrané kapitoly z obecné pedagogiky II*. Olomouc: Hanex, 2010, s. 77.

¹¹² KANTOROVÁ, Jana a kol. *Vybrané kapitoly z obecné pedagogiky II*. Olomouc: Hanex, 2010, s. 77.

¹¹³ SOMR, Miroslav a kol. *Dějiny školství a pedagogiky*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1987, s. 165.

¹¹⁴ SOMR, Miroslav a kol. *Dějiny školství a pedagogiky*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1987, s. 166.

¹¹⁵ SOMR, Miroslav a kol. *Dějiny školství a pedagogiky*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1987, s. 167.

Školský zákon byl novelizován v roce 1883.¹¹⁶ Novela stanovila mimo jiné určité úlevy pro rodiče dětí, které chodily do školy alespoň 6 let, čímž de facto legalizovala možnost zkrácení povinné školní docházky na tuto hranici. Toho využívali především rodiče z nejhudší vrstvy. Omezil se také obsah vzdělání.¹¹⁷

Podle této novely byla měšťanka považována za školu vyšší a tedy za jakousi přípravku pro průmysl nebo zemědělství, případně ke studiu na dalších odborných školách nebo učitelských ústavech. Tato novela platila prakticky bez zásadních úprav až do časů nově vzniklé Československé republiky.

První světová válka vývoj školství pochopitelně zpomalila. Bylo zaváděno vyučování na směny, učitelé bývali mnohdy povoláváni k armádě, zkracováním vyučování se snižoval počet vyučovacích hodin, některé školy byly dávány pro potřeby armády nebo se dokonce zavíraly. Žáci museli přispívat válečnému průmyslu pletením ponožek nebo rukavic, sběrem surovin či léčivých rostlin, konaly se časté finanční sbírky.

2.4 PRVOREPUBLIKOVÉ ŠKOLSTVÍ

Vznik samostatného Československa v roce 1918 vyvolal spoustu diskuzí ke koncepci školské soustavy. Přesto staré zákony z časů monarchie ještě nějaký čas platily. Československé školství se opíralo o říšský zákon z roku 1869, doplněný školní novelou v roce 1883. Rakousko-uherský systém školství byl dobře propracován, a proto přetrvával. Upravil se jen obsah výuky takzvaným „odrakouštěním“.

Zcela zásadně se ovšem po válce změnil vztah církve a školy. Církev velice rychle pozbývala svého vlivu na školu, až o něj přišla úplně. Již několik týdnů po vzniku Československa, 25. listopadu 1918, vyšel výnos ministerstva školství č. 214, kterým se z náboženství stal nepovinný předmět. Provedením tohoto výnosu bylo nařízení zemské školní rady moravské č. 13294 z 23. května 1919, které učinilo dříve povinné modlitby pro učitele i žáky dobrovolnými. Zákonem č. 205 ze dne 10. dubna 1919 a následným nařízením vlády č. 473 ze dne 5. srpna 1919 bylo mimo jiné nařízeno, že učitelská místa budou nadále obsazována bez ohledu na náboženské vyznání. A konečně zákonem č. 455 ze dne 24.

---

¹¹⁶ KANTOROVÁ, Jana a kol. *Vybrané kapitoly z obecné pedagogiky II*. Olomouc: Hanex, 2010, s. 79.

¹¹⁷ SOMR, Miroslav a kol. *Dějiny školství a pedagogiky*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1987, s. 168.

července 1919 byl zrušen celibát pro literní¹¹⁸ a industriální učitelky a návazně upraveny jejich poměry pro případ mateřství.¹¹⁹ Výchova ale stále nevyhovovala potřebám doby a reforma se jevila jako nutná.

V květnu 1919 byl vydán zákon o platové paritě učitelů se státními zaměstnanci a v dubnu 1920 zákon o obsazování učitelských míst. Rozhodujícím kritériem se stala kvalifikace a délka praxe učitele. Stav školství se nicméně stále zhoršoval, postrádal jednotnou koncepci, trpěl často se střídajícími ministry.¹²⁰ Všechny úpravy se uskutečňovaly jen administrativně, k žádné podstatné změně nedošlo. V dubnu 1919 vyšel zákon o menšinových školách, tzv. Metelkův zákon, nazvaný podle svého autora, profesora pražské reálky dr. Jindřicha Metelky.

V červnu 1920 se konal První sjezd československého učitelstva a přátel školství v osvobozené vlasti. Sjezd, nad kterým převzal záštitu T. G. Masaryk, usiloval o stanovení školského a kulturního programu. T. G. Masaryk na sjezdu hovořil o demokratizaci školy, vzdělání, o lásce k vlasti, o potřebě klidné práce, kterou bude uskutečňována revoluce.¹²¹

Školní rok 1922-23 probíhal plně ve znamení nově přijatého tzv. Malého školského zákona ze dne 13. července 1922. Z praktického hlediska měl význam především § 3 odst. 5 upravující případnou neúčast dětí na hodinách náboženství. Žáci bez vyznání nebo vyznání státem neuznaného byli všeobecně zbaveni povinnosti navštěvovat tyto hodiny. U ostatních dětí pak rodiče museli buď ihned při zápise, nebo nejpozději do 25. září požádat o případné zproštění dítěte z výuky náboženství.¹²²

Malý školský zákon, který byl jediným školským zákonem za první republiky, definoval také změny ve škole obecné a měšťanské. Byla zařazena občanská nauka, povinný tělocvik pro chlapce i dívky, ruční práce a nauka o hospodářství.¹²³ Školský zákon uznal rovnost učitelů a učitelek před zákonem a společnou výchovu chlapců i dívek na všech typech škol, tzv. koedukaci.¹²⁴ Osmiletá docházka se mohla realizovat ve dvou typech škol, a to buď v osmileté obecné škole anebo ve tříleté měšťanské škole (někdy doplňované čtvrtým

---

¹¹⁸ Termínem „literní“ byla označována učitelka vyučující všem předmětům kromě ženských ručních prací (na rozdíl od industriální, která učila ženským ručním pracím a domácím naukám).

¹¹⁹ Školní kronika 1800 - 1962. Originál uložen v ředitelství Základní školy Adolfa Záborského v Rybím, s. 125.

¹²⁰ SOMR, Miroslav a kol. *Dějiny školství a pedagogiky*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1987, s. 219.

¹²¹ JÚVA, Vladimír sen & jun. *Stručné dějiny pedagogiky*. Brno: Paido, 2007, s. 74.

¹²² Školní kronika 1800 - 1962. Originál uložen v ředitelství Základní školy Adolfa Záborského v Rybím, s. 146.

¹²³ SOMR, Miroslav a kol. *Dějiny školství a pedagogiky*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1987, s. 220.

¹²⁴ KANTOROVÁ, Jana a kol. *Vybrané kapitoly z obecné pedagogiky II*. Olomouc: Hanex, 2010, s. 82.

ročníkem) navazující na pět let školy obecné. Název měšťanská byl nahrazen názvem občanská. Obsah i struktura školy zůstaly stejné.¹²⁵

V roce 1930 byly vydány osnovy pro školy obecné. Nespokojenost se stavem školství přetrvávala, uvažovalo se o vytvoření nové školské soustavy.

Současně s oficiálním školstvím se u nás začaly rozvíjet školy pokusné. Celkem existovalo 50 těchto reformních škol, které kladly důraz na individualitu dítěte, svobodu, samostatnost a tvořivost.¹²⁶

2.5 II. SVĚTOVÁ VÁLKA

Veškeré snahy o pokrokovou reformu prvorepublikového školství rázně utřela německá okupace v březnu 1939 a následné zářijové vypuknutí druhé světové války napadením Polska nacistickými vojsky. „Odrakouštění“ coby motto prvorepublikových školských snah bylo vystřídáno poněmčením, a to i na protektorátním torzu, které zbylo z někdejšího Československa. Bez jakýchkoli úprav se přejímal německý systém školství založený na konceptu lidového vzdělávání, který ve své vlasti vybudovali nacisté v roce 1933 pod názvem „Völkische Erziehung“. Základním principem tohoto druhu vzdělání bylo podchytit mladou generaci, postavit ji proti křesťanské morálce, vymanit ji z vlivu rodiny a vehnat ji do náruče Hitlerjugend.¹²⁷

Už roku 1939 zrušil Hitlerův výnos vysokoškolské vzdělávání učitelů. Ti mohli nadále studovat jen na učitelských ústavech. Je logické, že odbornost učitelů a potažmo úroveň výuky upadala. Mnohé školy byly již od počátku války rušeny a přebudovávaly se na sklady nebo vojenské kasárny.

Dle nařízení K. H. Franka z 2. dubna 1941 se z pětileté školy obecné stala škola čtyřletá. Název měšťanská škola byl nahrazen výrazem škola hlavní. Ta byla přísně výběrová a mohlo do ní postoupit maximálně 35% žáků po absolvování čtvrté třídy školy obecné (přechodně na dobu dvou let). Přijetí na hlavní školu bylo podmíněno úspěšným složením ústní a písemné přijímací zkoušky z němčiny, češtiny a matematiky.¹²⁸ Většina dětí musela dokončit povinnou školní docházku na obecné škole.

---

¹²⁵ KANTOROVÁ, Jana a kol. *Vybrané kapitoly z obecné pedagogiky II*. Olomouc: Hanex, 2010, s. 82.

¹²⁶ JŮVA, Vladimír sen & jun. *Stručné dějiny pedagogiky*. Brno: Paido, 2007, s. 75.

¹²⁷ NEKOLA, Martin. České školy pod hákovým křížem. *Živá historie*, 2012, leden-únor 2012, s. 36-37.

¹²⁸ SOMR, Miroslav a kol. *Dějiny školství a pedagogiky*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1987, s. 251.

Školy byly vystavovány velkému tlaku a zásahům do obsahu výuky a jejího uspořádání. Změnily se učební plány, rozvrhy hodin, školství bylo reorganizováno, český prvek obecně redukován a potlačován. A to jak v omezování hodin výuky českého jazyka nebo literatury, tak i razantními úpravami a výkladem českých dějin. Mnohé učebnice byly revidovány nebo dokonce vyřazovány, povinná výuka němčiny se rozšířila ve školách měšťanských (později hlavních) a zavedla už od škol obecných. Nemilost německých úřadů k českému školství vyvrcholila uzavřením českých vysokých škol v říjnu 1939.

Mezi další opatření, které posílaly úroveň školství o desetiletí zpět, patřilo rušení venkovských tříd s méně než dvaceti žáky. Na druhé straně se legalizovalo zvýšení počtu žáků ve třídách ze 45 na 60 (u jednotřídek na 50), učitelům se zvýšily úvazky na 30 hodin týdně a učitelkám na 28.

Vyhláškou z 22. října 1942 došlo ke zrušení zemských školních rad i okresních a městských školních sborů. Všem učitelům bez rozdílu pak byla předeepsána povinná znalost němčiny. Válečné poněmčení českých škol tím bylo dokonáno.¹²⁹

Jistou kuriozitou se ve školách v období II. světové války stal v roce 1943 zavedený šestistupňový systém hodnocení.¹³⁰

Válečné údobí nakonec trvalo šest dlouhých školních let. Mnohem více se však tragika doby podepsala na středním a především vysokém školství. Základní školy byly největších hrůz ušetřeny, a jak dokazují vzpomínky pamětnic (viz kapitola 3.5), pro děti školou povinné se každodenní školní radosti i strasti až tak moc od mírových dob neodlišovaly.

---

¹²⁹ SOMR, Miroslav a kol. *Dějiny školství a pedagogiky*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1987, s. 252.

¹³⁰ NEKOLA, Martin. České školy pod hákovým křížem. *Živá historie*, 2012, leden-únor 2012, s. 36-37.

3 DĚJINY ZÁKLADNÍHO ŠKOLSTVÍ V OBCI RYBÍ

3.1 PŘED ROKEM 1780

Obec Rybí patří historicky do regionu Kravařska, ve kterém lze vystopovat počátky školství až do 14. století, kdy je připomínána německá farní škola ve Fulneku.¹³¹ V období od středověku až do třicetileté války bylo o vzdělání místních obyvatel vcelku dobře postaráno, neboť školy na dnešním území českých zemí patřily v té době obecně k nejlepším v Evropě. Zásahu na tom měla především pražská univerzita, z jejíhož popudu se zakládaly školy nejen ve městech, ale i ve větších vesnicích. Na tyto školy pak bývali dosazováni učitelé, kteří vystudovali právě na pražské univerzitě.¹³²

O velký rozmach vzdělanosti se na Kravařsku zasloužila ve druhé polovině šestnáctého a zejména počátkem sedmnáctého století Jednota bratrská. Bratrské školy vznikaly všude tam, kde se usazovali Čeští bratři. Nejprve v jejich hlavním sídle ve Fulneku (roku 1559), později v Suchdolu nad Odrou, Novém a Starém Jičíně a ve Štramberku. Největšího věhlasu dosáhla škola fulnecká, kde byl v roce 1618 ustaven správcem bratrského sboru a ředitelem biskup českobratrský Jan Ámos Komenský.¹³³ Jeho působení ve Fulneku bylo ovšem krátké, protože již roku 1621, za třicetileté války, vtrhlo do města španělské vojsko. Bratrské domy byly vydrancovány a zapáleny, Čeští bratři byli přinuceni odejít do exilu a jejich škola tím pochopitelně zanikla.¹³⁴ Kromě bratrských škol existovaly v regionu i školy katolické, například v Novém Jičíně již od 15. století. Ve srovnání s jinými místy lze považovat stav školství na Kravařsku před třicetiletou válkou za velmi příznivý.

Přestože se mělo dlouhá léta za to, že vyučovacím jazykem na českobratrských školách byla čeština, studiem farních kronik se koncem 19. století zjistilo, že některé ze škol byly německé – třeba v Suchdolu a ke všeobecnému překvapení dokonce i ve Fulneku, kde působil sám Komenský.¹³⁵

---

¹³¹ *Povšechný přehled Mor. Kravařska: Moravské Kravařsko. Část první.* Příbor, 1898, s. 79.

¹³² *Kronika českých zemí 1471-1680: Jagellonci, nástup Habsburků, Bílá hora a její následky.* Praha: Fortuna Libri, 2008, s. 318.

¹³³ SOMR, Miroslav a kol. *Dějiny školství a pedagogiky.* Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1987, s. 40.

¹³⁴ *Povšechný přehled Mor. Kravařska: Moravské Kravařsko. Část první.* Příbor, 1898, s. 79.

¹³⁵ *Povšechný přehled Mor. Kravařska: Moravské Kravařsko. Část první.* Příbor, 1898, s. 79.

Po bitvě na Bílé hoře přešlo školství pod správu jezuitů.¹³⁶ Koncem 17. století bylo na Kravařsku celkem 14 škol, deset z nich německých a čtyři české.¹³⁷

Rybí nejbližší byla obecná škola v sousedním Štramberku, kde zůstal český vyučovací jazyk. V roce 1626 bylo Rybí začleněno do štramberského panství, což automaticky znamenalo i tzv. „přiškolení“ obce ke Štramberku. Ve Štramberku existovala již od roku 1614 bratrská škola¹³⁸, kterou po třicetileté válce nahradila škola obecná. Ředitelem školy byl v roce 1702 místní rodák Pavel Josef Jiříček, někdy v letech 1775 – 1787 působil ve škole jako učitel Jan Kyselý, krejčí z Čech.¹³⁹

Až do poslední čtvrtiny 18. století mohly rybské děti navštěvovat štramberskou obecnou školu, ale ani ve starých kronikách se nepodařilo vypátrat, jestli rodiče z Rybí této možnosti využívali a děti do školy posílali alespoň občas a nepravidelně nebo vůbec ne.

3.2 POČÁTKY ZÁKLADNÍHO ŠKOLSTVÍ V OBCI

Za dějinný milník v historii školství obce Rybí lze považovat s největší pravděpodobností rok 1780. Kolem tohoto roku byla v Rybí založena expozitura školy štramberské a určen pomocný učitel, který do obce docházel a vyučoval v pronajaté místnosti.¹⁴⁰

Prvním podle jména známým učitelem se stal místní chalupník Bajer. Víme, že ve svém domku č. p. 29 vyučoval okolo roku 1800 některé místní děti.¹⁴¹ Činil tak v průběhu zimních měsíců a ze své vlastní vůle. Tento způsob vyučování nebyval na přelomu osmnáctého a devatenáctého století nijak výjimečný. Například i v samotném Štramberku, přes existenci obecní školy, vyučovali někteří místní občané příchozí děti také ve vlastních domech.¹⁴²

Nedlouho nato, pravděpodobně roku 1807, byl duchovní vrchností ustanoven učitelem místní občan Josef Purmanský. I on vyučoval zpočátku ve svém stavení v č. p. 63 na dolním

---

¹³⁶ *Kronika českých zemí 1471-1680: Jagellonci, nástup Habsburků, Bílá hora a její následky*. Praha: Fortuna Libri, 2008, s. 318.

¹³⁷ *Povšechný přehled Mor. Kravařska: Moravské Kravařsko. Část prvá*. Příbor, 1898, s. 81.

¹³⁸ *Povšechný přehled Mor. Kravařska: Moravské Kravařsko. Část prvá*. Příbor, 1898, s. 202.

¹³⁹ *Povšechný přehled Mor. Kravařska: Moravské Kravařsko. Část prvá*. Příbor, 1898, s. 214.

¹⁴⁰ SOKA Nový Jičín, *Obecní kronika MNV Rybí (opis 1930 – 1953) 1954 – 1975*. Kronika 1. Opis v elektronické podobě uložen v Obecním úřadě v Rybím, s. 19.

¹⁴¹ SOKA Nový Jičín, *Obecní kronika MNV Rybí (opis 1930 – 1953) 1954 – 1975*. Kronika 1. Opis v elektronické podobě uložen v Obecním úřadě v Rybím, s. 19.

¹⁴² *Povšechný přehled Mor. Kravařska: Moravské Kravařsko. Část prvá*. Příbor, 1898, s. 214.

konci, ale poté dostal k dispozici světnici pronajatou v domě č. p. 78. Obecní kronika praví, že učitel Purmenský byl mravně zachovalý, uměl německy a vyučoval čtení, psaní a počty. Neuměl však hrát na varhany v rybském kostele, což jej v očích církevní vrchnosti diskvalifikovalo natolik, že byl přeložen do Štramberka jako výpomocný učitel.¹⁴³

V obci pak vyučoval do roku 1835 exponovaný učitel ze Štramberka Jan Váhalík a v letech 1835-1842 Jan Havrland. Vyučování nadále probíhalo v pronajaté světnici v č. p. 78, a to ještě za působení Ignáce Myslivého ve školním roce 1842-43.

Rok 1842 představoval další důležitý letopočet v dějinách školství v obci. Toho roku byla vystavěna nová školní budova.¹⁴⁴ Prvním učitelem v nové budově byl exponovaný učitel ze Štramberka Ignác Myslivý.¹⁴⁵ V Rybí učil až do roku 1850, kdy byl pro duševní chorobu odvolán.¹⁴⁶

Přesný letopočet výstavby a otevření školy je nicméně ne zcela jasný, protože zdroje se rozcházejí a některé z nich uvádějí, že škola byla postavena dokonce až v roce 1845.¹⁴⁷ Jako pravděpodobnější se přesto jeví rok 1842. Školní kronika uvádí, že učitel Myslivý vyučoval až do roku 1843 v pronajaté světnici v domě č. p. 78 a poté začal učit v nové budově školy vystavěné nákladem obce roku 1842. Z čehož vyplývá, že škola byla postavena sice už v roce 1842, ale učit se v ní začalo až roku 1843. Také obecní kronika uvádí rok stavby 1842. Ovšem kniha *Povšechný přehled Moravského Kravařska* z roku 1898 uvádí rok 1845, přičemž stejný údaj nalezneme i ve *Vlastivědě Moravské* vydané v roce 1933. *Povšechný přehled Moravského Kravařska* se odvolává na autora školní kroniky, nadučitele Jana Křesťana, který začal kroniku psát po svém příchodu do rybské školy v roce 1874. Starší údaje čerpal zřejmě jak z psaných obecních či školních dokumentů, tak z ústního podání pamětníků. Křesťanem psaný originál ovšem jasně datuje výstavbu školy do roku 1842. Nabízí se proto vysvětlení, že *Povšechný přehled Moravského Kravařska* napsal vinou nepozornosti autora chybný údaj, který o třicet pět let později snad převzala i *Vlastivěda Moravská*. Tuto domněnku ovšem potvrdit ani vyvrátit nelze, poněvadž *Vlastivěda Moravská* neuvádí žádný zdroj.

---

¹⁴³ SOkA Nový Jičín, *Obecní kronika MNV Rybí (opis 1930 – 1953) 1954 – 1975*. Kronika 1. Opis v elektronické podobě uložen v Obecním úřadě v Rybím, s. 19.

¹⁴⁴ SOkA Nový Jičín, *Obecní kronika MNV Rybí (opis 1930 – 1953) 1954 – 1975*. Kronika 1. Opis v elektronické podobě uložen v Obecním úřadě v Rybím, s. 19. Taktéž *Školní kronika 1800- 1962*. Originál uložen v ředitelství Základní školy Adolfa Záborského v Rybím, s. 2.

¹⁴⁵ *Školní kronika 1800 - 1962*. Originál uložen v ředitelství Základní školy Adolfa Záborského v Rybím, s. 2.

¹⁴⁶ *Školní kronika 1800 - 1962*. Originál uložen v ředitelství Základní školy Adolfa Záborského v Rybím, s. 2.

¹⁴⁷ *Povšechný přehled Mor. Kravařska Moravské Kravařsko. Část prvá*. Příbor, 1898, s. 205. Taktéž SEVERA, Václav. *Vlastivěda Moravská: II. Místopis. Okres Novojičínský*. Brno: Musejní spolek v Brně, 1933, s. 237.

3.3 ZA ČASŮ C. K. MONARCHIE VE VLASTNÍ ŠKOLE

Přelomovým se pro školství v Rybí stal rok 1851. Škola v obci získala samostatnost a přestala být „pouhou“ expoziturou školy štramberské. Prvním učitelem samostatné rybské školy byl jmenován Ferdinand Kitrich, který na tomto postu zůstal po dobu následujících deseti školních ročníků. Nebyla to léta snadná. Postoj většiny místních obyvatel ke vzdělání byl velice rezervovaný až odmítavý. Byť byla uzákoněna povinná školní docházka, rodiče toto poměrně často ignorovali a děti do školy neposílali. Nutno konstatovat, že pozice učitele byla v osmnáctém století na venkově velice slabá a jejich prestiž mizivá. Placeni bývali mizerně a část mzdy dostávali v naturáliích. Například roční příjem jednoho z prvních oficiálních rybských učitelů Josefa Purmenského činil 30 zlatých šajnu¹⁴⁸ a sáh dřeva.¹⁴⁹ Jindy bývali místní učitelé odbýváni třeba zrním od rolníků (takzvaným sypáním), takže není divu, že se vyhýbali konfliktům se svými potenciálními živiteli a raději si jejich nezájmu o vzdělávání potomků nevšimli a nikam nic nehlásili. Svědčí o tom ostatně charakteristika Eduarda Vrány, který učiteloval v Rybí mezi lety 1865-74, v obecní kronice: „*Vzdělaný, pilný, ale moc shovívavý k nedbalosti rodičů, kteří své děti do školy neposílali.*“¹⁵⁰ Obec sice vzdělanost podporovala alespoň formou nákupu školních pomůcek, ovšem místní obyvatelé se se svými představiteli příliš neztotožňovali: „*Představenstvo zdejší obce poukázalo se k zakupování učebních pomůcek vždy dosti ochotné, ostatní občanstvo jest ale bohužel nejen lhostejno ke škole, ale v jakési zaryté neuvědomělosti největším protivníkem všeho pokroku, a protož pod ledabylými a nepravdivými záminkami školní návštěvě se protiví, a jen s velikou nechutí dítky ledabyle tam odsílá.*“¹⁵¹

V roce 1866 byla rybská kuracie povýšena na farnost, což znamenalo mimo jiné i změnu organizace výuky náboženství ve škole. Až do tohoto roku totiž do rybské školy chodili vyučovat náboženství kněží ze Štramberka.¹⁵²

Učitel Vrána se všemožně snažil oživit dětem školní docházku a zpopularizovat školu u veřejnosti. Přes nepřízeň některých občanů uspořádal v roce 1870 první pěší školní výlet do okolních polí. Děti se v přírodě věnovaly zpěvu a cvičení a byly dokonce od obce obdarovány psacími potřebami a od místních hospodyněk jídlem.¹⁵³ O této nevšední akci psal 8. října

¹⁴⁸ Termínem „šajn“ se označovaly papírové peníze vydané roku 1811 při rakouském státním bankrotu.

¹⁴⁹ *Školní kronika 1800 - 1962*. Originál uložen v ředitelství Základní školy Adolfa Zábranského v Rybím, s. 1.

¹⁵⁰ SOKA Nový Jičín, *Obecní kronika MNV Rybí (opis 1930 – 1953) 1954 – 1975*. Kronika 1. Opis v elektronické podobě uložen v Obecním úřadě v Rybím, s. 19.

¹⁵¹ *Školní kronika 1800 - 1962*. Originál uložen v ředitelství Základní školy Adolfa Zábranského v Rybím, s. 4.

¹⁵² *Pamětní kniha farnosti Rybské 1898 – 2010*. Originál uložen v libhošťské fáře, s. 7.

¹⁵³ *Školní kronika 1800 - 1962*. Originál uložen v ředitelství Základní školy Adolfa Zábranského v Rybím, s. 4.

1870 Opavský týdeník. Opis článku je pro svou nespornou zajímavost ilustrující dobový vztah venkovských občanů ke škole uveden v příloze č. 19 této práce. Podobná akce, tentokrát už za větší účasti rodičů, se zopakovala o rok později.¹⁵⁴

Bohužel ani tyto výlety k obecnému prolomení nezájmu o vzdělání nepřispěly. Školní kronika dokonce praví, že v roce 1872 nastaly smutné časy pro školu. Nejinak tomu bylo i následujícího roku. Polovina žáků nechodila do školy buď vůbec, nebo jen sporadicky. „Do občanů vstoupil duch vzpoury“, píše se dokonce v kronice.¹⁵⁵ Místní rada sáhla k napomenutí občanů pod pohrůžkou pokuty, nicméně kýžené zlepšení se nedostavilo. Ale i tak se podařily některé dílčí úspěchy: školní knihovna se rozšířila v roce 1873 na 87 svazků a školní sbírky obohatil dar c. k. okresní školní rady, mapa Palestiny. V roce 1876 dostali žáci nově zhotovené školní lavice a knihovna se již koncem této dekády rozrostla na dvojnásobek.¹⁵⁶

To už bylo po příchodu učitele Jana Křesťana (1874), který se začal starat o nápravu. Snažil se přimět rodiče, aby posílali děti pravidelně do školy. Když domluvy nepomáhaly, vzal si na pomoc školní radu, která sáhla k pokutám. K nápravě sice konečně došlo, ale z učitele Křesťana se stal v očích mnohých veřejný nepřítel. Nenávist vyvrcholila několikerým napadením učitele a jeho zbitím. Přesto nepovolil a nadále statečně vytrvával ve svých postojích. Ke svým nepřátelům mohl začít počítat i faráře, kterého rozzlobila učitelova snaha o vymanění školy z farního vlivu.

Navzdory těmto potížím se podařilo školu v roce 1879 rozšířit, a to díky subvenci 1000 zlatých, kterou sjednal novojičínský c. k. okresní hejtman Jan Růžička. Se stavebními pracemi se započalo 23. června 1879 a 30. října téhož roku se mohlo začít vyučovat v budově rozšířené o první patro. Ani obec nezůstala stranou a zavázala se přispět škole zbudováním chlévu.¹⁵⁷

Ještě na jaře roku 1880 se vyučovalo jen polodenně, ale od následujícího školního roku, při přechodu z jednotřídky na školu dvoutřídní, se vyučování rozšířilo na celodenní. K řídicímu učiteli Křesťanovi přibyl na pomoc kandidát na učitelství z Příbora pan Ignác Jakub, kterého od školního roku 1882-83 vystřídal podučitel Petr Hyvnar.¹⁵⁸

---

¹⁵⁴ Školní kronika 1800 - 1962. Originál uložen v ředitelství Základní školy Adolfa Zábranského v Rybím, s. 5.

¹⁵⁵ Školní kronika 1800 - 1962. Originál uložen v ředitelství Základní školy Adolfa Zábranského v Rybím, s. 5.

¹⁵⁶ Školní kronika 1800 - 1962. Originál uložen v ředitelství Základní školy Adolfa Zábranského v Rybím, s. 6-7.

¹⁵⁷ Školní kronika 1800 - 1962. Originál uložen v ředitelství Základní školy Adolfa Zábranského v Rybím, s. 10-11.

¹⁵⁸ Školní kronika 1800 - 1962. Originál uložen v ředitelství Základní školy Adolfa Zábranského v Rybím, s. 11-12.

Novela školského zákona v roce 1883¹⁵⁹ a její některé úlevy se promítly do organizace výuky i v Rybí. V letních měsících měly některé děti možnost polodenních i celodenních úlev, celodenní vyučování se týkalo jen pěti zimních měsíců.¹⁶⁰ Jelikož po dva školní roky po sobě (1884-85, 1885-86) zůstalo místo podučitele neobsazeno, musel řídící učitel Jan Křesťan vyučovat v obou třídách.¹⁶¹

Od školního roku 1889 - 90 povolila c. k. zemská školní rada vyučování takzvaných industriálních předmětů, a to v rozsahu 7 hodin týdně. Toto rozhodnutí bylo přínosné, protože v blízkém okolí (Kopřivnice, Štramberk, Nový Jičín) existovalo několik dynamicky se rozvíjejících průmyslových a důlních společností. V témže roce ve škole přibyla také učitelka pro ruční práce.¹⁶²

V oněch letech se už školní výlety stávaly vcelku pravidelnými. Cíle výletů bývaly v blízkém okolí, například 1. dubna 1890 navštívili žáci zvěřinec, který se na pár dní zastavil v Novém Jičíně.¹⁶³ Následující školní rok zase žáci druhé třídy odjeli povozy na výlet na nedaleký hrad Hukvaldy až den poté, co skončil školní rok, tedy až 1. srpna 1891.¹⁶⁴ Nutno připomenout, že v 19. století trval školní rok zpravidla od října do července.

S příchodem nového faráře, důstojného pána Ferdinanda Spisara, dne 1. prosince 1894¹⁶⁵ se zřejmě počaly uklidňovat až do té doby napjaté vztahy mezi řídícím učitelem Křesťanem a církví, protože už v roce 1897 zakládají farář Spisar a učitelé Křesťan a Tvarůžek společně v obci čtenářský spolek.¹⁶⁶

Také místní občané postupem času změnili přístup ke škole, který už nebyl tak odmítavý a nepřátelský. Dokládá to úsměvný zápis ve školní kronice ze školního roku 1896-97, který praví, že jistý Arnošt Blaschke, bratr zdejšího rolníka, daroval škole zasklenou skříňku na sbírku brouků.¹⁶⁷

Rybí bylo vždy českou obcí a výchovu dětí k vlastenectví jistě posiloval i cíl školního výletu z 28. července 1898. Žáci tehdy odjeli celkem 5 povozy do Hodslavic k návštěvě

---

¹⁵⁹ SOMR, Miroslav a kol. *Dějiny školství a pedagogiky*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1987, s. 168.

¹⁶⁰ *Školní kronika 1800 - 1962*. Originál uložen v ředitelství Základní školy Adolfa Zábranského v Rybím, s. 15.

¹⁶¹ *Školní kronika 1800 - 1962*. Originál uložen v ředitelství Základní školy Adolfa Zábranského v Rybím, s. 16.

¹⁶² *Školní kronika 1800 - 1962*. Originál uložen v ředitelství Základní školy Adolfa Zábranského v Rybím, s. 21.

¹⁶³ *Školní kronika 1800 - 1962*. Originál uložen v ředitelství Základní školy Adolfa Zábranského v Rybím, s. 21.

¹⁶⁴ *Školní kronika 1800 - 1962*. Originál uložen v ředitelství Základní školy Adolfa Zábranského v Rybím, s. 22.

¹⁶⁵ *Pamětní kniha farnosti Rybské 1898 – 2010*. Originál uložen v libhošťské faře, s. 8.

¹⁶⁶ SOKA Nový Jičín, *Obecní kronika MNV Rybí (opis 1930 – 1953) 1954 – 1975*. Kronika 1. Opis v elektronické podobě uložen v Obecním úřadě v Rybím, s. 29, taktéž *Pamětní kniha farnosti Rybské 1898 – 2010*. Originál uložen v libhošťské faře, s. 17.

¹⁶⁷ *Školní kronika 1800 - 1962*. Originál uložen v ředitelství Základní školy Adolfa Zábranského v Rybím, s. 28.

rodného domku Františka Palackého. Cíl výletu byl zvolen s ohledem na sté výročí narození významného národního buditele.¹⁶⁸

O prázdninách 1898 se započalo s opravou školní budovy, která probíhala až do jarních měsíců roku 1899.¹⁶⁹

Pro svou nespornou zajímavost a v dnešní době naprosto nemyslitelnou záležitost stojí za zmínku jiný kuriózní záznam ze školní kroniky ze školního roku 1898-99, kdy byly děti při pěší vycházce na kopec Hůrku „*pokrmy a pivem poctěny*“.¹⁷⁰

K významné personální změně došlo ve škole k 1. září 1903. Po 28 letech působení v místní škole odešel na trvalý odpočinek řídící učitel Jan Křesťan. Na odchodnou mu bylo vyplaceno roční služné 3040 K.¹⁷¹ Jan Křesťan byl sice po dlouhou dobu velice neoblíbený, ale díky své neústupnosti a vytrvalosti si nakonec vydobyl renomé vzorného učitele, jehož si pro jeho svědomitost, vzdělanost, střídmost, skromnost a přesnost museli všichni vážít.

Po Janu Křesťanovi se stal správcem školy Adolf Chlebovský. Ani jeho neminuly problémy, a to hned v prvním školním roce jeho působení, 1903-04. Škola se počátkem minulého století potýkala s nedostatkem pomůcek pro názorné vyučování a představenstvo obce neprojevalo žádnou ochotu k jejich zakoupení. Správce Chlebovský se proto obrátil se žádostí o finanční příspěvek na místní živnostníky a podařilo se mu sbírkou získat 48 korun 15 haléřů. Tato částka mu umožnila zakoupit pro školu 20 obrazů, mapu Rakouska a objednat alespoň nejnútnejší přístroje pro vyučování fyzice.¹⁷² Zdárný chod školy však komplikoval nejen nedostatek pomůcek, ale někdy i příroda. Vinou katastrofálního sucha vyschly v témže školním roce všechny studny v okolí a škola se ocitla bez vody, která se musela donášet do tříd a pro ostatní potřebu až z potoka. Nakonec se muselo přistoupit k vyhloubení studny nové, protože voda ze staré studny se stala pro svůj zápach nepoužitelnou. Bohužel přání správy školy, která chtěla umístit studnu do zahrádky na západní straně, zůstalo nevyslyšeno a pumpa byla postavena přímo před školní budovu.¹⁷³

Do školního roku 1904-05 nastoupilo plných 182 žáků, čímž se podařilo dovršit tříletého průměru nutného k rozšíření školy. Správce školy tak mohl požádat místní školní radu, aby začala s přípravnými pracemi na rozšíření. Návrh na rozšíření školy byl místní

¹⁶⁸ Školní kronika 1800 - 1962. Originál uložen v ředitelství Základní školy Adolfa Záborského v Rybím, s. 29.

¹⁶⁹ Školní kronika 1800 - 1962. Originál uložen v ředitelství Základní školy Adolfa Záborského v Rybím, s. 29.

¹⁷⁰ Školní kronika 1800 - 1962. Originál uložen v ředitelství Základní školy Adolfa Záborského v Rybím, s. 30.

¹⁷¹ Školní kronika 1800 - 1962. Originál uložen v ředitelství Základní školy Adolfa Záborského v Rybím, s. 34. Taktéž SOKA Nový Jičín, *Obecní kronika MNV Rybí (opis 1930 – 1953) 1954 – 1975*. Kronika 1. Opis v elektronické podobě uložen v Obecním úřadě v Rybím, s. 21.

¹⁷² Školní kronika 1800 - 1962. Originál uložen v ředitelství Základní školy Adolfa Záborského v Rybím, s. 35.

¹⁷³ Školní kronika 1800 - 1962. Originál uložen v ředitelství Základní školy Adolfa Záborského v Rybím, s. 36-37.

školní radou schválen 8. října 1904 a 27. října 1904 bylo obecním výborem přijato usnesení o rozšíření školy o třetí třídu.¹⁷⁴ K rozšíření nicméně v tomto školním roce ještě nedošlo, protože návrh byl v konečné fázi zamítnut zemskou školní radou. Ta si k posouzení vyžádala údaje o počtu žactva nikoli za poslední tři, ale za poslední čtyři roky. Tříletého průměru 163 žáků sice dosaženo bylo, ale čtyřletého průměru 160 žáků nikoli. Rozšíření se tak oddálilo.¹⁷⁵

26. prosince 1904 byl vydán zemský zákon č. 12, který mimo jiné upravoval důchodové zabezpečení učitelů tak, aby nemuseli jako až dosud po odchodu do penze jen živořit. Zákon také zrušil titul podučitel a zavedl tituly učitel I. třídy, učitel II. třídy (bývalý definitivní podučitel) a prozatímní učitel (bývalý rutinní podučitel). Tituly ředitel měšťanské školy, nadučitel a správce zůstaly ponechány.¹⁷⁶ Podmínky učitelů se tak sice obecně trochu zlepšily, ovšem na fungování školy v podmínkách obce to mělo pramalý dopad. Představenstvo obce ani nadále nijak škole nepřispívalo a kronikář si neodpustil v roce 1905 povzdech, že zatímco místnímu hostinci obec přikoupila sousední domek za 1600 zlatých, pro školu nehnula prstem.¹⁷⁷

S příchodem školního roku 1905-06 bylo znovu žádáno o rozšíření školy, kterému tentokrát zůstalo vyhověno a dnem 23. února 1906 se zdejší škola konečně rozrostla na trojtřídní, takže v ní mohli působit nadučitel, učitel I. třídy a učitelky II. třídy. Několik dní poté, 11. března 1906, byla místní školní rada pověřena sestavením plánů a rozpočtu pro přestavbu školní budovy. O vypracování byl požádán stavitel Josef Kramoliš z Hodslavic. Po složitých jednáních bylo nakonec 23. června 1906 rozhodnuto o přístavbě u východní strany budovy.¹⁷⁸ Konečné náklady na přestavbu školy vyčíslil projektant a stavitel Kramoliš na 16 590 korun.¹⁷⁹ Obecní výbor poté vyhlásil nabídkové (v tehdejší mluvě ofertní) řízení, po kterém byl k provedení stavby vybrán zednický mistr ze Studénky Jan Volný. Obec se zavázala dodat materiál, takže odhadované náklady na stavební práce klesly na 11 190 korun. Kvůli nedostatku pracovních sil a liknavosti řemeslníků se stavba protáhla a byla dokončena až 15. října 1907 a zkolaudována šest dní poté, 21. října.¹⁸⁰ K otevření samostatné třetí třídy pak došlo 11. listopadu 1907.¹⁸¹ (viz příloha č. 15 a č. 16)

---

¹⁷⁴ *Školní kronika 1800 - 1962*. Originál uložen v ředitelství Základní školy Adolfa Zábranského v Rybím, s. 38.

¹⁷⁵ *Školní kronika 1800 - 1962*. Originál uložen v ředitelství Základní školy Adolfa Zábranského v Rybím, s. 40.

¹⁷⁶ *Školní kronika 1800 - 1962*. Originál uložen v ředitelství Základní školy Adolfa Zábranského v Rybím, s. 39.

¹⁷⁷ *Školní kronika 1800 - 1962*. Originál uložen v ředitelství Základní školy Adolfa Zábranského v Rybím, s. 41-42.

¹⁷⁸ *Školní kronika 1800 - 1962*. Originál uložen v ředitelství Základní školy Adolfa Zábranského v Rybím, s. 43.

¹⁷⁹ *Školní kronika 1800 - 1962*. Originál uložen v ředitelství Základní školy Adolfa Zábranského v Rybím, s. 47.

¹⁸⁰ *Školní kronika 1800 - 1962*. Originál uložen v ředitelství Základní školy Adolfa Zábranského v Rybím, s. 49-50.

¹⁸¹ *Školní kronika 1800 - 1962*. Originál uložen v ředitelství Základní školy Adolfa Zábranského v Rybím, s. 51.

Bylo také rozhodnuto, že škole se vykáže zahrada o zhruba 20 arech, která přiléhala nalevo k budově směrem k okresní silnici. Přestavbou získala škola novou střechu pokrytou křídlicovými taškami (až dosud byla střecha břidlicová). Křídlice také nahradily prosklené světlíky, které se velmi špatně otvíraly. Úpravy se dotkly i sklepů. Celkové náklady se nakonec vyšplhaly na 18 000 korun.¹⁸² Přestavba měla své nedostatky: přístavba (nová budova) nebyla propojena se starou budovou, nýbrž oddělena dvorkem, který byl prohlouben natolik, že se v něm držela voda. Křídlice místo světlíků zase měly za následek špatné odvětrávání, takže se už v průběhu roku 1908 musely pořídit dvě ventilační okna na půdu.¹⁸³

V roce 1907 získala škola novou pedagogickou posilu v osobě definitivního učitele I. třídy Karla Zábranského, který se v průběhu let stal jednou z nejvýznamnějších postav v historii místního školství.

Svou daň si v první dekádě minulého století vybíraly i nemoci a epidemie, kterým nedokázaly zabránit ani občasně návštěvy a inspekce c. k. okresního lékaře L. Porgese v letech 1904 a 1906.¹⁸⁴ V roce 1906 onemocněly dvě děti strnutím šíje, přičemž jedno z nich, prvňáček Antonie Pavelková, nemoci podlehl.¹⁸⁵ V prosinci téhož roku onemocnělo plných 130 dětí spalničkami. Epidemie sice od nového roku ve škole odezněla, ale v okolí pokračovala nemoc dál.¹⁸⁶ Na přelomu let 1907 a 1908 zase ve škole řádila mezi dětmi spála.¹⁸⁷ Nemoci nezůstávali ušetřeni ani učitelé. Roku 1908 musela být dokonce kvůli duševní poruše suspendována učitelka Ludmila Bébarová.¹⁸⁸

Dne 1. prosince 1908 se ve škole konala slavnost na počest šedesátého výročí panování císaře Františka Josefa I. Tuto událost od té doby připomínala na budově školy zasazená pamětní deska.¹⁸⁹

Děti a nejspíš ani jejich učitele nepotěšil 15. duben 1909, odkdy byl začátek školního vyučování posunut už na sedmou hodinu ranní.¹⁹⁰ Během téhož školního roku byl do Rybí z Českého Bohdíkova přeložen Alois Konečný. Původně měl být v důsledku disciplinárního řízení ze svého původního působiště nejen přeložen, ale navíc i služebně degradován, ovšem

---

¹⁸² *Školní kronika 1800 - 1962*. Originál uložen v ředitelství Základní školy Adolfa Zábranského v Rybím, s. 51.

¹⁸³ *Školní kronika 1800 - 1962*. Originál uložen v ředitelství Základní školy Adolfa Zábranského v Rybím, s. 53.

¹⁸⁴ *Školní kronika 1800 - 1962*. Originál uložen v ředitelství Základní školy Adolfa Zábranského v Rybím, s. 36-41.

¹⁸⁵ *Školní kronika 1800 - 1962*. Originál uložen v ředitelství Základní školy Adolfa Zábranského v Rybím, s. 45.

¹⁸⁶ *Školní kronika 1800 - 1962*. Originál uložen v ředitelství Základní školy Adolfa Zábranského v Rybím, s. 47.

¹⁸⁷ *Školní kronika 1800 - 1962*. Originál uložen v ředitelství Základní školy Adolfa Zábranského v Rybím, s. 51.

¹⁸⁸ *Školní kronika 1800 - 1962*. Originál uložen v ředitelství Základní školy Adolfa Zábranského v Rybím, s. 52.

¹⁸⁹ *Školní kronika 1800 - 1962*. Originál uložen v ředitelství Základní školy Adolfa Zábranského v Rybím, s. 55.

¹⁹⁰ *Školní kronika 1800 - 1962*. Originál uložen v ředitelství Základní školy Adolfa Zábranského v Rybím, s. 55.

díky protestům veřejnosti zůstal degradace uchráněn a do rybské školy mohl nastoupit jako správce.

V průběhu školního roku 1909-10 však byla správa školy dočasně svěřena Karlovi Zábranskému. Ocitl se v nelehké personální situaci, protože dosavadní správce Alois Konečný v říjnu 1909 onemocněl a jeho zdravotní dovolená se postupně prodlužovala až do konce kalendářního roku 1910.¹⁹¹

O čase vánočním roku 1910 nastudovali žáci školy hru nazvanou Budečské jesličky. Přestože bylo vstupné dobrovolné, přinesla hra čistý výnos ve výši 140 korun 42 haléřů.¹⁹² Snad měla vánoční hra pozitivní vliv i na místní školní radu, která se hned počátkem roku 1911 rozhodla obstarat škole tělocvičné náradí, konkrétně hrazdu, šplhadla, svislý žebřík a bradla.¹⁹³

Učitel Alois Konečný zřejmě pro školu nebyl z pedagogického hlediska příliš užitečným. Sotva skončila jeho dlouhá zdravotní dovolená, vrhl se na politiku a rozhodl se v roce 1911 kandidovat do říšské rady jako poslanec za stranu národně sociální, k čemuž dostal další dovolenou. Jelikož Konečný svou kandidaturu po užších volbách 20. června 1911 proměnil ve vítězství a stal se poslancem za Brno, byla mu dovolená prodloužena na celou dobu vykonávání jeho poslaneckého mandátu.¹⁹⁴

Školní rok 1911-12 zakončili žáci druhé a třetí třídy až o prázdninách 16. července, kdy se vypravili na školní výlet k údolní přehradě Bystřička. Poprvé absolvovali výlet nikoli na povozech zapůjčených místními hospodáři, ale drahou. Jízdenky dostali zaplacený.¹⁹⁵ Nebyl to jediný dárek žákům druhé a třetí třídy, neboť v průběhu celého školního roku dostávali zdarma kreslicí listy, které jim zakoupil místní Spořitelní a náboženský spolek.¹⁹⁶

Učitel býval za Rakouska často pouhou figurkou v rukách c. k. úředníků a nezřídka byl přemísťován dle potřeby z jedné školy na druhou. Přesvědčit se o tom mohla učitelka Zdeňka Vláčilíková, která nastoupila do rybské školy ve školním roce 1912-13, ale po pouhém jediném týdnu byla odvolána a na její místo přišla Štěpánka Kořalková.¹⁹⁷ Ve škole i v tomto školním roce chyběl nadučitel Alois Konečný, který uspěl v dalších volbách a Rybí se tak mohlo nadále pyšnit zemským a říšským poslancem.¹⁹⁸

---

¹⁹¹ *Školní kronika 1800 - 1962*. Originál uložen v ředitelství Základní školy Adolfa Zábranského v Rybím, s. 60-63.

¹⁹² *Školní kronika 1800 - 1962*. Originál uložen v ředitelství Základní školy Adolfa Zábranského v Rybím, s. 64.

¹⁹³ *Školní kronika 1800 - 1962*. Originál uložen v ředitelství Základní školy Adolfa Zábranského v Rybím, s. 65.

¹⁹⁴ *Školní kronika 1800 - 1962*. Originál uložen v ředitelství Základní školy Adolfa Zábranského v Rybím, s. 70.

¹⁹⁵ *Školní kronika 1800 - 1962*. Originál uložen v ředitelství Základní školy Adolfa Zábranského v Rybím, s. 70.

¹⁹⁶ *Školní kronika 1800 - 1962*. Originál uložen v ředitelství Základní školy Adolfa Zábranského v Rybím, s. 71.

¹⁹⁷ *Školní kronika 1800 - 1962*. Originál uložen v ředitelství Základní školy Adolfa Zábranského v Rybím, s. 72.

¹⁹⁸ *Školní kronika 1800 - 1962*. Originál uložen v ředitelství Základní školy Adolfa Zábranského v Rybím, s. 75.

Bádání ve starých kronikách přináší mnohdy neradostné poznání například o zdravotním stavu dětí před více než stoletím. V záznamu o zápisu školou povinného žactva z roku 1913 se lze dočíst neradostnou statistiku: „*Jeden chlapec je velmi slabý, skoro mrzák, jedno děvče je úplný mrzák. Jeden hoch je v ústavu hluchoněmých ve Valašském Meziříčí.*“¹⁹⁹

Mnohem příznivější dojem navozuje zpráva o školním výletu na Radhošť z července 1914, na který se žactvo vydalo opět na zdarma zapůjčených povozech. Vydání na pohoštění obnášelo: uzenky 32 korun, chléb 16 korun, bryza 10 korun 18 haléřů, limonády 12 korun, uvaření uzenek 1 koruna, pohoštění vozkům 11 korun 64 haléřů, celkem 82 korun 82 haléřů.²⁰⁰

Tato zpráva se bohužel stala nadlouho jedním z posledních pozitivních zápisů do školní kroniky. Pár týdnů po školním výletě, v srpnu 1914, vypukla světová válka, která ovlivnila osudy mnohých jedinců a zásadním způsobem změnila mapu Evropy. Dopadů války nebyla ušetřena ani rybská škola.

Už v únoru 1915 byl k vojsku povolán zatímní správce školy Karel Zábranský, kterého zastoupil nakrátko Adolf Pavelka, než byl i on v červnu povolán do armády. Na konci školního roku 1914-15 tak ve škole zůstala pouze učitelka Štěpánka Kořalková, která učila v I. a II. třídě. III. třída musela už koncem června předčasně ukončit vyučování a pro první dvě třídy škola skončila v polovině července, kdy byla učitelce Kořalkové na její žádost udělena dovolená až do listopadu 1915.²⁰¹ Školní rok 1915-16 tak začali pouze učitelé František Horák a Růžena Linhartová, kteří museli učit ve třech třídách, což reprezentovalo 30 vyučovacích hodin týdně pro každého včetně sobotního dopoledne.²⁰²

Školní kronika z válečného období zaznamenává řadu sbírek, které proběhly mezi žáky a jejich rodiči ve prospěch válečných sirotků, rakouských vojáků, na výrobu a zakoupení válečné ponorky U-Boot-Aktion. Na válečné účely se vybralo více než 250 korun, pletly se ponožky, vybíralo šatstvo, nátělníky a jiné prádlo, vlna.²⁰³

Vzhledem k úbytku pracovních sil se prodlužovala pracovní doba, také ve vyučování přibyla osmá hodina denně, v celém mocnářství se navíc v období od 1. května do 30. září 1916 zavedl letní čas.²⁰⁴

---

¹⁹⁹ Školní kronika 1800 - 1962. Originál uložen v ředitelství Základní školy Adolfa Zábranského v Rybím, s. 77.

²⁰⁰ Školní kronika 1800 - 1962. Originál uložen v ředitelství Základní školy Adolfa Zábranského v Rybím, s. 79.

²⁰¹ Školní kronika 1800 - 1962. Originál uložen v ředitelství Základní školy Adolfa Zábranského v Rybím, s. 82.

²⁰² Školní kronika 1800 - 1962. Originál uložen v ředitelství Základní školy Adolfa Zábranského v Rybím, s. 83.

²⁰³ Školní kronika 1800 - 1962. Originál uložen v ředitelství Základní školy Adolfa Zábranského v Rybím, s. 83-89.

²⁰⁴ Školní kronika 1800 - 1962. Originál uložen v ředitelství Základní školy Adolfa Zábranského v Rybím, s. 90.

Učitel Horák dostal za úkol vést dvakrát až třikrát týdně vojenská cvičení dorostu (ročníky 1898 a 1899).²⁰⁵ Mnozí mladíci byli uznáni za schopné a odvedeni, někteří z nich se dostali na severní nebo jižní frontu.

Za jeden jediný školní rok 1915-16 zemřeli tři žáci. Na vině byla epidemie černého kašle z ledna až března 1916.²⁰⁶ Do školy také s rok a půlletým zpožděním dorazila smutná zpráva, že v horách dalekého Srbska padl už v listopadu 1914 ve válce Bedřich Raška, někdejší výpomocný učitel v rybské škole v letech 1909-10.²⁰⁷

I ve školním roce 1916-17 se o vyučování ve třech třídách museli podělit pouzí dva učitelé. Stejně jako v předchozích válečných letech obsahuje školní kronika spíše poznámky o nejrůznějších sbírkách než školskou problematiku.²⁰⁸ Vybíralo se mimo jiné na vojenský, vdovský a sirotčí fond, na invalidní fond a rakouské sdružení pro potírání tuberkulózy. Kronika pochopitelně nemohla nezaznamenat zprávu o skonu císaře Františka Josefa I. (21. listopadu 1916). Kronikář si všímá mohutného rozvoje školství za téměř sedm desetiletí císařova panování. Zatímco v roce 1848 nebyla na Moravě jediná česká střední škola, roku 1916 jich bylo už 59, k tomu dalších 8 pedagogických a nově založené ČVUT v Brně.²⁰⁹

Poslední nejen válečný, ale i „rakouský“ školní rok 1917-18 zahájili opět jen dva učitelé. Naštěstí se po letech mohl do školy vrátit učitel Adolf Pavelka, který byl kvůli lékařskému nálezu zproštěn vojenské služby.²¹⁰ Do školy přibylo také deset dětí z „Českého Srdce“ ve Vídni, a to v rámci akce „Dítka na venkov“ podporované samotným novým císařem Karlem I. Děti ovšem byly značně poněmčené, protože až dosud navštěvovaly německé školy a některé z nich pocházely ze smíšených rodin. Dvě děti sice na několik dní utekly, ale „ostatní zůstaly, přivykly a kdyby nemusely se vrátiti, byly by získány národu.“²¹¹

Během válečných let vyvrcholila všeobecná nespokojenost učitelů. Ještě před válkou byly učitelské platy považovány za „dostatečné“,²¹² ovšem za války se podmínky učitelů drasticky zhoršily. „*Musejí pracovat za dva až tři bez odměn, bez uznání. Co dostane učitel za*

---

²⁰⁵ Školní kronika 1800 - 1962. Originál uložen v ředitelství Základní školy Adolfa Zábranského v Rybím, s. 90.

²⁰⁶ Školní kronika 1800 - 1962. Originál uložen v ředitelství Základní školy Adolfa Zábranského v Rybím, s. 93-94.

²⁰⁷ Školní kronika 1800 - 1962. Originál uložen v ředitelství Základní školy Adolfa Zábranského v Rybím, s. 96.

²⁰⁸ Školní kronika 1800 - 1962. Originál uložen v ředitelství Základní školy Adolfa Zábranského v Rybím, s. 98-104.

²⁰⁹ Školní kronika 1800 - 1962. Originál uložen v ředitelství Základní školy Adolfa Zábranského v Rybím, s. 101.

²¹⁰ Školní kronika 1800 - 1962. Originál uložen v ředitelství Základní školy Adolfa Zábranského v Rybím, s. 107.

²¹¹ Školní kronika 1800 - 1962. Originál uložen v ředitelství Základní školy Adolfa Zábranského v Rybím, s. 110.

²¹² Školní kronika 1800- 1962. Originál uložen v ředitelství Základní školy Adolfa Zábranského v Rybím, s. 111.

rok, vydělá si mnohý s menším vzděláním a menší námahou za měsíc, ba i za týden.“²¹³ Dne 6. července 1918 se proto učitelé sešli v budově novojičínské české školy, aby manifestovali proti křivdám. Manifestace se zúčastnilo 98 učitelů a mezi hosty byli členové okresní školní rady A. Šíp, zemský poslanec Fr. Derka a c. a k. (císařský a královský) okresní školní inspektor J. Vincent. Schůzi řídil předseda Učitelské jednoty Ant. Chlebovský z Kopřivnice. Rezoluce z jednání byla odeslána zástupci okresního hejtmána.²¹⁴ Podobné manifestace se toho dne uskutečnily po celé zemi a zúčastnili se jich učitelé škol mateřských, obecných a měšťanských. Snad i tato akce pomohla k pozdějšímu odhlasování zákona o přídatku učitelstvu aktivnímu i pensionovanému na rok 1918, který schválila obojí sněmovna. Učitelé měli ještě na konci roku dostat další vyplacení.²¹⁵

Školní rok 1918-19 mohl tedy začít vcelku optimisticky, a to přesto, že ve škole na jeho začátku působili opět jen dva učitelé.²¹⁶

Ještě před koncem války přišly do školy v rychlém sledu dvě smutné zprávy o skonu dlouholetého rybského řídícího učitele Jana Křesťana a jeho mladšího kolegy Jana Tvarůžka.²¹⁷ Pan učitel Křesťan, který v Rybí učil dlouhých 28 let až do svého odchodu do penze roku 1902, zemřel ve věku 80 let na zaslouženém odpočinku ve Valašském Meziříčí. Pan učitel Tvarůžek se bohužel stal obětí světové války a smrt našel až v Albánii, 4. září 1918, tedy nedlouho před koncem války. Oba dva se mimo jiné zasloužili o založení čtenářského spolku v obci roku 1897. Je smutnou ironií a zvláštní symbolikou, že i třetí spoluzakladatel spolku, farář pan Ferdinand Spisar, zemřel téměř ve stejném období, 27. listopadu 1918.²¹⁸ Důstojný pán Spisar tedy přežil oba pedagogy jen o pár měsíců, ale na rozdíl od nich zemřel až v době, kdy na škole a ostatních veřejných budovách vlály červenobílé prapory nového státu. Rakousko-uherské mocnářství patřilo minulosti, vznikla nová Československá republika a 11. listopadu 1918 skončila podpisem ve francouzském Compiègne úředně světová válka.

---

²¹³ *Školní kronika 1800- 1962*. Originál uložen v ředitelství Základní školy Adolfa Zábranského v Rybím, s. 111.

²¹⁴ *Školní kronika 1800- 1962*. Originál uložen v ředitelství Základní školy Adolfa Zábranského v Rybím, s. 112-113.

²¹⁵ *Školní kronika 1800- 1962*. Originál uložen v ředitelství Základní školy Adolfa Zábranského v Rybím, s. 114.

²¹⁶ *Školní kronika 1800- 1962*. Originál uložen v ředitelství Základní školy Adolfa Zábranského v Rybím, s. 115.

²¹⁷ *Školní kronika 1800- 1962*. Originál uložen v ředitelství Základní školy Adolfa Zábranského v Rybím, s. 114.

²¹⁸ *Pamětní kniha farnosti Rybské 1898 – 2010*. Originál uložen v libhošťské faře, s. 17.

3.4 ZA PRVNÍ REPUBLIKY

Vznik samostatného československého státu dne 28. října 1918 měl za následek všeobecné „odrakouštění“ ve všech sférách včetně školství. I v podmínkách relativně malé rybské trojtřídní školy se všechny změny promítaly rychle do praxe. Téměř okamžitě bylo zavedeno pravidelné vyučování. Do školy se už v listopadu 1918 vrátil její někdejší zatímní správce Karel Zábranský, který ve válce strávil více než tři a půl roku.²¹⁹ Válečné čítanky byly opět nahrazeny starými předválečnými.

Učitelům byly zvýšeny platy a rybská škola mohla konečně příchodem prozatímního učitele Františka Kutáče obsadit třetí učitelské místo.²²⁰ Koncem školního roku pak byla podána žádost o rozšíření školy na čtyřtřídní.²²¹

Žádost o rozšíření školy byla zemskou školní radou schválena 13. listopadu 1919, takže brzy po zahájení školního roku 1919-20 se místní škola stala čtyřtřídní.²²² Nové místo měla původně obsadit žena, tudíž by ve škole působily dvě učitelky. To se ovšem nelíbilo obecnímu zastupitelstvu ani místní školní radě. Protesty byly vyslyšeny a čtvrté místo bylo rezervováno pro muže.²²³

V průběhu školního roku 1920-21 začal platit nový zákon o školních radách. V nich měli nově pracovat také zástupci učitelstva a rodičů. V místní školní radě tak mohli zasednout pánové Zábranský a Pavelka za učitele a čtyři rodiče.²²⁴ Rybská škola se musela v tomto školním roce opět vypořádat s nedostatkem učitelů.

Počátek školního roku 1921-22 negativně ovlivnila říjnová mobilizace v důsledku výbušné situace v Maďarsku. Mobilizaci podléhal také místní učitel Josef Matula, který se mohl ke svým učitelským povinnostem vrátit až v listopadu.²²⁵ Po letech připravili učitelé se

---

²¹⁹ *Školní kronika 1800 - 1962*. Originál uložen v ředitelství Základní školy Adolfa Zábranského v Rybím, s. 123.

²²⁰ *Školní kronika 1800 - 1962*. Originál uložen v ředitelství Základní školy Adolfa Zábranského v Rybím, s. 126.

²²¹ *Školní kronika 1800 - 1962*. Originál uložen v ředitelství Základní školy Adolfa Zábranského v Rybím, s. 129.

²²² *Školní kronika 1800 - 1962*. Originál uložen v ředitelství Základní školy Adolfa Zábranského v Rybím, s. 130.

²²³ *Školní kronika 1800 - 1962*. Originál uložen v ředitelství Základní školy Adolfa Zábranského v Rybím, s. 131.

²²⁴ *Školní kronika 1800 - 1962*. Originál uložen v ředitelství Základní školy Adolfa Zábranského v Rybím, s. 136.

²²⁵ *Školní kronika 1800 - 1962*. Originál uložen v ředitelství Základní školy Adolfa Zábranského v Rybím, s. 141.

žáky vánoční pohádkovou inscenací. Také tentokrát putoval vybraný obnos do záložny na pozdější nákup školních pomůcek.²²⁶

Úvod školního roku 1922-23 poznamenal nově přijatý tzv. Malý školský zákon ze dne 13. července 1922.²²⁷ V obci vyvolal značné rozrušení zejména §11 zákona, který v podstatě zakazoval tolerování jakýchkoli úlev v docházce žáků do školy. Ze školy mohl být mezi školními roky propuštěn pouze žák, který opravdu vychodil osm školních let. Nicméně po dvou týdnech emoce opadly.²²⁸

Ke konci školního roku, 13. května 1923, postihla ředitele školy Karla Zábranského rodinná tragédie. Na mrtvici náhle zemřela jeho manželka Marie.²²⁹ Jejich třináctiletý syn Adolf, budoucí slavný malíř, tak přišel velmi záhy o svou maminku.

Na závěr školního roku se vypravili žáci na oblíbené výlety. Mladší děti se musely spokojit s vycházkami po okolí (Nový Jičín, Hodslavice, Štramberk), ovšem žáci třetí a čtvrté třídy navštívili po cestě povozy a vlakem obchodní a průmyslovou výstavu v Moravské Ostravě.²³⁰

Ve školním roce 1923-24 se musela rybská škola potýkat s řadou personálních změn učitelského sboru, a to i během školního roku. Po mnoha letech učitelování v Rybí odešel z rodné obce do Štramberka a později Kopřivnice Adolf Pavelka. Nakrátko jej vystřídal Jan Špaček (vzápětí odešel do Pstruží) a poté Cyril Hykel. Posilou sboru se stal mladý Jaroslav Novobilský, jenže byl krátce po příchodu do školy povolán k armádě. Místo něj se objevil absolvent gymnázia z Hranic Antonín Andryšek. A aby těch odchodů nebylo málo, do Bratislavy odešla učitelka Ludmila Dušková.²³¹ Z výčtu je patrné, jak nejisté bylo umístění učitelů ve dvacátých letech minulého století. Zejména mladší učitelé a učitelky mohli být přeloženi v podstatě ze dne na den a bez zjevné příčiny z jejich strany. V průběhu školního roku byl pro všechny učitele pořádán kurz v učitelském ústavu v Příboře, a to v souvislosti s nově zavedenými předměty, kterými byly rukodělné a výchovné práce.²³²

---

²²⁶ *Školní kronika 1800 - 1962*. Originál uložen v ředitelství Základní školy Adolfa Zábranského v Rybím, s. 141.

²²⁷ KANTOROVÁ, Jana a kol. *Vybrané kapitoly z obecné pedagogiky II*. Olomouc: Hanex, 2010, s. 82.

²²⁸ *Školní kronika 1800 - 1962*. Originál uložen v ředitelství Základní školy Adolfa Zábranského v Rybím, s. 147.

²²⁹ *Školní kronika 1800 - 1962*. Originál uložen v ředitelství Základní školy Adolfa Zábranského v Rybím, s. 151.

²³⁰ *Školní kronika 1800 - 1962*. Originál uložen v ředitelství Základní školy Adolfa Zábranského v Rybím, s. 151.

²³¹ *Školní kronika 1800 - 1962*. Originál uložen v ředitelství Základní školy Adolfa Zábranského v Rybím, s. 153-154.

²³² *Školní kronika 1800 - 1962*. Originál uložen v ředitelství Základní školy Adolfa Zábranského v Rybím, s. 160.

Pozoruhodnou událostí se roku 1924 stalo zřízení školní spořitelny.²³³

Neméně památným se musel pro žáky třetí a čtvrté třídy stát na závěr školního roku výlet do Prahy. Menší děti se tentokrát podívaly do lázní Teplice u Hranic a prvňáčky čekala tradiční vycházka na štramberský vrch Kotouč.²³⁴

Následující školní léta se nesla v podobném a opakujícím se duchu. V učitelském sboru neustále docházelo ke změnám, což ostatně velmi názorně ilustruje příloha č. 9. Na každé Vánoce připravovali žáci divadelní představení a téměř každoročně se vypravovali na oblíbené školní výlety, jejichž cíle se nápaditě obměňovaly: například v roce 1925 Brno, hrad Pernštejn a Blansko pro starší žáky a výstava v Kroměříži pro mladší děti, roku 1927 hrad Buchlov a Velehrad. Některá léta se však výlety nekonaly, a to třeba vinou krajně nepříznivého počasí (1926).²³⁵ V neděli 20. června 1926 byl uspořádán Školní dětský den, ale kvůli dešti musel být přesunut na Fojtství. Z výtěžku akce se plánoval nákup rozhlasového přijímače, ale nevybralo se dost peněz; nejspíš vinou slabší účasti způsobené špatným počasím.²³⁶

Rozmary počasí ovlivňovaly někdy i samotnou výuku. V únoru 1929 klesla teplota až k neuvěřitelným -40°C a vyučování muselo být na několik dní přerušeno.²³⁷

Kromě počasí komplikovaly výuku časté epidemie. V roce 1925 onemocněla řada žáků spalničkami,²³⁸ v prosinci 1928 zase planými neštovicemi²³⁹ a během školního roku 1930-31 příušnicemi.²⁴⁰ Následujícího roku trpěly děti chřipkou a ovčimi neštovicemi,²⁴¹ v letech 1932-33 se opět vrátily příušnice.²⁴² V dalších několika letech si bohužel nemoci vyžádaly dětské oběti. Tři žáci zemřeli na záškrť ve školním roce 1933-34, svou daň si vybrala

---

²³³ *Školní kronika 1800 - 1962*. Originál uložen v ředitelství Základní školy Adolfa Zábranského v Rybím, s. 160.

²³⁴ *Školní kronika 1800 - 1962*. Originál uložen v ředitelství Základní školy Adolfa Zábranského v Rybím, s. 160.

²³⁵ *Školní kronika 1800 - 1962*. Originál uložen v ředitelství Základní školy Adolfa Zábranského v Rybím, s. 162-176.

²³⁶ *Školní kronika 1800 - 1962*. Originál uložen v ředitelství Základní školy Adolfa Zábranského v Rybím, s. 170.

²³⁷ *Školní kronika 1800 - 1962*. Originál uložen v ředitelství Základní školy Adolfa Zábranského v Rybím, s. 185.

²³⁸ *Školní kronika 1800 - 1962*. Originál uložen v ředitelství Základní školy Adolfa Zábranského v Rybím, s. 167.

²³⁹ *Školní kronika 1800 - 1962*. Originál uložen v ředitelství Základní školy Adolfa Zábranského v Rybím, s. 186.

²⁴⁰ *Školní kronika 1800 - 1962*. Originál uložen v ředitelství Základní školy Adolfa Zábranského v Rybím, s. 194.

²⁴¹ *Školní kronika 1800 - 1962*. Originál uložen v ředitelství Základní školy Adolfa Zábranského v Rybím, s. 198.

²⁴² *Školní kronika 1800 - 1962*. Originál uložen v ředitelství Základní školy Adolfa Zábranského v Rybím, s. 203.

ve školním roce 1934-35 také spála (jeden žák) a zánět mozkových blan (jedna žačka).²⁴³ Úmrtí mezi žáky zaznamenává kronika až příliš často. Dne 12. prosince 1935 zemřel po dlouhotrvající nemoci syn ředitele Zábranského Karel, tehdy žák třetí třídy.²⁴⁴ Další žák třetí třídy zemřel na nemocné srdce také ve školním roce 1936-37.²⁴⁵

Školní akce přirozeně reagovaly na nejrůznější významné dny a výročí. Při příležitosti desátého výročí republiky, roku 1928, uspořádala škola celodenní výlet se zpěvy, hrami a tancem.²⁴⁶ V předvečer výročí, 27. října 1928, procházel slavnostně osvětlenou obcí až ke škole lampiónový průvod. Akce byla zakončena na školní zahradě proslovem a koncertem.²⁴⁷ V březnu 1930 se konal další lampiónový průvod, tentokrát na oslavu osmdesátých narozenin prezidenta Tomáše Garriguea Masaryka. Žákům bylo na památku rozdáno Jubilejní obrázkové album.²⁴⁸

Světová hospodářská krize se dotkla také obce. Rostla nezaměstnanost, blízké průmyslové podniky omezovaly výrobu, chyběly peníze. Složitá ekonomická situace je zřejmá z výrazně skromnějších cílů školních výletů té doby. Ještě v roce 1931 odjeli starší žáci na Helfštýn, do Teplic a Starý Jičín a mladší na Hukvaldy,²⁴⁹ ovšem rok poté se vinou nedostatku finančních prostředků výlet nekonal vůbec.²⁵⁰ Po další čtyři léta se k potěše žactva dařilo peníze už vždy sehnat a děti se tak mohly opět těšit z výletů, jejichž osvědčené cíle se často opakovaly. Žáci z první a druhé třídy se vydávali většinou na polodenní pěší výlety po okolí, pro děti ze třetí třídy se organizovaly turistické výlety do okolních hor a ti nejstarší cestovali po celé Moravě: 1933 Grůň (III. třída), Buchlov a Zlín (IV. třída),²⁵¹ 1934 Lysá hora (III. a IV. třída),²⁵² 1935 opět Grůň (III.) a Bouzov, Mladeč a Olomouc (IV.),²⁵³ 1936

---

²⁴³ *Školní kronika 1800 - 1962*. Originál uložen v ředitelství Základní školy Adolfa Zábranského v Rybím, s. 206- 210.

²⁴⁴ *Školní kronika 1800 - 1962*. Originál uložen v ředitelství Základní školy Adolfa Zábranského v Rybím, s. 216.

²⁴⁵ *Školní kronika 1800 - 1962*. Originál uložen v ředitelství Základní školy Adolfa Zábranského v Rybím, s. 220.

²⁴⁶ *Školní kronika 1800 - 1962*. Originál uložen v ředitelství Základní školy Adolfa Zábranského v Rybím, s. 178.

²⁴⁷ *Školní kronika 1800 - 1962*. Originál uložen v ředitelství Základní školy Adolfa Zábranského v Rybím, s. 182.

²⁴⁸ *Školní kronika 1800 - 1962*. Originál uložen v ředitelství Základní školy Adolfa Zábranského v Rybím, s. 188.

²⁴⁹ *Školní kronika 1800 - 1962*. Originál uložen v ředitelství Základní školy Adolfa Zábranského v Rybím, s. 196.

²⁵⁰ *Školní kronika 1800 - 1962*. Originál uložen v ředitelství Základní školy Adolfa Zábranského v Rybím, s. 198.

²⁵¹ *Školní kronika 1800 - 1962*. Originál uložen v ředitelství Základní školy Adolfa Zábranského v Rybím, s. 203.

²⁵² *Školní kronika 1800 - 1962*. Originál uložen v ředitelství Základní školy Adolfa Zábranského v Rybím, s. 208.

Radhošť (III.) a Pernštejn, Brno a Macocha (IV.).²⁵⁴ Roku 1936 se také podařilo sehnat peníze na vnější opravu školní budovy, takže škola dostala o letních prázdninách novou šlechtěnou omítku.²⁵⁵

Roku 1937 se žádný výlet nekonal. Nikdo z učitelů nebyl ochotný převzít zodpovědnost za případnou nehodu. V příliš živé paměti totiž byla tragédie, která se onoho léta přihodila na jistém školním výletě v Rakvicích, kde se s žáky převrhl člun a osmdesát dětí se při tomto neštěstí utopilo v Dyji.²⁵⁶ Rybské děti se dalšího výletu dočkaly až za rok, kdy se žáci ze třetí a čtvrté třídy vydali na nedaleký vrch Velký Javorník a na Horečky u Frenštátu.²⁵⁷ To už se ale psalo léto roku 1938 a většina lidí, děti nevyjímaje, počínala mít úplně jiné starosti.

3.5 SUDETSKÉ OBDOBÍ A II. SVĚTOVÁ VÁLKA

Školní rok 1938-39 začal v ponuré atmosféře. Všeobecné mobilizaci ze dne 28. září 1938 podléhal z rybského učitelského sboru Josef Dressler.²⁵⁸ Obec Rybí trpěla kvůli své poloze mezi dvěma průmyslovými regionálními sídly Kopřivnicí a Novým Jičínem, z nichž zejména kopřivnická automobilka Tatra měla pro Němce strategický význam. Nelze se proto divit, že i Rybí, byť podle posledního sčítání lidu z roku 1931 prakticky výlučně česká obec (z 1137 občanů se při tomto sčítání pouhých 7 lidí přihlásilo k německé národnosti²⁵⁹), bylo stejně jako Nový Jičín a Kopřivnice přiřazeno do Sudet.

Z české většiny žijící v samostatné Československé republice se přes noc stala česká menšina v německých Sudetech. Změny na sebe nenechaly dlouho čekat. Téměř všichni učitelé z takzvaných státních menšinových škol opustili svá místa, stejně tak i někteří učitelé škol obecných. Také rybské žáci měnili své školy. Ti, kteří chodili do měšťanky v Novém

---

²⁵³ *Školní kronika 1800 - 1962*. Originál uložen v ředitelství Základní školy Adolfa Zábranského v Rybím, s. 213.

²⁵⁴ *Školní kronika 1800 - 1962*. Originál uložen v ředitelství Základní školy Adolfa Zábranského v Rybím, s. 218.

²⁵⁵ *Školní kronika 1800 - 1962*. Originál uložen v ředitelství Základní školy Adolfa Zábranského v Rybím, s. 219.

²⁵⁶ *Školní kronika 1800 - 1962*. Originál uložen v ředitelství Základní školy Adolfa Zábranského v Rybím, s. 224.

²⁵⁷ *Školní kronika 1800 - 1962*. Originál uložen v ředitelství Základní školy Adolfa Zábranského v Rybím, s. 228.

²⁵⁸ *Školní kronika 1800 - 1962*. Originál uložen v ředitelství Základní školy Adolfa Zábranského v Rybím, s. 229.

²⁵⁹ *Školní kronika 1800 - 1962*. Originál uložen v ředitelství Základní školy Adolfa Zábranského v Rybím, s. 197.

Jičíně, přešli do Štramberka. Reálná gymnázia v Novém Jičíně a v Příboře byla zavřena, rovněž příborský učitelský ústav přestal existovat.²⁶⁰ Všechny úřady v obsazených Sudetech převzala vláda Německé říše.

Ještě před vánočními svátky musel být z budovy odstraněn český nápis „Škola.“ Protože však nebylo možno na zdi pod nápisem nic dělat, zůstal nápis pouze zastřen.²⁶¹

Po demobilizaci se s poukazem na obavy o vlastní bezpečnost odmítl do rybské školy vrátit Josef Dressler. Místo něj nastoupila kandidátka učitelství Marie Serwatzká z Fulneku. Ta začala ihned vyučovat němčině, která se počínaje 1. lednem 1939 stala povinným jazykem už od II. třídy. Protože hodin němčiny bylo více než dost (týdně 3 hodiny ve II. třídě, 4 hodiny ve III. třídě a 5 hodin ve IV. třídě), pomáhal s výukou alespoň hodinu týdně správce školy. Konec školního roku se posunul na polovinu července. I v tomto školním roce onemocněla řada žáků příušnicemi, které se do školy vracely v pravidelných vlnách.²⁶²

Výnosem vládního prezidenta v Opavě ze dne 22. srpna 1939 byl na základě lékařského dobrozdání zdravotního úřadu v Novém Jičíně propuštěn řídící učitel Karel Zábranský. V místní škole odučil 27 a půl školních roků, a kdyby nebylo válečné přestávky mezi únorem 1915 a listopadem 1918, stal by se nejdéle nepřetržitě sloužícím učitelem v historii rybské školy. Takto tento primát dosud náleží Janu Křesťanovi, který v Rybím působil mezi léty 1874 – 1903. Karel Zábranský přišel do Rybí z Bernartic roku 1907 a učil zde až do konce pohnutého školního roku 1938-39. Poté odešel ve svých 59 letech na penzi. I nadále zůstal v Rybí, kde se dožil úctyhodných 91 let (*19. května 1880 - +27. prosince 1971).²⁶³

Po odchodu Karla Zábranského byl dosazen od školního roku 1939-40 na místo řídícího učitele Rudolf Maiwald, který ve škole zůstal až do konce války. Z prvorepublikového učitelského sboru pokračovaly pouze ženy: učitelky Marie Šašmová, Štěpánka Hanáková a Julie Bajarová. Marie Šašmová v Rybí učila již od školního roku 1926-27 a rok 1939-40 byl jejím posledním v místní škole.²⁶⁴

Učitelský sbor zůstal přes několik odchodů po celou dobu okupace relativně stabilní. Vojenské povinnosti se přirozeně promítly v menšinovém podílu mužů mezi učiteli; kromě

---

²⁶⁰ *Školní kronika 1800 - 1962*. Originál uložen v ředitelství Základní školy Adolfa Zábranského v Rybím, s. 229.

²⁶¹ *Pamětní kniha farnosti Rybské 1898 – 2010*. Originál uložen v libhošťské faře, s. 55.

²⁶² *Školní kronika 1800 - 1962*. Originál uložen v ředitelství Základní školy Adolfa Zábranského v Rybím, s. 229.

²⁶³ *Školní kronika 1800 - 1962*. Originál uložen v ředitelství Základní školy Adolfa Zábranského v Rybím, s. 232.

²⁶⁴ *Školní kronika 1800 - 1962*. Originál uložen v ředitelství Základní školy Adolfa Zábranského v Rybím, s. 233.

ředitele Maiwalda učil za války v Rybí jeden rok Bohumil Vašek (1939-40) a postupně se střídající katechetové pánové Štěpán, Osladil, Šamárek a Hübel.

Jestliže až do konce školního roku 1938-39 psal školní kroniku po desetiletí velice dobře čitelným písmem Karel Zábranský, pak zápisy řídicího učitele Rudolfa Maiwalda zůstávají bohužel téměř nerozluštitelné. Jsou psány kurentem a nepodařilo se rozšifrovat více než jména učitelů (příloha č. 17 a č. 18). Díky vyprávění několika místních pamětnic se však podařilo bílá místa alespoň částečně doplnit. O své vzpomínky na sudetská školní léta se podělily tři bývalé žačky, které navštěvovaly během válečných let rybskou školu: paní Milada Kudělková (*1927) a paní R. F. (*1935) a H. K. (*1933), které si přály zůstat v anonymitě. Svým vyprávěním přispěly do této práce některými zajímavými skutečnostmi, které se v kronikách ani nemohly ze zřejmých důvodů objevit. Jedna z žen dokonce neváhala slovy „*Kroniky stojí za nic, protože v nich není vždycky pravda*“ oficiální psané záznamy zpochybnit.

Bývalé žačky vzpomínaly zejména na své někdejší učitele. Dlouholetého ředitele Zábranského vykreslily jako přísného učitele často používajícího rákosku. Vyžadoval kázeň, a pokud s ní nebyl spokojen, neváhal přikročit k fyzickým trestům, kdy dokonce tloukl dětem hlavou o tabuli.

Pan učitel Dressler, který opustil školu na začátku školního roku 1938-39, byl u dětí velice oblíbený a jeho odchod ze školy žáci oplakali a společně pana učitele vyprovodili.

Také nově příšedší ředitel Maiwald se u dětí těšil oblibě. Byl to už starší pán, který mluvil jen velice špatně česky, ale miloval hudbu, hrál na housle a v jeho hodinách se často zpívalo. Sice hlavně písně německé („*Die Fahne hoch*“ nebo „*Deutschland, Deutschland über alles*“), ale děti je zpívaly rády a vnímaly je prostě jen jako písně s hezkou melodií, bez dalšího významu. Panu Maiwaldovi nevadilo, ani když si děti chtěly zazpívat „*Tu naši písničku českou*“, jen vždycky zavřel okno a požádal děti o ztišení. Protože téměř neuměl česky, psával raději na tabuli písmenka. Žáci je opisovali *kamíčkem* na své tabulky, které používali místo sešitů. Pan ředitel také dával dětem révky moruší a chtěl, aby si je doma zasadily. I po více než půlstoletí zůstal pan ředitel Maiwald v paměti dávných žáček jako *hodný pán s bříškem*.

Paní učitelka Hanáková bývala naopak přísná a vyžadovala klid v hodinách, často se rozčilovala a děti trestala. Ovšem s výjimkou Sokolek, kterým prý nadržovala.

Školní výlety se konaly i během válečných let, někdy jen do okolních míst nebo k řece do Bernartic, jindy třeba pěšky na štramberské nádraží, pak vlakem do Veřovic a přes horu Javorník a Horečky opět na vlak do Frenštátu. Jednou dokonce děti absolvovaly dvoudenní

výlet do Opavy přes Kletnou, Jestřebí a Fulnek. Pamětnice rády vzpomínaly na výlet na nedalekou zříceninu hradu Starý Jičín, kam se žáci vypravili na dvou žebříkách za zpěvu „*Sláva nazdar výletu*“.

Dětmí oblíbený ředitel Maiwald bezprostředně po skončení války obec i školu opustil. Odešel do nedalekých Kozlovic v okrese Frýdek-Místek, kde údajně zemřel.

Ve druhé polovině roku 1945 tak získala rybská škola nového ředitele, pana Josefa Urce, který byl přerazen z Krhové u Valašského Meziříčí. Ten tak začal psát novou kapitolu historie školství v obci.

4 ANALÝZA ROLE UČITELE V PRŮBĚHU STALETÍ

Definice pojmu *učitel* se postupem času změnila. Pro období, kterému se tato práce věnuje, poslouží tradiční výklad, podle kterého „*byl učitel považován za hlavní subjekt vzdělávání, zajišťující ve vyučování předávání poznatků žákům*“.²⁶⁵ Jakým způsobem a za jakých podmínek tak učitel konal a jaká byla jeho pozice ve společnosti, to by vydalo na samostatnou knihu. Ve starém Řecku bývali učitelé *sofisté*, vzdělaní filozofové, kteří využívali filozofie mimo jiné k vyučování. Jejich prestiž byla bezesporu vysoká a patřili k váženým občanům. Na starořeckých základech pokračovalo vyučování i ve starověkém Římě, kde k rozvíjení vědění přispívali nemalou měrou také někteří vzdělaní řečtí otroci. V nastupujícím středověku převzala roli šířitele vzdělanosti církev především prostřednictvím mnichů, kteří se ovšem spíše soustředili na výklad Písma a výchově nových duchovních. S profesí učitele, jak ji chápeme v dnešním slova smyslu, se tak na našem území setkáváme pravděpodobně až se vznikem městských škol ve středověku. Tehdejší učitelům určitě nemůžeme upřít snahu ani dobrou vůli, ovšem sami svými znalostmi jen o málo převyšovali vlastní žáky, které často dokázali naučit jen základům čtení či psaní. Učitelské řemeslo určitě nepatřilo mezi dobře honorované, uznávané nebo dokonce prestižní profese, takže není divu, že učitel byl prakticky permanentně v existenčním ohrožení a aby si zajistil důstojnější podmínky, musel vykonávat ještě vedlejší zaměstnání třeba jako místní písař. Učitelé sice dostávali od města určitý malý plat a na živobytí jim ještě přispívali rodiče žáků, nicméně nutnosti přivýdělků se nevyhnuli. Kantorský plat a poplatky za drobné služby (ořezávání pera apod.) nebyly vždy jisté a mnohdy bývaly peníze nahrazovány platbou v naturáliích. Je proto více než logické, že slabé sociální postavení a nízká úroveň znalostí učitelům v pozdním středověku nezajišťovaly žádné životní jistoty a ani minimální společenskou prestiž. To vše se odráželo v nízké úrovni středověkého školství.

Situace na vesnicích byla ještě horší a úlohy učitelů se v nejlepším případě zhostili rodinní příslušníci. Výuka se omezovala často jen na předávání dovedností ohledně obdělávání půdy a chovu dobytka. Rozšiřující se vliv reformátorské Jednoty bratrské v posledních předbělohorských letech znamenal v někdejších Moravském Kravařsku šanci i pro rozvoj vzdělanosti na vesnicích. Elementární školy byly zakládány i v menších městečkách, kam docházely (či přesněji řečeno *mohly docházet*) také děti z okolních vesnic.

---

²⁶⁵ PRŮCHA, J., E. WALTEROVÁ a J. MAREŠ. *Pedagogický slovník*. Praha: Portál, 1995, s. 242.

Týkalo se to i obce Rybí, která tak teoreticky mohla těžit z blízkosti Štramberka, kde vznikla bratrská škola s českým vyučovacím jazykem v roce 1614.²⁶⁶ Kravařsko bylo všeobecně považováno za oblast s dobře rozvinutým školstvím již v první čtvrtině sedmnáctého století a vzdělání tu bylo vcelku dobře přístupné. Učitelům obecně nechyběly potřebné vědomosti; co ovšem v porovnání s ostatními regiony chybělo, byla hospodářská prosperita. Drsné Kravařsko nemohlo soupeřit třeba s úrodnou Hanou a místní sedláci a hospodáři přílišným bohatstvím neoplývali. Na poli byla nezbytná každá ruka, i vlastního dítěte. Pro učitele bývala situace a prestiž na kravařské vesnici tristní. Je nutno si uvědomit, že v oněch dobách byl učitel bez přehánění stále životně závislý na rodičích svých žáků, protože jedině od nich mohl očekávat aspoň trochu peněz nebo v častějších případech naturální platbu. Neměl-li žáky, neměl ani slušnější příjem. Do učitelského stavu se proto nikdo moc nehrnul a podle toho vypadala i kvalita výuky. Z důvodů existenčních bývalo učitelství degradováno do role vedlejší činnosti pro vysloužilé vojáky, zběhlé studenty, písaře nebo sluhy. Problémy ještě více vygradovaly v pobělohorské době, kdy nekatolické vzdělávání církev reprezentovaná především jezuitským řádem téměř zlikvidovala.

V Rybí profese venkovského učitele prakticky neexistovala až téměř do konce 18. století. Obci byl sice určen po zřízení expozitury štramberské školy v Rybí pomocný učitel, ale stěží odhadnout, bral-li tento fakt kdokoli z místních na vědomí. Ani duchovní vrchností dosazený učitel Josef Purmanský neměl počátkem 19. století jednoduchou pozici. O jeho společenské prestiži snad ani hovořit nelze. Církevní představitelé považovali u učitele za důležitější schopnost hrát na varhany v kostele než předávat znalosti dětem.²⁶⁷ Místní zase ke škole pohlíželi z valné části jako na zbytečnou instituci, která jim zdržuje děti od prospěšnějších činností. Učitelé neměli velkou šanci přesvědčit hospodáře, že nejen ruce, ale i hlava je pro budoucnost jejich potomka prospěšná. S obdobnou situací se museli potýkat snad všichni venkovští učitelé po celé zemi, jak o tom svědčí třeba zápisy ze *Školního deníku* Jakuba Jana Ryby z roku 1789, kdy učil ve škole v Rožmitále pod Třemšínem:

„Když jsem se ráno připravoval u okna na vyučování a díval se na denní rozvrh, uslyšel jsem veliký hluk. Vyhlédl jsem a uviděl sedláka, který pomáhal mému sousedu nakládat hnůj. Tento hrubián křičel a zlořečil škole. Ptal jsem se ho, proč se zlobí a kleje. Velmi hrubě a zlostně mi odpověděl. „Budu nadávat a stále nadávat a školu proklínat, protože je zbytečná, není pro mne k ničemu a protože jsem musil dát 12 grošů.“ Ptal jsem se ho, zdali má děti. Řekl: „Ano,

²⁶⁶ *Povšechný přehled Mor. Kravařska: Moravské Kravařsko. Část první.* Příbor, 1898, s. 214.

²⁶⁷ SOkA Nový Jičín, *Obecní kronika MNV Rybí (opis 1930 – 1953) 1954 – 1975.* Kronika 1. Opis v elektronické podobě uložen v Obecním úřadě v Rybím, s. 19.

mám.“- *Jestliže se vaše děti učí ve škole, doufám, že nebudete odvedených peněz litovat,*“ odpověděl jsem. *Tu se rozzuřil a řekl: „Nepošlu děti do tohoto prokletého domu. Já jsem nepotřeboval žádnou školu, tak také nebudu do ní posílat své děti.“*²⁶⁸

Školní deníky autora slavné České mše vánoční, který léta učiteloval, stojí ještě dnes za zamyšlení a vypovídají mnohé o tom, s čím vším se musel učitel na přelomu osmnáctého a koneckonců – jak svědčí i záznamy z rybské školní kroniky z pozdějších let – až do poslední čtvrtiny století devatenáctého na venkově nebo maloměstě potýkat. Jakub Jan Ryba se o tom zmiňoval také v předmluvě ke své knize *Kancionálek pro českou školní mládež*.

*„My, triviální učitelové, jsme ty osoby, kterým otec a matka své nejmilejší poklady – své děti v nejoutlejší věku – obec své budoucí měšťany a obyvatele, vrchnost své dorůstající poddané k rozumovému vedení, k prospěšnému cvičení a veřejnému vychování svěřuje. Jsme ti praví rozvinovači dětských schopností, ti první štěpařové, kteří z pláňat užitečné a sladké ovoce nesoucí stromky očkujeme, roubíme, štěpujeme, berouce z rukou přirozené ještě zavřené poupě.“*²⁶⁹

Ušlechtilé ideály určitě nechyběly ani rybským venkovským učitelům. Také ony se však nevyhnutelně musely roztržít o krutou realitu. Vzpomeňme opět Jakuba Jana Rybu, protože jeho zkušenosti a názory měly všeobecnou platnost:

*„Když 11. února 1788 vstoupil Jakub Jan Ryba do třídy, byl nejprve překvapen nedostatkem v řízení školy: chyběla kniha patentů, seznam školních dětí, nebyl vyučovací řád a mládež nebyla rozdělena do tříd podle věku. Neutěšené bylo rovněž chování žactva. „Některé školní děti byly hrubé, povahy zpupné, nemravné, hlučely, křičely, smály se, strkaly, tloukly se, ba i rvaly...“ Bylo pochopitelné, že se vzdělaný učitel ohlížel po prostředcích, které by napomáhaly lepší výchově svěřené mládeže. Vysvětlil svým žákům, jak se mají chovat ve škole i v kostele, a na vhodných příkladech poučil děti, jaký význam má pro ně čistota. Požadoval, aby každý žák přicházel do školy čistý, měl umytý obličej a ruce, ostříhané nehty, učesané vlasy, čisté šaty, punčochy a boty.“*²⁷⁰

Pokud se učitelského platu na přelomu osmnáctého a devatenáctého století týče, příkládám bez dalších komentářů opět fakt ze života Jakuba Jana Ryby:

---

²⁶⁸ SPĚVÁČEK, Václav. *Jakub Jan Ryba vychovatel českého lidu*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1984, s. 28.

²⁶⁹ SPĚVÁČEK, Václav. *Jakub Jan Ryba vychovatel českého lidu*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1984, s. 42. (Citace z: *Kancionálek pro českou školní mládež*. Praha: B. Haase, 1808, s. 3.)

²⁷⁰ SPĚVÁČEK, Václav. *Jakub Jan Ryba vychovatel českého lidu*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1984, s. 24- 25.

„Rybovi náležel plat za měsíc září, říjen, listopad roku 1790 v úhrnné částce 30 zl. 18 kr. Místo toho dostal k 26. listopadu uvedeného roku jen 3 zl. 30 kr.“²⁷¹

Jakub Jan Ryba sice učil v jiném regionu, ale jeho zkušenosti a vzpomínky dobře ilustrují úskalí, která musel venkovský učitel překonávat. Jakoby jeho vzpomínky a zkušenosti ožily a ještě se rozvinuly o několik desítek let později v moravském Rybí, jak dokládá místní školní kronika:

„Zlovyk dítky do hospod voditi byl i zde. Učitel chtěje ho o dobrotě odstraniti, obrátil se na dítky samy. Budouli zase do hospod choditi, že jim více výletu nezařídí. V roce 1872 usnesla se i školní rada proti návštěvě hospod dítky.“²⁷²

Ještě v devatenáctém století stále přetrvával komplikovaný vztah mezi učitelem a církví, byť už školství nepatřilo pod jezuitský řád. Venkovský učitel se tak nutně musel cítit velice osamělým širitelem vzdělání, protože bojoval v podstatě proti všem a všemu. Církev si stále osobovala právo přinejmenším spolurozhodovat o obsazování učitelských míst, u prostých venkovanů přetrvával odpor a pochybnosti o smyslu školy a děti tak trávily čas spíše pomáháním na poli než sezením ve školních lavicích.

Byl-li však učitel opravdovou osobností, dokázal nalézt cestičky k prolomení nedůvěry občanů. Nejlepším důkazem je příklad někdejšího rybského učitele Vrány z léta roku 1870, který názorně ilustruje, jak lze zprvu negativní vztah vesničanů ke vzdělání pozvolna k lepšímu obracet: *„Mnozí mezi námi byli do nedávna lhostejní ke škole, domnívali se, že naše dítky tam jen malicherným a neužitečným věcem se vyučují a drahý čas maří. Ale ku konci minulého školního roku zařídil náš p. učitel posavád zde nevídanou slavnost školní, ku které nás a naše hospodyně pozval. Nejprve byly školní dítky z některých předmětů zkoušeny, přičemž jsme nevýslovnou radost pocítili a o užitku ze školního vyučování plynoucího úplně se přesvědčili. Slyšeli jsme naše dítky vysvětlovati rozličné přírodní úkazy[...] vypočítány plochy udaných polí, sestavovány udané listiny, a předloženo nám k nahlédnutí rejsování žáků. I podivili jsme se nad tím vidouce, že naše dítky mají vědomosti o věcech, o kterých mnohý z nás nikdy ani neslyšel.[...] Dítkám i nám zářily oči radostí, a rozcházelí jsme se s vroucným přáním, bychom se zase podobné slavnosti a zábavy dočekali. Nalezli se sice i takoví lidé od kterých by se to nejméně očekávati mělo, jež tuto slavnost zostuditi usilovali a za hloupost, ba bezbožnost prohlašovali; ale jejich hlasu nevšimne si*

---

²⁷¹ SPĚVÁČEK, Václav. *Jakub Jan Ryba vychovatel českého lidu*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1984, s. 32.

²⁷² *Školní kronika 1800 - 1962*. Originál uložen v ředitelství Základní školy Adolfa Záborského v Rybím, s. 9.

žáden rozumný věda, že každá dobrá a krásná věc své protivníky míti musí, a že osvěta národu mnohým trnem v oku jest.“²⁷³ (kráceno)

Bylo by ovšem naivní domnívat se, že jediná školní slavnost dokáže úplně převrátit mentalitu občanů a změnit vnímání role učitele na vesnici. S obecnou nechutí posílat děti do škol se na vesnici v době, kdy se povinná školní docházka moc neřešila, museli potýkat učitelé ještě v poslední čtvrtině devatenáctého století. Smířliví a konfliktům se vyhýbající učitelé zůstávali raději nevšimaví, ovšem nekompromisní silné osobnosti neváhaly bojovat. Pokud selhávaly vlastní prostředky, obraceli se učitelé o pomoc na úřady, kam hlásili jména rodičů, kteří školní docházku svých dětí ignorovali. Příklad rybského řídícího učitele Křesťana hovoří nejlépe o potížích, se kterými se venkovský učitel setkával: od slovních urážek přes nálepku udavače až po otevřené nepřátelství vrcholící několikerým fyzickým napadením. A pokud měl učitel ještě výhrady ke způsobům, jakým do výuky zasahovala církev, měl o nepřítelů více. Přes uvedené problémy se však i v Rybí pozice učitele pozvolna zlepšovala a také vztahy s církví se normalizovaly. Koncem devatenáctého století, s příchodem nového duchovního správce pana Ferdinanda Spisara, našli místní učitelé Křesťan a Tvarůžek v nově přišedším faráři intelektuálně spřízněnou duši a mohli tak všichni společně přispět k šíření vzdělanosti v obci mimo jiné založením čtenářského spolku a rozvojem knihovny.²⁷⁴

S růstem prestiže role učitele na vsi nicméně neskončil rezervovaný přístup obecního zastupitelstva ke škole. Ještě v roce 1905 věnovali obecní zastupitelé finanční prostředky raději do rozvoje místního hostince než školy.²⁷⁵

V téže době se konečně měnily i katastrofální finanční podmínky učitelů a jejich postavení tak mohla zvýšit skutečnost, že přestali být závislí na platbách od rodičů a počali dostávat pravidelný plat od příslušného úřadu. K ideálnímu stavu ale bylo pořád daleko a platy učitelů v porovnání s jinými profesemi zůstávaly podhodnoceny.

S dnešním odstupem téměř celého století a s jistou dávkou idealizace prvorepublikového období se zdá být doba mezi světovými válkami v tehdejším Československu dobou učitelské profesi nejvíce zaslíbenou. Možná ani ne tak finančně (byť postupně docházelo ke zvyšování jejich platů), jako společensky. K učitelům se za doby prezidenta Masaryka shlíželo s úctou a respektem. Ta tam byla doba, kdy se pochybovalo o

---

²⁷³ Od Kotouče: Obec, která si školy všimá. *Opavský Týdenník*. 1870. roč. 1, č. 3, s. 23. Uložen v Badatelně Archivu města Ostravy (sign. N03, N07) a Knihovně Slezského zemského muzea v Opavě (sign. S 25007).

²⁷⁴ *Pamětní kniha farnosti Rybské 1898 – 2010*. Originál uložen v libhošťské faře, s. 17.

²⁷⁵ *Školní kronika 1800 - 1962*. Originál uložen v ředitelství Základní školy Adolfa Záborského v Rybím, s. 41-42.

nutnosti vzdělávání. Mladá republika potřebovala moderně vzdělané a novým podnětům otevřené děti, které byly nadějí let budoucích. Učitelé se konečně dočkali vážnosti a alespoň morálního ocenění. Pravda, mnohdy bývali příliš autoritářští a zbytečně přísní, nicméně po dvacet let nemuseli sloužit ani církevním ani politickým cílům. Přes růst jejich sociálních výhod a pozvolným srovnáváním podmínek s jinými státními zaměstnanci však učitelé stále neměli takřikajíc vše jisté. Letmý pohled na neustále se měnící personální obsazení rybské školy hovoří za vše. Nebylo výjimkou, že nově nastoupivší učitel již po pár měsících musel přejít na druhý konec republiky. Mohli se však spolehnout na sociální jistoty a věděli, že jim společnost zajistí přiměřenou penzi v důchodovém věku. Zůstávali však stále v rukou obecních zastupitelství, která měla co říkat k obsazování učitelských míst. Také v Rybí ještě v roce 1919 protestovalo obecní zastupitelstvo proti obsazení volného místa ženou, přestože dvě místa měla být rezervována pro učitelky. K protestům se přidala i školní rada, a tak bylo volné místo nakonec obsazeno učitelem.²⁷⁶

Bohužel s nástupem fašismu a posléze komunismu se učitelé opět na dlouhá desetiletí stali ideologickými nástroji vládnoucích diktatur. Na malých vesnicích se přes zpolitizovanou roli své profese mohl učitel cítit trochu v ústraní a mimo pozornost té které vládnoucí ideologie, ale i tak byla jeho role opět až příliš determinována okolním světem a zejména politickým prostředím. S degradací role učitele a jeho společenského postavení se tak pedagogičtí pracovníci potýkají vlastně až do dnešních dní. To už ale není námětem této práce, neboť ta je uzavřena rokem 1945.

---

²⁷⁶ *Školní kronika 1800 - 1962*. Originál uložen v ředitelství Základní školy Adolfa Záborského v Rybím, s. 131.

5 ZÁVĚR

Tématem této bakalářské práce byly dějiny základního školství ve vesnici Rybí na Novojičínsku do roku 1945 a analýza postavení a role učitele ve společnosti v různých historických údobích. Analýze role učitele byla věnována samostatná kapitola v závěru práce.

Cíle práce bylo dosaženo. Vznikla souhrnná práce o historii základního školství v obci až po konec druhé světové války.

Pro zařazení do odpovídajícího historického kontextu jsem v úvodní části zpracovala stručné dějiny obce od prvních doložených písemných zmínek (nejstarší se pravděpodobně datuje rokem 1397) po osvobození Rudou armádou v květnu 1945. Tuto část jsem rozdělila do pěti samostatných kapitol, přičemž samostatně předřazená kapitola přináší možná vysvětlení původu a vývoje názvu obce samotné. Valnou část historických faktů jsem získala ze zapůjčených obecních a farních kronik, širší souvislosti jsem dohledávala při studiu archivních materiálů a dobové literatury.

Další část práce stručně shrnuje historické kořeny vzdělanosti a vývoj školství od nejstarších dob s pochopitelným důrazem na evropské a později české a moravské prostředí. Zde jsem čerpala především z odborné pedagogické literatury. Doplnující informace pocházejí z různých knih či periodik, které se historii (nejen) vzdělanosti věnují.

Tato část byla východiskem pro samotnou práci, která, jak napovídá název, detailně popisuje historii školství v obci. Neocenitelným zdrojem informací pro stěžejní část mé práce byla školní kronika, některé historické skutečnosti jsem získala i z kroniky obecní a farní či z regionální literatury, kterou jsem studovala především v novojičínském státním archivu. Vzhledem k poněkud strohým zápisům ve školní kronice ze sudetského období (psaných navíc dnes téměř nečitelným kurentem) jsem doplnila tuto historickou epochu osobními vzpomínkami několika místních pamětnic. Setkala jsem se se třemi bývalými žačkami, se kterými jsem metodou strukturovaného rozhovoru jinak stručné informace rozšířila.

V práci jsem se důsledně snažila o stejné historické vymezení jednotlivých kapitol, ať už věnovaných historii obce, školství v českých zemích obecně a konkrétní historii školství v obci. Jednotlivé historické epochy jsem zhruba vymezila středověkem až po nástup Marie Terezie, obdobím od osvícenských reforem po zánik Rakouska-Uherska, údobím první republiky a konečně sudetoněmeckou periodou našich dějin. Tento způsob přispěl k přehlednému členění a snadnému porovnávání a dohledávání informací z té které doby.

Samostatnou část práce jsem věnovala analýze role a společenské úrovně učitele v jednotlivých historických údobích. Považovala jsem za nutné zdůraznit zejména specifické problémy, se kterými se museli učitelé v Rybí vyrovnávat – chudoba, nízká prestiž učitele, nedůvěra ke vzdělání a instituci školy, problémy s místními obyvateli včetně fyzického násilí, spory s církevními hodnostáři. Podklady pro tuto analýzu jsem získala zejména bádáním ve školních, farních a obecních kronikách, ale také z téměř 150 let starého novinového článku, který o konkrétních peripetiích profese venkovského učitele referoval názorně a nestranně.

Práci jsem doplnila bohatým faktografickým materiálem, jenž je uveden v přílohách. Dosud poprvé zveřejňuji chronologicky řazený seznam všech učitelů, kteří od počátku devatenáctého století v Rybí a později přímo na rybské škole působili, a to až do školního roku 1944-45. Uvádím také jmenný přehled všech řídicích učitelů a správců rybské školy ve stejném období. Až na výjimky se mi podařilo dohledat statistické údaje o počtech žáků místní školy, které uvádím formou několika grafů. Nechybí ani obrazové přílohy (ukázky ze starých kronik a dobového tisku, fotografie).

Byl vytvořen ucelený materiál, který detailně zpracovává historii školství v obci Rybí do roku 1945. Práce obohacuje literaturu o obci a může sloužit k dalšímu studiu nejen zájemcům o školskou problematiku. Snad se jí podařilo splatit určitý dluh, který obec zejména svým učitelům z devatenáctého století dosud nesplatila. A snad také nabídla trochu jiný pohled na určité dějinné epochy, které jsou až příliš často mnohými vnímány pouze černobíle.

POUŽITÁ LITERATURA A ZDROJE

SEZNAM PRAMENŮ

Pamětní kniha farnosti Rybské 1898 – 2010. Originál uložen v libhošťské faře.

Seznam učebných prostředků. Originál uložen v ředitelství Základní školy Adolfa Zábranského v Rybí.

SOKA Nový Jičín, *Obecní kronika MNV Rybí (opis 1930 – 1953) 1954 – 1975.* Kronika 1. Opis v elektronické podobě uložen v Obecním úřadě v Rybí.

Školní kronika 1800 - 1962. Originál uložen v ředitelství Základní školy Adolfa Zábranského v Rybí.

VLČKOVÁ, Petra. *Archív obce Rybí 1765 – 1945 (1954). Inventář.* Nový Jičín: Státní okresní archiv v Novém Jičíně, 2012.

Vzpomínky pamětnic Milady Kudělkové, R. F., H. K. na školu v letech 1936 – 1945. Rozhovory proběhly 21. 7. 2013, záznam uložen u autorky bakalářské práce.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

BALAŠ, Miloslav. *Kulturní místopis Novojičínska.* Nový Jičín: Vlastivědný ústav v Novém Jičíně, 1967.

BARTOŠ, Josef, Jindřich SCHULZ a Miloš TRAPL. *Historický místopis Moravy a Slezska v letech 1848-1960.* Svazek XIV. Okresy Opava, Bílovec, Nový Jičín. Olomouc: 1995. Zpracováno v rámci grantu 404/93/2446 grantovou agenturou ČR, 1995.

CÍHOVÁ, Jitka. Škola ve hře a škola hrou. *Živá historie.* 2011, září 2011, s. 78-79. ISSN 1802-2278.

GAVENDOVÁ, Marcela, Marta KOUBOVÁ a Pavla LEVÁ. *Kulturní památky okresu Nový Jičín: seznam nemovitých kulturních památek.* Ostrava: 1996.

CHOBOT, Karel. *Okres Nový Jičín: Místopis obcí.* 2. svazek. Nový Jičín: Okresní úřad a Státní okresní archiv v Novém Jičíně, 1998.

JORDÁNEK, Jiří. Škola ve věku rozumu. *Živá historie.* 2011, říjen 2011, s. 46-47. ISSN 1802-2278.

JŮVA, Vladimír et al. *Základy pedagogiky pro doplňující pedagogické studium*. Brno: Paido, 2001. ISBN 80-85931-95-8.

JŮVA, Vladimír sen. & jun. *Stručné dějiny pedagogiky*. Brno: Paido, 2007. ISBN 978-80-7315-151-5.

KANTOROVÁ, Jana a kol. *Vybrané kapitoly z obecné pedagogiky II*. Olomouc: Hanex, 2010. ISBN 978-80-7409-030-1.

KUBEŠ, Jiří. Škola urozených. *Živá historie*. 2011, červenec – srpen 2011, s. 54-55. ISSN 1802-2278.

MAJZNER, Dorry. Škola základ života. *Živá historie*. 2011, duben 2011, s. 42. ISSN 1802-2278.

NEKOLA, Martin. České školy pod hákovým křížem. *Živá historie*. 2012, leden – únor 2012, s. 36-37. ISSN 1802-2278.

PRŮCHA, J., E. WALTEROVÁ a J. MAREŠ. *Pedagogický slovník*. Praha: Portál, 1995. ISBN 80-7178-029-4.

SEVERA, Václav. *Vlastivěda Moravská: II. Místopis. Okres Novojičínský*. Brno: Musejní spolek v Brně, 1933.

SOMR, Miroslav a kol. *Dějiny školství a pedagogiky*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1987.

SPĚVÁČEK, Václav. *Jakub Jan Ryba vychovatel českého lidu*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1984.

SVOBODOVÁ, Eva. Klášter: oáza vědomostí. *Živá historie*. 2011, květen 2011, s. 46-47. 2011. ISSN 1802-2278.

Kronika českých zemí 1471-1680: Jagellonci, nástup Habsburků, Bílá hora a její následky. Praha: Fortuna Libri, 2008. ISBN 978-80-7321-399-2.

Okres Nový Jičín: Místopis obcí. 2. svazek. Nový Jičín: Okresní úřad a státní okresní archiv v Novém Jičíně, 1998.

Povšechný přehled Mor. Kravařska: Moravské Kravařsko. Část první. Příbor, 1898.

INTERNETOVÉ ZDROJE

Mistopisy [online]. 2013 [cit. 2013-03-31]. Dostupné z WWW:
http://www.mistopisy.cz/rybi_10125.html.

Od Kotouče: Obec, která si školy všímá. *Opavský Týdenník*. 1870, roč. 1, č. 3, s. 23. ISSN 1803-4888. Uložen v Badatelně Archívu města Ostravy (sign. N03, N07) a Knihovně Slezského zemského muzea v Opavě (sign. S 25007). Dostupný také ve formátu PDF z digitálního archívu SYSTÉM KRAMERIUS:URI.
<http://kramerius.nkp.cz/kramerius/handle/ABA001/248565593>.

Rybi [online]. 2013 [cit. 2013-07-03]. Dostupné z WWW:
<http://www.rybi.cz/index.php?akce=historie>.

SEZNAM ZKRATEK

c. a k.	císařský a královský
SOkA	Státní okresní archív

SEZNAM PŘÍLOH

Obrazové

- Příloha č. 1 ke straně 10: Kostel na dobové fotografii
- Příloha č. 2 ke straně 12: Obecní pečetidlo z 1. poloviny 18. století
- Příloha č. 3: Kostel v současnosti
- Příloha č. 4: Základní škola v Rybí v současnosti
- Příloha č. 5: Současný obecní znak
- Příloha č. 6: Rybská škola, 70. léta 20. století

Tabulkové

- Příloha č. 7 ke straně 8: Vývoj počtu obyvatel a jeho národnostní skladba
- Příloha č. 8: Seznam správců školy, řídících učitelů školy v Rybí v letech 1807 – 1945
- Příloha č. 9 ke straně 48: Seznam učitelů školy v Rybí 1800 – 1945
- Příloha č. 10: Počet žáků v rybské škole v letech 1887 – 1945
- Příloha č. 11: Počet chlapců a dívek navštěvujících školu v Rybí v letech 1907 – 1946
- Příloha č. 12: Počet zapsaných a chodících žáků v rybské škole v letech 1909 – 1946

Textové

- Příloha č. 13: Seznam učebních prostředků při škole obecné v Rybím, s. 1.
- Příloha č. 14 ke straně 37: Zápis ze školní kroniky, s. 11.
- Příloha č. 15 ke straně 40: Zápis o rozšíření školní budovy z r. 1906 (*Školní kronika 1800-1962*), vloženo za s. 44.
- Příloha č. 16 ke straně 40: Povolení k používání přístavby školy z r. 1907. (*Školní kronika 1800 – 1962*), vloženo za s. 52.
- Příloha č. 17 ke straně 52: Školní kronika (*Školní kronika 1800 – 1962*), s. 233.
- Příloha č. 18 ke straně 52: Školní kronika (*Školní kronika 1800 – 1962*), s. 244.
- Příloha č. 19 ke straně 37 a 57: Od Kotouče: Obec, která si školy všímá. *Opavský Týdenník*. 1870, roč. 1, č. 3, s. 23

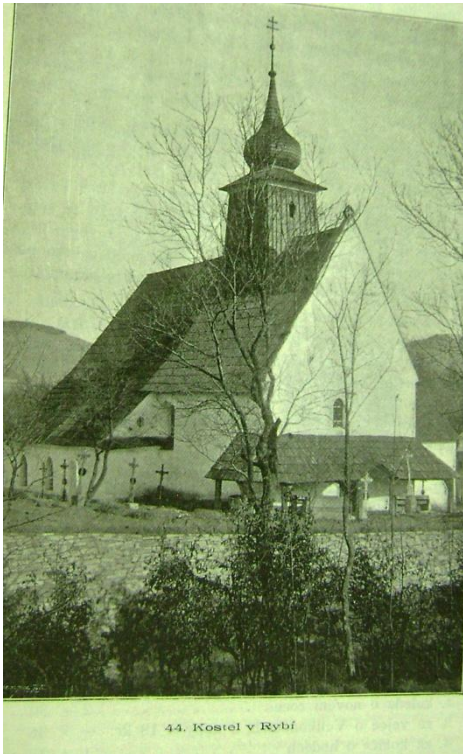
ANOTACE

Jméno a příjmení:	Jana Lyčková
Katedra:	Ústav pedagogiky a sociálních studií
Vedoucí práce:	PhDr. Jitka Plischke, Ph.D
Rok obhajoby:	2014

Název práce:	Historie základního školství v Rybí do roku 1945
Název v angličtině:	History of elementary education in Rybí till 1945
Anotace práce:	Bakalářská práce se zabývá historií školství v Rybí od 18. století do roku 1945. Dále pojednává o historii obce od nejstarších dob do 2. světové války. Stručně shrnuje dějiny školství v historii lidstva a v závěru analyzuje úlohu učitele od dob osvícenství do konce 2. světové války.
Klíčová slova:	Škola, učitel, historie, základní školství, Rybí, žák, kronika
Anotace v angličtině:	This dissertation is focused on the history of elementary education in Rybi since 18 th century till 1945. Moreover it tells about the history of a village since the early ages till the end of WWII. It briefly describes the history of education in the human's evolution. At the end it analyzes the role of a teacher since the Enlightenment till the end of WWII.
Klíčová slova v angličtině:	School, teacher, history, elementary school, Rybí, pupil, chronicle
Přílohy vázané v práci:	<p>Příl. č. 1: Kostel na dobové fotografii</p> <p>Příl. č. 2: Obecní pečetidlo z 1. pol. 18. století</p> <p>Příl. č. 3: Kostel v současnosti</p> <p>Příl. č. 4: Rybská škola v současnosti</p> <p>Příl. č. 5: Současný obecní znak</p> <p>Příl. č. 6: Rybská škola 70. léta 20. století</p> <p>Příl. č. 7: Vývoj počtu obyvatel a jeho národnostní skladba</p> <p>Příl. č. 8: Seznam správců, řídících učitelů v Rybí 1807-1945</p> <p>Příl. č. 9: Seznam učitelů školy v Rybí 1800-1945</p> <p>Příl. č. 10: Počet žáků v rybské škole v letech 1887-1946</p> <p>Příl. č. 11: Počet chlapců a dívek v letech 1907-1946</p> <p>Příl. č. 12: Počet zapsaných a chodících žáků v l. 1909-1946</p> <p>Příl. č. 13: Seznam učebných prostředků při škole obecné Rybí</p> <p>Příl. č. 14: Zápis ze školní kroniky</p> <p>Příl. č. 15: Zápis o rozšíření školní budovy z r. 1906</p> <p>Příl. č. 16: Povolení k používání přístavby školy z r. 1907</p> <p>Příl. č. 17: Školní kronika rok 1939-1940</p> <p>Příl. č. 18: Školní kronika rok 1940-1941</p> <p>Příl. č. 19: Od Kotouče: Obec, která si školy všímá.</p>
Rozsah práce:	65 stran + 20 stran příloh
Jazyk práce:	Čeština

PŘÍLOHY

Obrazové přílohy

Příloha č. 1: Kostel na dobové fotografii (rok neudán), (*Povšechný přehled Moravského Kravařska: Moravské Kravařsko. Část prvá. Příbor, 1898, s. 203.*)

Příloha č. 2: Obecní pečetidlo z I. pol. 18. století
(*Okres Nový Jičín: Místopis obcí. 2. svazek. Nový Jičín: Okresní úřad a státní okresní archiv v Novém Jičíně, 1998, s. 130.*)

Příloha č. 3: Kostel v současnosti (foto vlastní)

Příloha č. 4: Základní škola v Rybí v současnosti (foto vlastní)

Příloha č. 5: Současný obecní znak (foto vlastní)

Příloha č. 6: Škola v Rybí 70. léta 20. století (foto vlastní)

Tabulkové přílohy

Rok	Počet obyvatel	Národnost česká	Národnost německá	Národnost jiná	Počet domů
1834	656	?	?	?	104
1850	750	?	?	?	?
1869	788	?	?	?	128
1880	817	803	9	5	131
cca 1897	890	876	9	5	?
1900	905	902	3	0	?
1910	1005	1005	0	0	144
1921	1046	1038	8	0	146
1930	1140	1130	7	3	186
1950	1096	?	?	?	228
cca 1966	1227	?	?	?	?

Příloha č. 7:

Vývoj počtu obyvatel a jeho národnostní skladba (BARTOŠ, Josef, Jindřich SCHULZ a Miloš TRAPL. *Historický místopis Moravy a Slezska v letech 1848- 1960. Svazek XIV. Okresy Opava, Bílovec, Nový Jičín. Olomouc: 1995.*)

1807	Josef Purmenský	
1822-1835	Jan Váhalík	exponovaný učitel ze Štramberka
1835-1842	Jan Havrland	exponovaný učitel ze Štramberka
1842-1850	Ignác Myslivý	exponovaný učitel ze Štramberka
1850-1851	Jan Neuvar	exponovaný učitel ze Štramberka
1851-1861	Ferdinand Kitrich	
1861-1865	Cyril Albertini	
1865-1874	Eduard Vrána	
1874-1903	Jan Křešťan	od šk.roku 1881-82 nadučitel (do šk.r. 1880-81 škola jednotřídní)
1903-1909	Adolf Chlebovský	do 28.2.1909
1909	Alois Konečný	od 1.3.1909 do 22.10.1909, poté zdravotní dovolená
1909-1910	Karel Zábranský	zatímní správce od 23.10.1909 do 31.12.1910
1911	Alois Konečný	od 1.1.1911 do 20.6.1911, poté dovolená (poslanecký mandát)
1911-1915	Karel Zábranský	zatímní správce od 21.6.1911 do února 1915 (povolán do armády)
1915	Adolf Pavelka	výpomocný správce, od února do června '15 (povolán do armády)
1915-1918	František Horák	výpomocný správce, od června 1915 do dubna 1918
1918	Adolf Pavelka	výpomocný správce, od dubna do listopadu 1918
1918-1939	Karel Zábranský	správce, od 13.11.1918 do 22.8.1939
1939-1945	Rudolf Maiwald	řídící učitel

Příloha č. 8:

Seznam správců školy, řídících učitelů školy v Rybí v letech 1807 – 1945

ok.1800	chalupník Bajer	statek č.29
ok.1807	Josef Purmenský	č.p.63, poté pronajatá světnička v č.p.78
1822-35	Jan Váhalík	ze Štramberka, vyučování v č. p. 78
1835-42	Jan Havrland	z Rybí, v č.p.78
1842-50	Ignác Myslivý	ze St.Jičína, od r.1843 vyučování v budově školy
1850-51	Jan Neuvar	ze Štramberka, přeřazen do Frýdlantu
1851-61	Ferdinand Kitrich	z Bernartic, v samostatné škole
1861-65	Cyril Albertini	z Paskova, přeřazen do Frýdlantu, zemřel r. 1869
1865-74	Eduard Vrána	z Kozlovic, zemřel r. 1875
1874-80	Jan Křesťan	z Milostovic na Opavsku
1880-82	Jan Křesťan Ignác Jakub	nadučitel z Příbora, koncem února 1882 odešel do Sýnovic u Rajhradu
1882-84	Jan Křesťan Petr Hyvnar	nadučitel ze Závěšic, v září 1884 odvolán do Zámrska u Hranic
1884-86	Jan Křesťan	nadučitel, učil obě třídy
1886-87	Jan Křesťan Václav Smutný	nadučitel po půl roce odešel pro nemoc
1887-88	Jan Křesťan Jan Kráčmar	nadučitel podučitel
1888-89	Jan Křesťan Alois Šitavanc	nadučitel podučitel
1889-90	Jan Křesťan Alois Šitavanc Adolfína Rašková	nadučitel podučitel z Příbora, industriální učitelka
1890-91	Jan Křesťan Alois Šitavanc Donát Grones Adolfína Rašková	nadučitel podučitel, přeřazen do Bernartic přeřazen z Bernartic industriální učitelka
1891-92	Jan Křesťan Jan Macháček Adolfína Rašková Hermína Bláhová	nadučitel kandidát učitelství industriální učitelka, přeřazena do Mořkova industriální učitelka
1892-93	Jan Křesťan Jan Macháček Hermína Bláhová	nadučitel industriální učitelka
1893-95	Jan Křesťan Jan Macháček Jana Tomková Josef Fuchsík	nadučitel industriální učitelka náboženství
1895-96	Jan Křesťan Jan Macháček Jana Tomková Antonín Mohapl Ferdinand Spisar	nadučitel mladší učitel industriální učitelka náboženství (po dobu 3-4 měsíců) náboženství
1896-97	Jan Křesťan Jan Macháček Jana Tomková Ferdinand Spisar	nadučitel mladší učitel, přeřazen do Zašové industriální učitelka náboženství

1897-03	Jan Křesťan Jan Tvarůžek Ludmila Bébarová Ferdinand Spisar	nadučitel, 1903 odešel na trvalý odpočinek do Val. Meziříčí mladší učitel industriální učitelka, z Příbora náboženství
1903-04	Adolf Chlebovský Jan Tvarůžek Ludmila Bébarová František Bittner Ferdinand Spisar	nadučitel mladší učitel, přeřazen do Kopřivnice, padl r. 1918 v Albánii industriální učitelka prozatímní učitel náboženství
1904-06	Adolf Chlebovský František Bittner Ludmila Bébarová Ferdinand Spisar	nadučitel definitivní učitel, přeřazen do Sedlnic od 1. 9. 1906 industriální učitelka náboženství
1906-07	Adolf Chlebovský Jan Antl Ludmila Bébarová Ferdinand Spisar	nadučitel zatímní učitel II. třídy, od 1.8.1906, ze Šubířova industriální učitelka náboženství
1907-08	Adolf Chlebovský Karel Zábranský Jan Antl Ludmila Bébarová Anna Podstránecká Ferdinand Spisar	nadučitel definitivní učitel, přeřazen z Bernartic přeřazen do Hostašovic industriální učitelka, suspendována pro duševní chorobu kandidátka učitelství, zatímní učitelka II. třídy, z Opočna náboženství
1908-09	Adolf Chlebovský Alois Konečný Karel Zábranský Ludmila Dušková Anna Podstránecká Ferdinand Spisar	nadučitel a správce školy, k 1. 3. 1909 přeřazen do Kopřivnice nadučitel a správce školy, z Českého Bohdíkova, od 1. 3. 1909 definitivní učitel, přeřazen z Bernartic industriální učitelka, z Veřovic zatímní učitelka II. třídy náboženství
1909-10	Alois Konečný Karel Zábranský Bedřich Raška Ludmila Dušková Anna Podstránecká Ferdinand Spisar	nadučitel a správce školy, zdravotní dovolená od 23. 10. 1909 Učitel I. třídy, zatímní správce školy od 23. 10. 1909 kandidát učitelství, ze Závěšic industriální učitelka zatímní učitelka II. třídy náboženství
1910-11	Karel Zábranský Alois Konečný Bedřich Raška Anna Podstránecká Ludmila Dušková Marie Břežná Ferdinand Spisar	nadučitel a správce školy do 31. 12. 1910 nadučitel a správce školy od 1. 1. 1911 do 20. 6. 1911 (poté dovolená – výkon poslaneckého mandátu, vč. šk. r. 1911-12) zatímní učitel, 1. 1. 1911 přeřazen do Mořkova, padl 11/1914 v Srbsku zatímní učitelka II. třídy industriální učitelka (11. 10. 1910-29. 3. 1911 a od 20. 5. 1911 přeřazena do Příbora) Industriální učitelka, z Věskey u Příbora (11. 10. 1910-29. 3. 1911 a od 20. 5. 1911 do konce školního roku) náboženství
1911-12	Karel Zábranský Adolf Pavelka Anna Podstránecká Ludmila Dušková Ferdinand Spisar	zatímní správce výpomocný učitel, z Veřovic zatímní učitelka II. třídy industriální učitelka náboženství

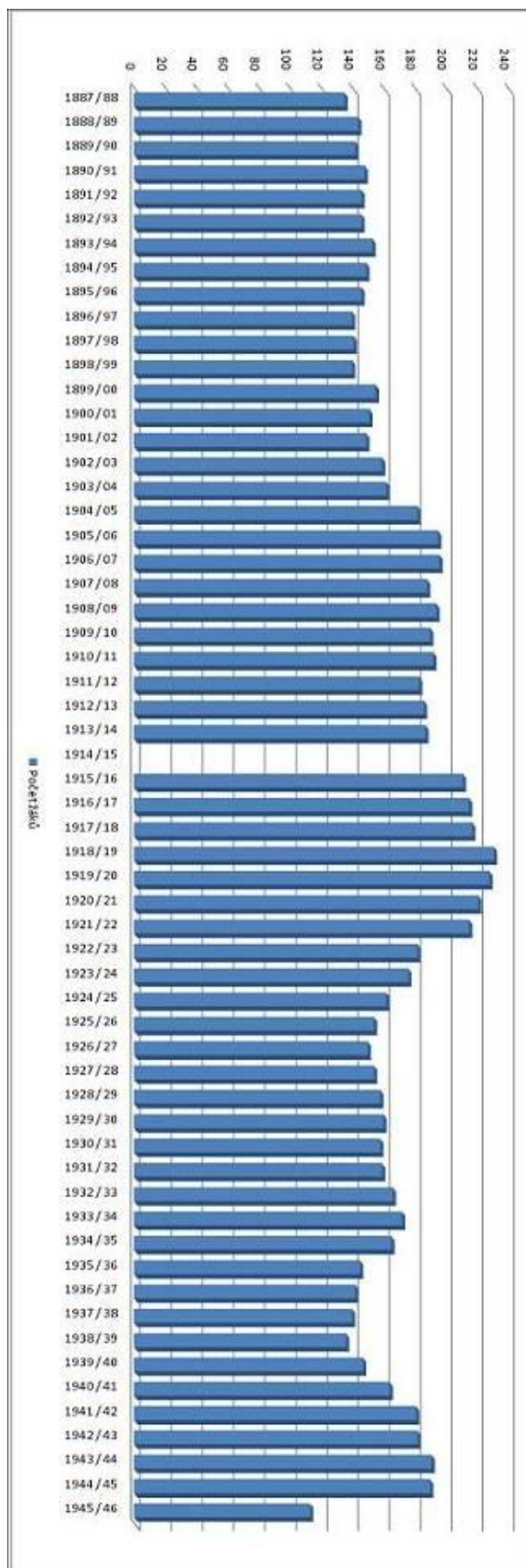
1912-13	Karel Zábranský Adolf Pavelka Ludmila Dušková Anna Podstránecká Štěpánka Kořalková Ferdinand Spisar Zdeňka Vláčilíková	zatímní správce výpomocný učitel industriální učitelka zatímní učitelka II. třídy, přeřazena do Kopřivnice výpomocná učitelka, z Mořkova náboženství pouze po dobu 1 týdne dovolené, z Mořkova
1913-15	Karel Zábranský Adolf Pavelka Štěpánka Kořalková Ludmila Dušková Ferdinand Spisar	zatímní správce, od února 1915 povolán do armády výpomocný učitel, od června 1915 vojenská služba výpomocná učitelka industriální učitelka náboženství
1915-16	František Horák Růžena Linhartová Ludmila Dušková Štěpánka Kořalková Ferdinand Spisar	přišel z Drnholce výpomocná učitelka, z Velkého Petřvaldu industriální učitelka výpomocná učitelka, v průběhu školního roku odešla do penze náboženství
1916-17	František Horák Růžena Linhartová Ferdinand Spisar	výpomocná učitelka náboženství
1917-18	František Horák Růžena Linhartová Antonie Linhartová Adolf Pavelka Ferdinand Spisar	přeřazen do Libhoště definitivní učitelka, přeřazena do Štramberka kandidátka učitelství vrátil se z armády (byl zproštěn vojenské služby) náboženství
1918-19	Karel Zábranský Adolf Pavelka Antonie Linhartová František Kutáč Ludmila Dušková Ferdinand Spisar	řídící učitel, od listopadu 1918 výpomocná učitelka zatímní učitel, z Drnholce industriální učitelka, přeřazena do Piešťan náboženství, zemřel v listopadu 1918
1919-20	Karel Zábranský Adolf Pavelka Josef Matula Cyril Hykel Antonie Linhartová Arnošt Dostál (Alois Konečný)	řídící učitel definitivní učitel přeřazen do Štramberka industriální učitelka náboženství (odešel na trvalý odpočinek)
1920-21	Karel Zábranský Adolf Pavelka Josef Matula Cyril Hykel Antonie Linhartová Jan Hrubý	řídící učitel definitivní učitel přeřazen do Závěšic industriální učitelka náboženství
1921-22	Karel Zábranský Adolf Pavelka Josef Matula Jan Špaček Antonie Linhartová Richard Dostál	řídící učitel definitivní učitel nastoupil vojenskou službu industriální učitelka náboženství

1922-23	Karel Zábranský Adolf Pavelka Adolf Geryk Jan Špaček Antonie Linhartová Richard Dostál (Josef Matula)	řídící učitel definitivní učitel kandidát učitelství, ze Štramberka industriální učitelka náboženství (přeřazen do Hodslavic)
1923-24	Karel Zábranský Adolf Pavelka Adolf Geryk Jaroslav Novobilský Antonín Andryšek Jan Špaček Cyril Hykel Antonie Linhartová Richard Dostál	řídící učitel definitivní učitel, přeřazen do Štramberka a poté do Kopřivnice ze Závěšic, záhy po příchodu povolán k vojenské službě výpomocný učitel přeřazen do Pstruží u Frýdlantu definitivní učitel industriální učitelka náboženství
1924-25	Karel Zábranský Cyril Hykel Antonín Andryšek Adolf Geryk Anna Dreslerová Emílie Budínská Jaroslav Šimíček Anna Kramolišová Richard Dostál	řídící učitel definitivní učitel povolán ke službě u vojska povolán ke službě u vojska ze Štramberka kandidátka učitelství, z Příbora ze Studénky, v průběhu školního roku odešel industriální učitelka náboženství
1925-26	Karel Zábranský Cyril Hykel Adolf Geryk Emílie Budínská Anna Dreslerová Anna Kramolišová Cecílie Horáková Richard Dostál	řídící učitel definitivní učitel přeřazen z Bernartic zpět do Rybí přeřazena do Příbora industriální učitelka, přeřazena do Hodslavic industriální učitelka, ze Starojické Lhoty náboženství
1926-27	Karel Zábranský Cyril Hykel Adolf Geryk Josef Baar František Kolář Vilém Šajtar Anna Dreslerová Marie Šašmová Richard Dostál	řídící učitel definitivní učitel přeřazen do Nového Jičína z Veřovic, přeřazen do Štramberka přišel 1. 1. 1927 z Hodslavic přeřazena do Mořkova industriální učitelka náboženství
1927-28	Karel Zábranský Cyril Hykel Vilém Šajtar Emílie Budínská František Kolář Marie Šašmová Richard Dostál	řídící učitel definitivní učitel z Příbora, zatímní učitelka, v průběhu školního roku jmenována definitivní učitelkou bez určeného místa přeřazen do Janovic industriální učitelka náboženství

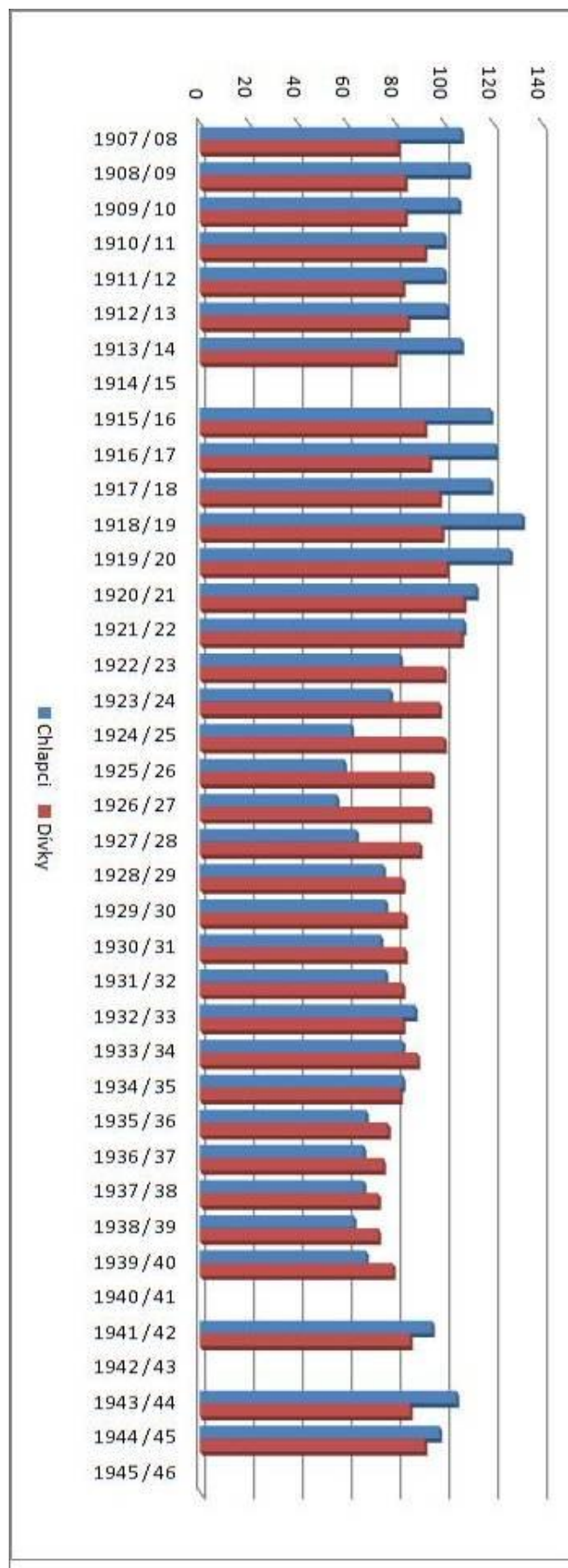
1928-29	Karel Zábranský Cyril Hykel Vilém Šajtar Emílie Budínská Bohumil Bajer Marie Šašmová Richard Dostál	řídící učitel definitivní učitel zdravotní dovolená definitivní učitelka kandidát učitelství, ze Štramberka industriální učitelka náboženství
1929-30	Karel Zábranský Cyril Hykel Vilém Šajtar Emílie Budínská Marie Šašmová ?	řídící učitel definitivní učitel definitivní učitelka, přeřazena do Veřovic a poté do Kopřivnice industriální učitelka náboženství
1930-31	Karel Zábranský Cyril Hykel Vilém Šajtar Růžena Šajtarová Marie Šašmová Rudolf Štěpán	řídící učitel definitivní učitel z Veřovic industriální učitelka náboženství
1931-32	Karel Zábranský Cyril Hykel Vilém Šajtar Olga Cmolová Růžena Šajtarová Marie Šašmová Rudolf Štěpán	řídící učitel definitivní učitel zdravotní dovolená výpomocná učitelka, ze Štramberka industriální učitelka náboženství
1932-33	Karel Zábranský Cyril Hykel Olga Cmolová Růžena Šajtarová Marie Šašmová Rudolf Štěpán (Vilém Šajtar)	řídící učitel definitivní učitel výpomocná učitelka industriální učitelka náboženství (dočasný odpočinek, od školního roku 1935-36 trvalý odpočinek)
1934-36	Karel Zábranský Cyril Hykel Štěpánka Hanáková Růžena Šajtarová Marie Šašmová Rudolf Štěpán	řídící učitel definitivní učitel industriální učitelka náboženství
1936-38	Karel Zábranský Cyril Hykel Štěpánka Hanáková Julie Bajerová Marie Šašmová Rudolf Štěpán	řídící učitel definitivní učitel, ve školním roce 1937-38 přeřazen do Štramberka definitivní učitelka, z Nové Vsi u Frýdlantu industriální učitelka náboženství
1938-39	Karel Zábranský Julie Bajerová Štěpánka Hanáková Josef Dressler Marie Serwatzká	řídící učitel definitivní učitelka výpomocný učitel, z Mniší, za mobilizace odveden kandidátka učitelství, z Fulneku

1938-39 pokrač.	Marie Šašmová Rudolf Štěpán	industriální učitelka náboženství
1939-40	Rudolf Maiwald Julie Bajerová Anna Loukotková Bohumil Vašek Marie Šašmová Antonín Osladil Karel Šamárek	řídící učitel definitivní učitelka industriální učitelka náboženství náboženství
1940-41	Rudolf Maiwald Julie Bajerová Štěpánka Hanáková ??? Karel Šamárek	řídící učitel definitivní učitelka náboženství
1941-42	Rudolf Maiwald Julie Bajerová Štěpánka Hanáková Frant.Havrandová Karel Šamárek	řídící učitel definitivní učitelka náboženství
1942-43	Rudolf Maiwald Julie Bajerová Štěpánka Hanáková Frant.Havrandová Anna Loukotková František Hübel	řídící učitel definitivní učitelka náboženství
1943-44	Rudolf Maiwald Štěpánka Hanáková Frant.Havrandová Anna Loukotková Julie Havrantová František Hübel	řídící učitel náboženství
1944-45	Rudolf Maiwald Štěpánka Hanáková Frant.Havrandová Anna Loukotková František Hübel	řídící učitel náboženství

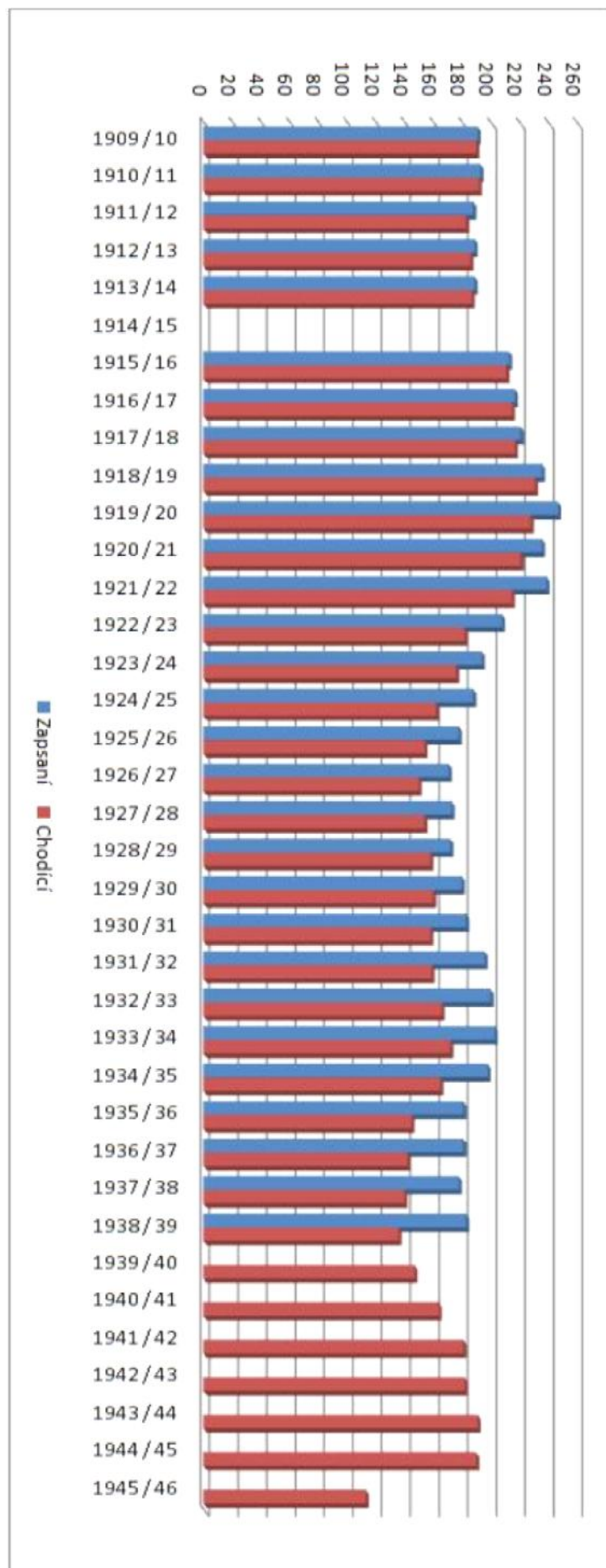
Příloha č. 9: Seznam učitelů školy v Rybí 1800 – 1945

Příloha č. 10: Počet žáků v rybské škole v letech 1887 – 1946

Příloha č. 11: Počet chlapců a dívek navštěvujících školu v Rybí v letech 1907 – 1946

Příloha č. 12: Počet zapsaných a chodících žáků v letech 1909 – 1946

Textové přílohy

Školní okres Nový Jičín

Verantwortliches Lehrmittel.

SEZNAM

učebných prostředků

při škole obecné

▼

Rybní

Old Ammings

Správce školy:

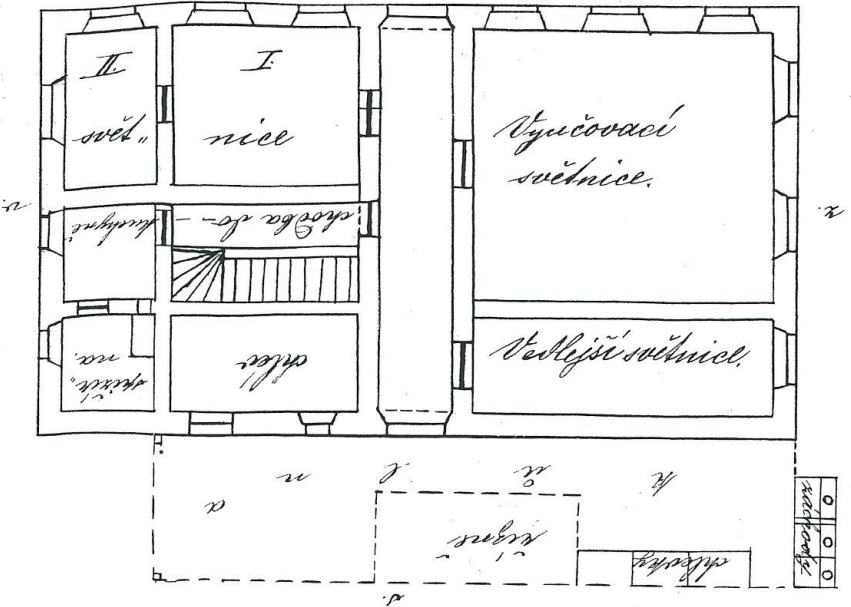
1. 4. 1949.
K. P. ...
šk. řed. ...

Anton Chabovský

Imy šk. č. no.
(od 1. 9. 1945)

Příloha č. 13: Seznam učebných prostředků při škole obecné v Rybní (okolo roku 1900), (originál uložen v ředitelství Základní školy Adolfa Záborského v Rybní, s. 1.)

Školní rok 1880

započal dne 6. listopadu 1879 sl. službami Božími. Vyučováno bylo toho ještě poločímě; místo poručitele bylo neobsazeno.

Dne 8. čerona 1880 prohlížěl školu nový c. k. okr. stolpřevce pan Ludvík Vašica.

Nasitěva byla celkem sobra'. Věst. c. k. gem. školní rada povolila osměmu ročníku úlovu

na 5 zimních měsíců. } Výnos zemské škol. rady ze dne 27. října 1879. čís. 7838/p.z. šk. r. Úlovu pro 3. št. r. končí 31/10. a počiná 1/4; pro 4. št. rok až 1/5.

Školní rok 1881

započal jak obyčejně a započato bylo vyučování v obou třídách celodenně.

Poručitelem na dooutědní zlejší škole ustanoven kandidát učitelství p. Ignac Jakub ze Příbovu.

Dne 14/11. 1880 usnešeno ob. zástup. a m. S. radou, by učitel Jan Křišťal nadučitelem ustanoven byl.

Zapí.

C.k. okresní rada školní v Novém Jičíně

Čís: 853

dne 23. července 1906.

M í s t n í r a d ě š k o l n í

v

R y b í m .

Kommissionelním místním jednáním ku žádosti ze dne 18. dubna 1906 za udělení povolení ku přístavbě tamní školní budově dne 23. června b.r. konaném, bylo následující zjištěno :

Rozšíření školní budovy provést se má zřízením jednopatrové přístavby na východní straně a o podílné ose stávající budovy. Nynější školní budova byla již jednou a sice v roce 1878 zřízením jednoho patra na starou, v minulém století vystavěnou školu tozšířena. Jelikož tenkrát nebylo zřetel vzato na rozšíření o pozdějších dobách, jeví se při spojení projektované přístavby dosti obtížným, aby celek bez velkého nákladu všem požadavkům vyhovovati mohl. Stavební místo na přístavbu jest část školní zahrady, která vykazuje mírný svah ve dvou směrech. Nejmenší vzdálenost od školní budovy ku hraničím souseda a sice ve dvoře , kde záchody zřízeny budou, obnáší toliko 5.6 m, tak že bude zapotřebí pak-li přístavba umožněna býti má, aby majitel sousedící zahrady p. Augustin Číp č: 5 potřebnou plochu o nejmenší šířce 3 m obci přenechal. Protože přízemní část stávající školní budovy má výšku toliko 2.9 m a protože následkem spádu stavebního místa by úroveň podlah vyvýšena býti mohla a konečně , že nové přízemí obdržeti má světlé výšky 3.6 m, bude výška podlahy v přístavbě a v přízemí o 70 cm snížena. Dle předloženého stavebního nákresu obsahovati bude přístavba v přízemí obecní kancelář, kterého dle potřebí, později použito bude za učírnu, pak menší pokojík pro učitele, v prvním patře nyní již potřebnou třetí učírnu kabinet pro pomůcky, pak samostatné, toliko do prvního patra vedoucí schodiště a přístavek záchodový. Opatření bytu pro druhého učitele navrženo jest spojením dvou pokojíků podzemních ve staré budově a opatřením menší kuchyně přístupné z nové předsínky.

Příloha č. 15: Zápis o rozšíření školní budovy z r. 1906 (*Školní kronika 1800 - 1962*. Originál uložen v ředitelství Základní školy Adolfa Zábanského v Rybí, vloženo za s. 44.)

M í s t n í   r a d ě   š k o l n í

v

R y b í m .

Na základě výsledku komissionelního jednání odbývaného dne 21. října 1907 na místě samém ku žádosti místní školní rady ze dne 12. t.m. uděluje se místní školní radě ve smyslu §§ 128 a 137 mor. stavebního řádu a nařízení ministra kultu a vyučování z dne 17. července 1875 čís. 6525 z.z. čís. 36 povolení ku používání místností přístavbou ku tamní školní budově zřízených na základě výnosu staršího úřadu ze dne 23. července 1906 čís. 853 pod tou podmínkou, že splněny budou následující předpisy :

1.) Do všech oken nové učírny budtež pořizeny záclony vyhovující požadavkům školským.

2.) Kamna v učírně opatřena budtež pláštěm dostatečně velikým proti sálajícímu teplu.

3.) U všech záchodových dveří směřujících do předsíně záchodů upevněny budtež přístroje ku samočinnému uzavírání. Spár mezi dvoukřídlnými kývadlovými dveřmi u předsíní záchodových utěsněna budiž přiřevněním plstěných vložek.

4.) Odtok z pumpy budiž prodloužen a vydlážděn, též budiž dostatečně upraven odtok povreční vody okolo studně ve smyslu odstavce 14 stavebního povolení.

5.) Na zábradlí nového schodiště upevněny budtež knoflíky, zamezující dětem sjíždění po zábradlí.

6.) Dvůr budiž přotem ohraničen a řádně urovnán, přičemž pro odtok deštové vody zřízeny budtež dlážděné rigoly.

7.) Ku přístavbě zřízen budiž škváreč vysypaný heč v dlážděný chodník.

8.) Letní tělocviště budiž potřebným nářadím opatřen.

9.) Pro školu vykázána a ohraničena budiž poblíž ško

Výřezky 1939-40.

Obč. výřezky 1939/40 began mit dem 1. September 1939. Auf amtlichen Antragsstellung erfolgte der Unterricht vom 1.-14. September 1939. Der spätmorgens Unterricht, begann am 15. September 1939.

Für Chorleiterin Anni Zabranský wurde auf Grund der Erkrankung der Frau Pysková (Grafenbauer) im Kindergarten krankheitsbedingt. An ihrer Stelle wurde Chorleiterin Marie Meisnerová mit der Leitung der Volksschule in Krimlyg beauftragt. Die Lehrerin Anna Pysková wurde der Leitung der Volksschule in Krimlyg zugewiesen. An ihrer Stelle trat die Lehrerin Gottlieb Kavčík an. Die Geschäftsführung der Lehrerin Maria Láma wurde der Volksschule in Krimlyg zugewiesen.

Die folgende Volksschule wird befristet von 147 Schülern.

der 1. Klasse befristen	16	Armen	und	14	Mädchen,
" 2. "	19	"	"	27	"
" 3. "	28	"	"	24	"
" 4. "	5	"	"	14	"

40 Schüler befristen die Leitung der Volksschule in Krimlyg.

Der vord. kate. Unterricht erteilt Frau Pfarrer Anton Čelustilák in Krimlyg.

Der Unterricht in der weiblichen Grundschule wird der Geschäftsführung der Lehrerin Julia Lajzer und H. Janak erteilt.

Am 1. September 1939 begannen die Kriegswissenschaften am mit Polan. Am 3. September 1939

Výfůljofo 1940/41.

Am Montag, den 2. September 1940
fiend die Eröffnungsfair des Výfůljofo
1940/41 statt.

Das Aufkűnges des Výfůljofo fiend
den Oberlehrer, Kűndel Miroslav, den
lit. Lehrerinnen Stefania Janak, Jůlia
Lujan, den Lehrerbewerberin
Leutwig Gyula und den Pfortner
Karl Samarek. Das Lehrer Gůllieb
Vasek wurde mit Ende August
1940 als Hauptab aufgeben. Am
fiend Kalle hat, wenn die Lehrerbewerberin
Leutwig Gyula.

den Jahresarbeitsunterricht, erhalten
die lit. Lehrerinnen Stefania Janak
und Jůlia Lujan, den Fűnfklassen-
unterricht, die lit. Lehrerin Leutwig
Gyula. den vier. Kl. Kűndel Miroslav,
unterricht, erhielt, Kűndel
Karl Samarek).

die 1. Klasse erhielt Oberlehrer
Kűndel Miroslav, die 2. Klasse
Jůlia Lujan, die 3. Klasse Stefania
Janak, die 4. Klasse őrberberin
die Výfůljofo Kűndel Miroslav, Gyula.

Od Kotouče. (Obec, která si školy všímá) V neděli dne 25.září k večeru šel jsem cestou z Nov. Jičína skrze obec Rybí, a vida nedaleko před sebou více vážných občanů o něčem rozmlouvajících, přiblížil jsem se zvědavě k nim, bych seznal o čem asi tak horlivě roklují. Naslouchám tedy, a hle! oni mluvili o škole a vyučování v nastávajícím školním roce. Jsa upřímným přítelem školy a nemálo zvědav smýšlení těchto venkovanů seznati, přistoupil jsem blíže, a dav křesťanské pozdravení tázal jsem se, o čem by tak horlivě rozmlouvali. Tu jal se jeden z občanů vypravovati: Byli jsme my představení a obecní výbor od našeho p. učitele do školy pozváni, bychom se o záležitostech školských a o zjednání potřebných pomůcek vyučovacích pro nastávající školní rok poradili, při čemž nám nové školní zákony přečetl a vysvětlil. I dali jsme p. učiteli plnomocenství, by co za potřebné a prospěšné uzná, pro školu objednal, že my se o zaplacení postaráme.

Chťe smýšlení těchto pp. obecních starších důkladně seznati, namítl jsem: Není-li Vám líto peněz na pomůcky vyučovací vynakládati, co pak z toho za prospěch míti budete? Nato bylo mně z více úst odpovězeno: Co na vzdělání našich dětí vynaložíme, není nikterak ztraceno, ponese v budoucnosti hojně úroky. Kéž by za našich školních let tak bedlivě k vyučování bylo bývalo přihlíženo! Co na nás bylo zanedbáno, chceme na našich dítkách nahraditi, by kdysi na našich dítek a horlivosti p. učitele úplně přesvědčení, víme, že mu jenom blaho našich dítek na srdci leží.

Jiný jal se dále vypravovati: Vidíte, milý pane! Mnozí mezi námi byli do nedávna lhostejní ke škole, domnívali se, že naše dítky tam jen malicherným a neužitečným věcem se vyučují a drahý čas maří. Ale ku konci minulého školního roku zařídil náš p. učitel posavad zde nevidanou slavnost školní, ku které nás a naše hospodyně pozval. Nejprve byly školní dítky z některých předmětů zkoušeny, při čemž jsme nevýslovnou radost pocítili a o užitku ze školního vyučování plynoucího úplně se přesvědčili. Slyšeli jsme naše dítky vysvětlovati rozličné přírodní úkazy, ukazováno na mapách a zeměkouli důležitější města, řeky a hory naší vlasti, popisovány cizí kraje, díly světa a moře, vypočítány plochy udaných polí, sestavovány udané listiny, a předloženo nám k nahlédnutí rejsování žáků. I podivili jsme se nad tím vidouce, že naše dítky mají vědomost o věcech, o kterých mnohý z nás nikdy ani neslyšel. Pak jsme školní dítky s průvodem hudby do pole vyprovodili, kdež nás zpěvem rozličných školních písní a zdařilým přednesením mnohých mravných a žertovných deklamovánek potěšily. Pak byly dítky našimi hospodyněmi rozličným pečivem bez rozdílu chudé i bohaté hojně poděleny, při čemž ani nápoje ječného nescházelo. Konečně běhaly dítky o závod, a byly všechny rozličnými školními potřebami jako papírem, péry, tužkami a t. d. hojně obdařeny. Dítkám i nám zářily oči radostí, a rozcházeli jsme se s vroucným přáním, bychom se zase podobné slavnosti a zábavy dočekali. Nalezli se sice i takoví lidé od kterých by se to nejméně očekávati mělo, jež tuto slavnost zostuditi usilovali a za hloupost, ba bezbožnost prohlašovali; ale jejich hlasu nevšimne si žádný rozumný věda, že každá dobrá a krásná věc své protivníky míti musí, a že osvěta národu mnohým trnem v oku jest.

Na to jsem jim řekl: Vždyť i dříve každoročně školní zkoušky se odbyvaly, k nimž volného přístupu jste měli a o prospěchu vašich dítek se přesvědčiti mohli. Tj. pravda, bylo mi odpovězeno, ale dříve přicházel ke zkouškám p. děkan a některý úředník, ti zaujali přední místa a my jaksi ke dveřím odstrčeni jsouce neosmělili jsme se v nečasné ostýchavosti tam se dostaviti. Pochváliv hodné, obětivé a pokroku milovné občany, a rozloučiv se s nimi přátelsky, ubíral jsem se spěšným krokem k domovu, maje v srdci vroucné přání, by všude škole a vzdělanosti občané podobnou péči věnovali a žádných obětí se neštítili. Co se na vzdělání dítek vynaloží, stane se požehnáním budoucího pokolení.

Příloha č. 19: Od Kotouče: Obec, která si školy všímá. *Opavský Týdenník*. 1870, roč. 1, č. 3, s. 23. ISSN 1803-4888. Uložen v Badatelně Archívu města Ostravy (sign. N03, N07), Knihovně Slezského zemského muzea v Opavě (sign. S 25007). Dostupný také ve formátu PDF